

พระราชพิธีและรัฐพิธีในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

พระราชพิธีและรัฐพิธีในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ
National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

สำนักงานสร้างเสริมเอกลักษณ์ของชาติ
พระราชพิธีและรัฐพิธีในรัชกาลปัจจุบัน.- กรุงเทพฯ:สำนักงาน,๒๕๕๐
๑๖๒ หน้า

๑. พระราชพิธี. ๒. รัฐพิธี. I.ชื่อเรื่อง

๓๙๐.๒๒
ISBN 978 - 974 - 9772 - 36 - 2

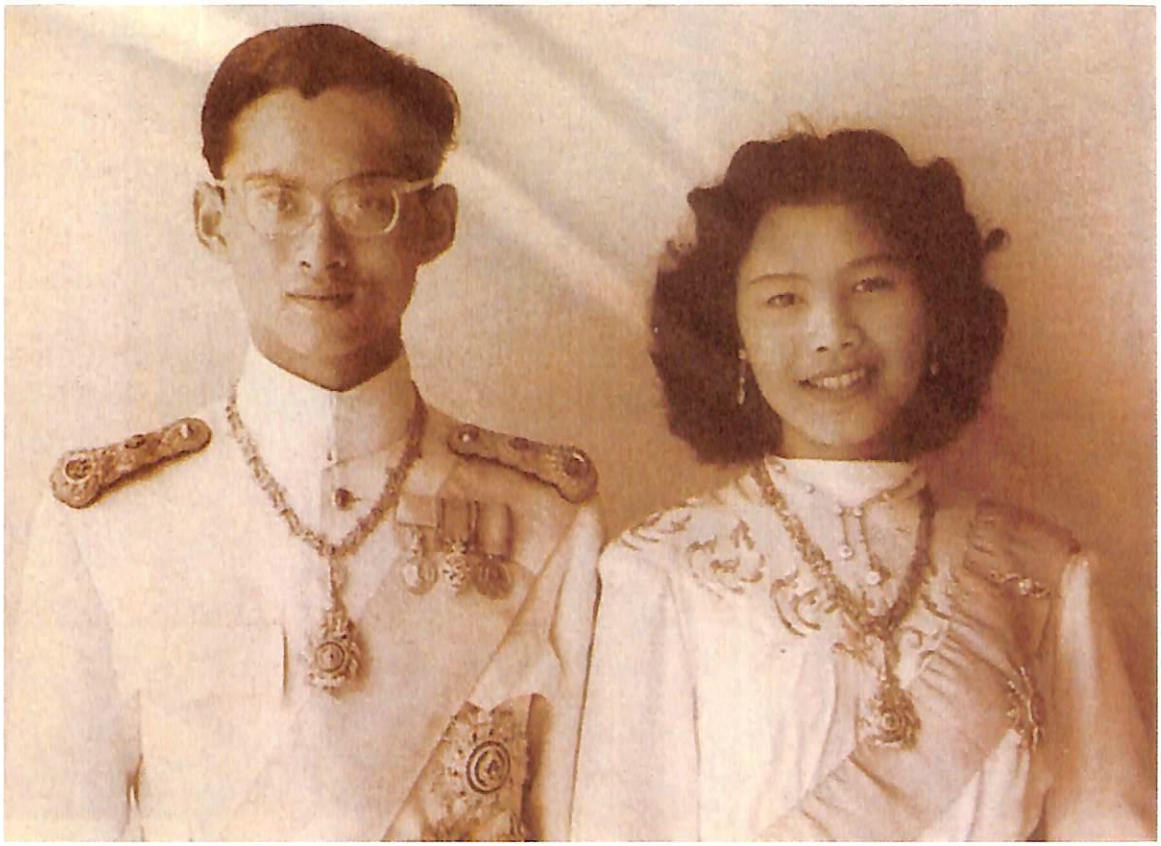

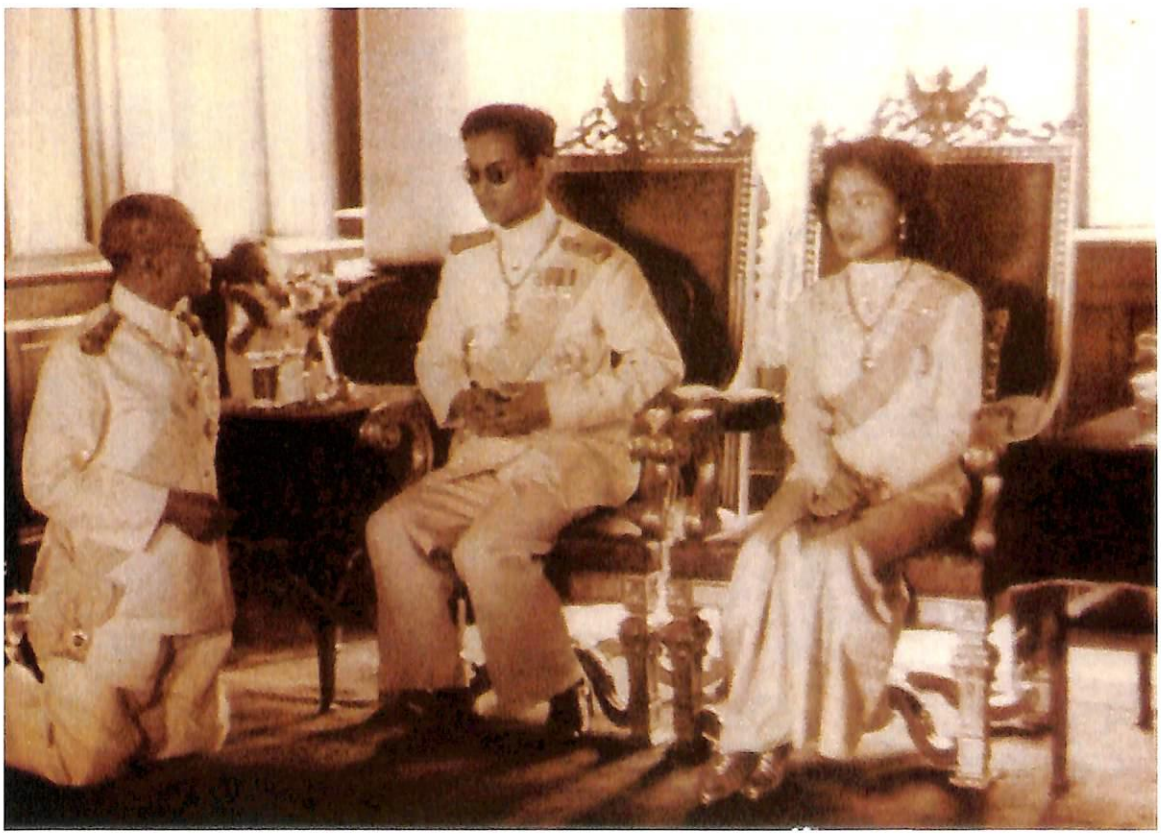

พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส พุทธศักราช ๒๔๙๓

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๔๙๓

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรเสกลงมาเรา

พระราชพิธีสงฆ์โกนจอนเดือน และขึ้นเพระอู่

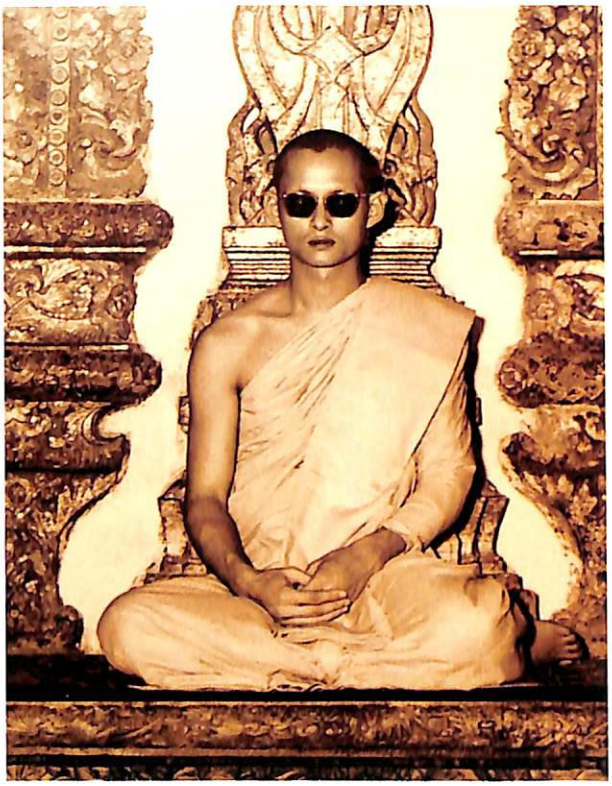

พระภิกษุพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระผนวช พุทธศักราช ๒๔๙๙

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันเวสาขีหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา

พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

พระราชพิธีรับและสมโภชพืชพระราชทานสำคัญ

พระราชพิธีทรงครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขน ละคร

พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระบรมราชอิสริยยศในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา

รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ และเปิดประชุมรัฐสภา

รัฐพิธีวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช
วันที่ ๒๔ ธันวาคม

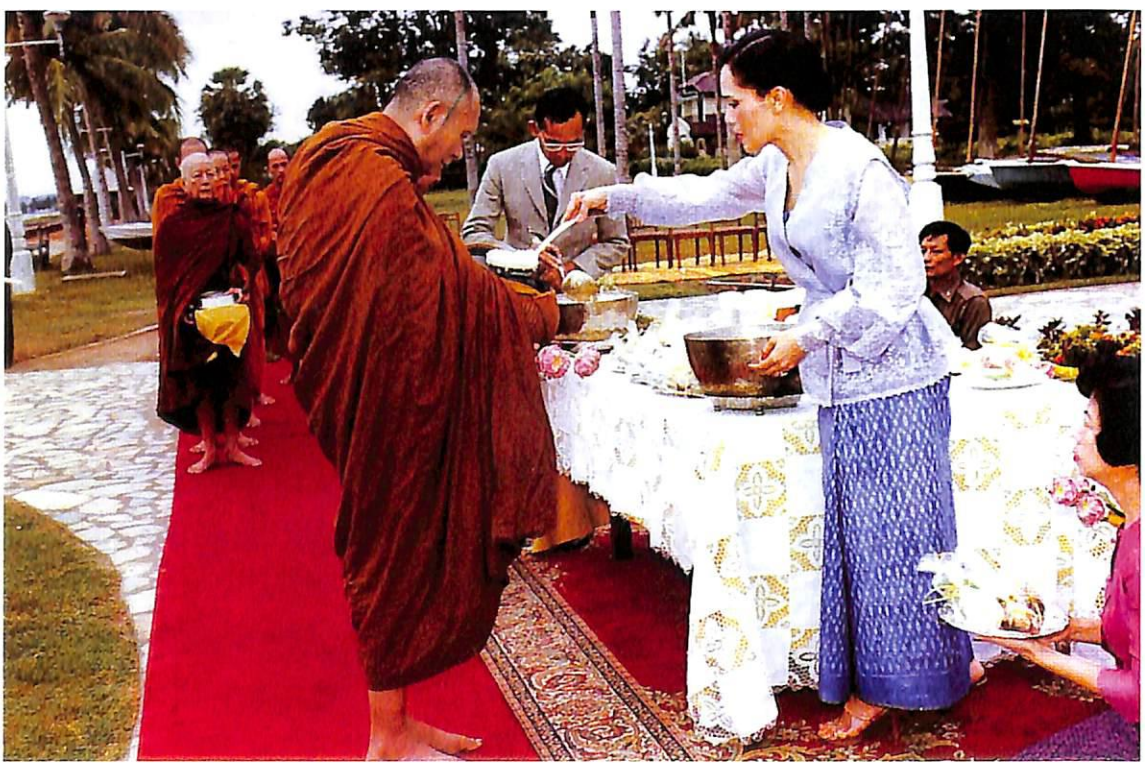

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงบาตรในวันขึ้นปีใหม่

รัฐพิธีพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

พระราชพิธีตรียัมปวาย - ตรีปวาย

พระราชพิธีสังเวยพระป่าย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมเทียนเพื่อนำไปจุดบูชาพระรัตนเตรัยในวันเฉลิมบูชา

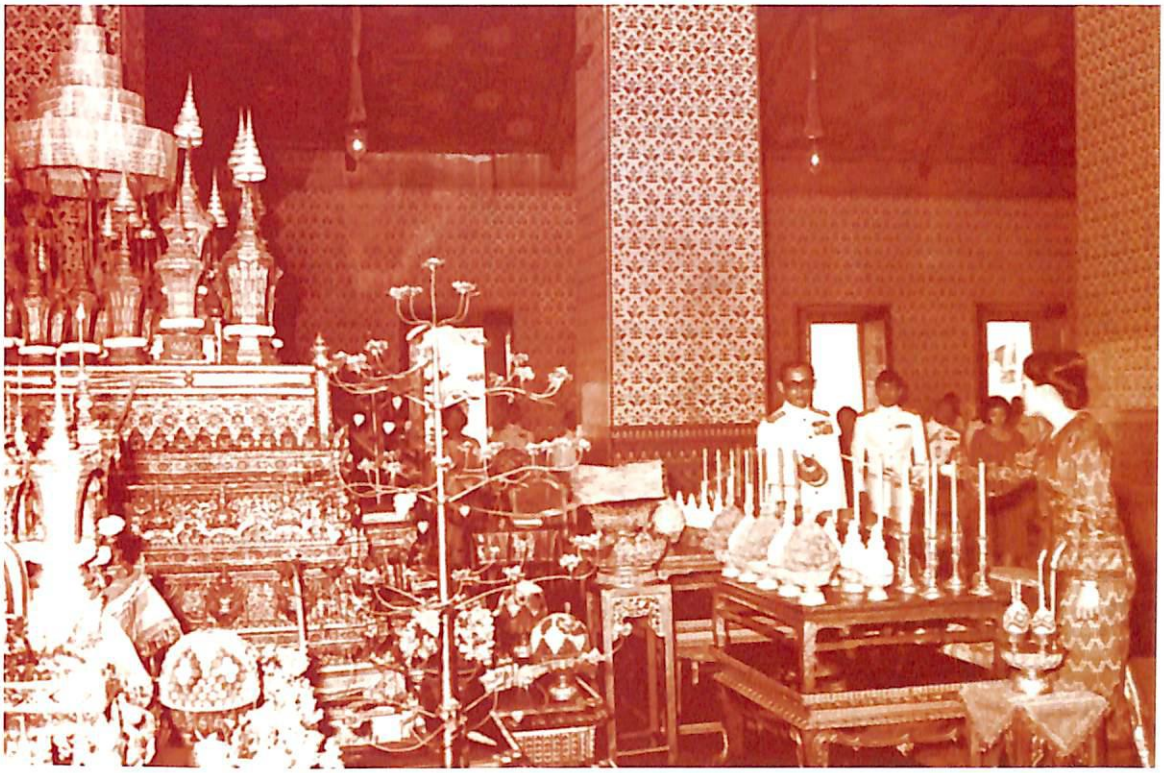

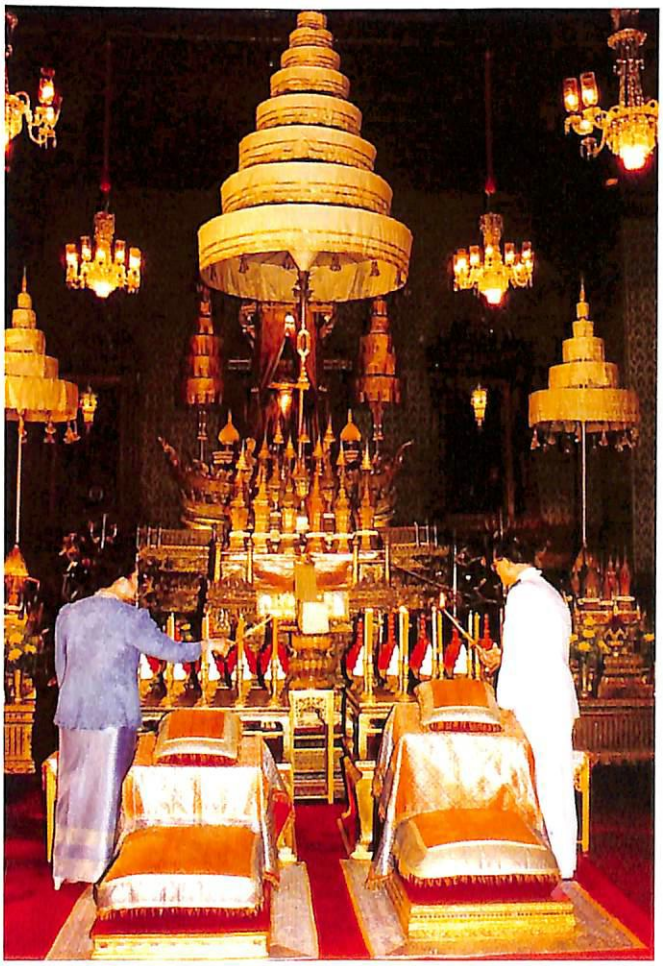

พระราชพิธีสงกรานต์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ
ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเวียนเทียนในวันวิสาขบูชา

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวง

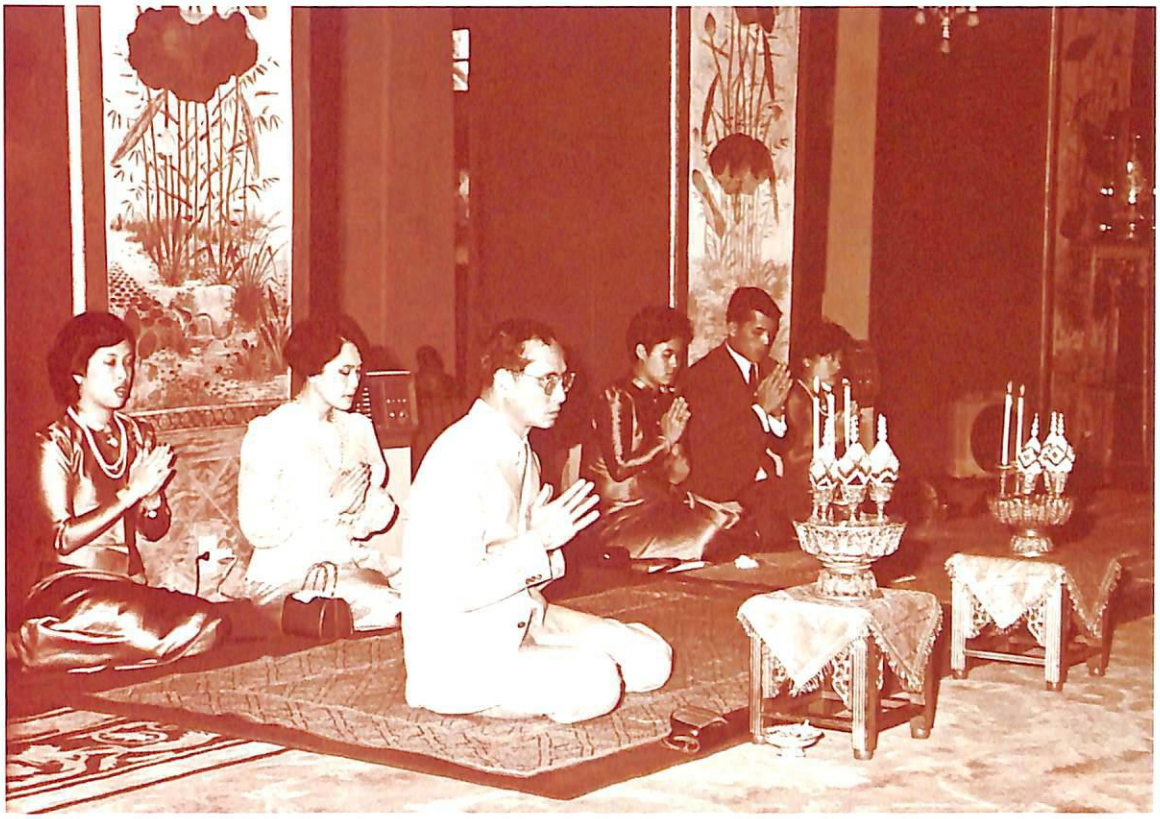

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

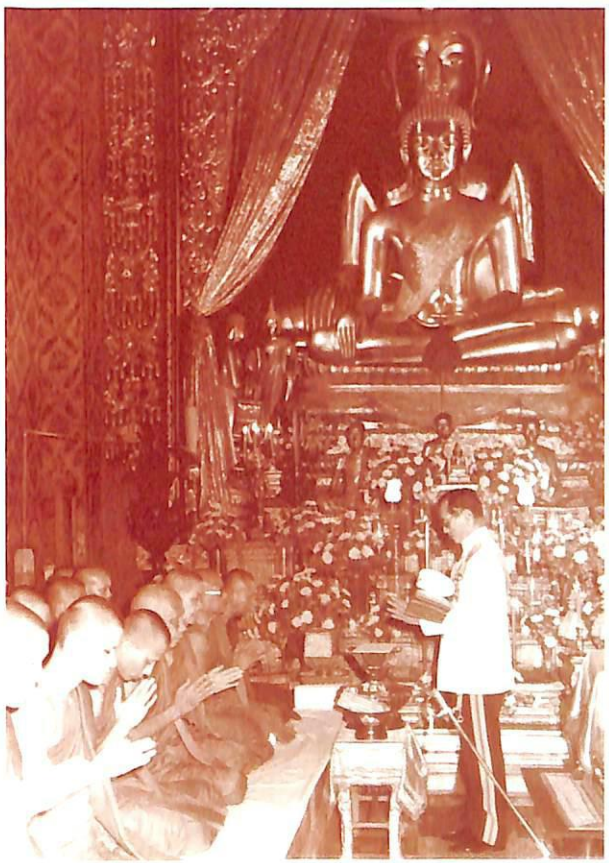

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล
ถวายพระกฐิน ณ วัดบวรนิเวศวิหาร

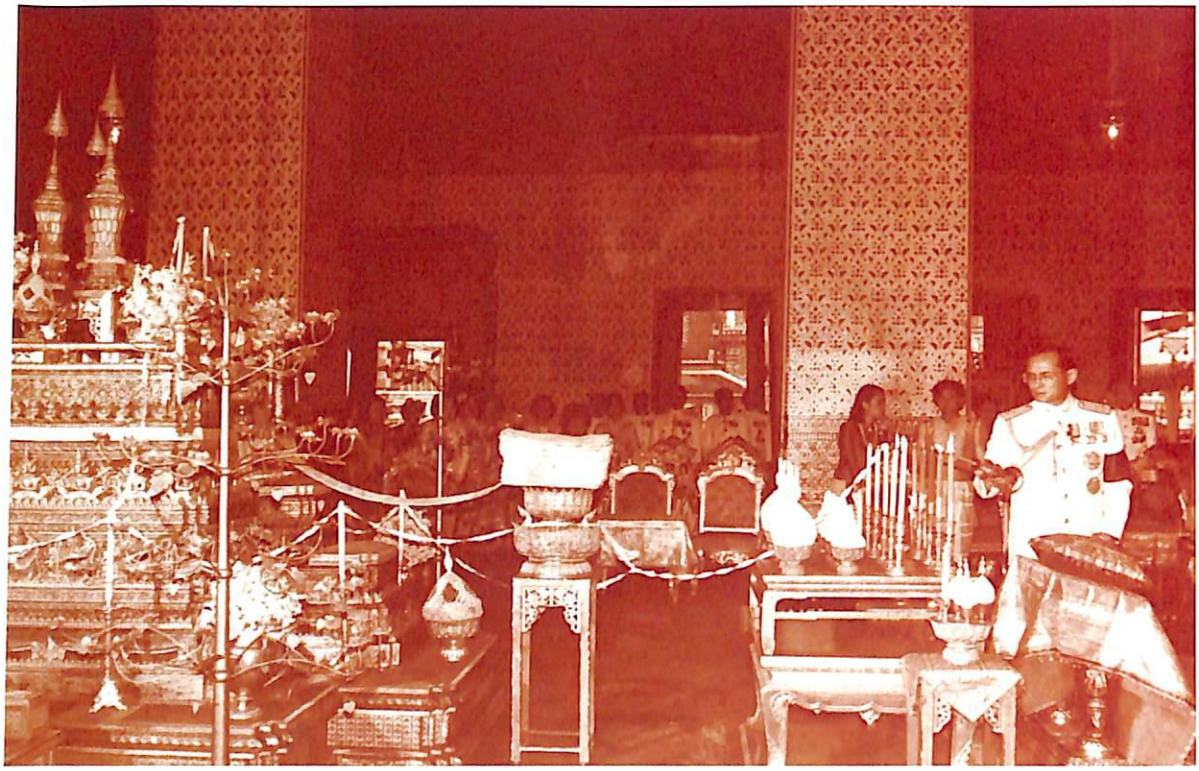

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเฉลิมพระราชสมภพ

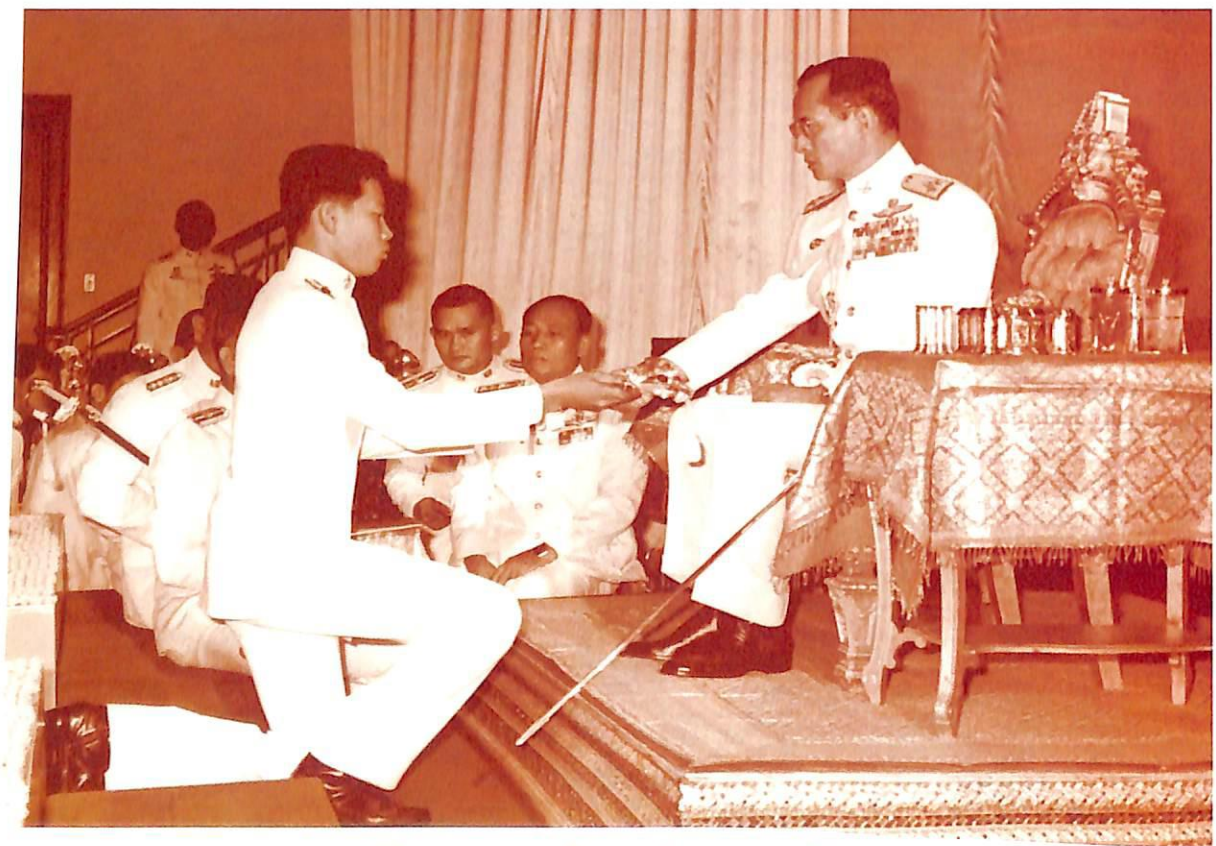

พิธีพระราชทานปริญญาบัตร และกระบี่

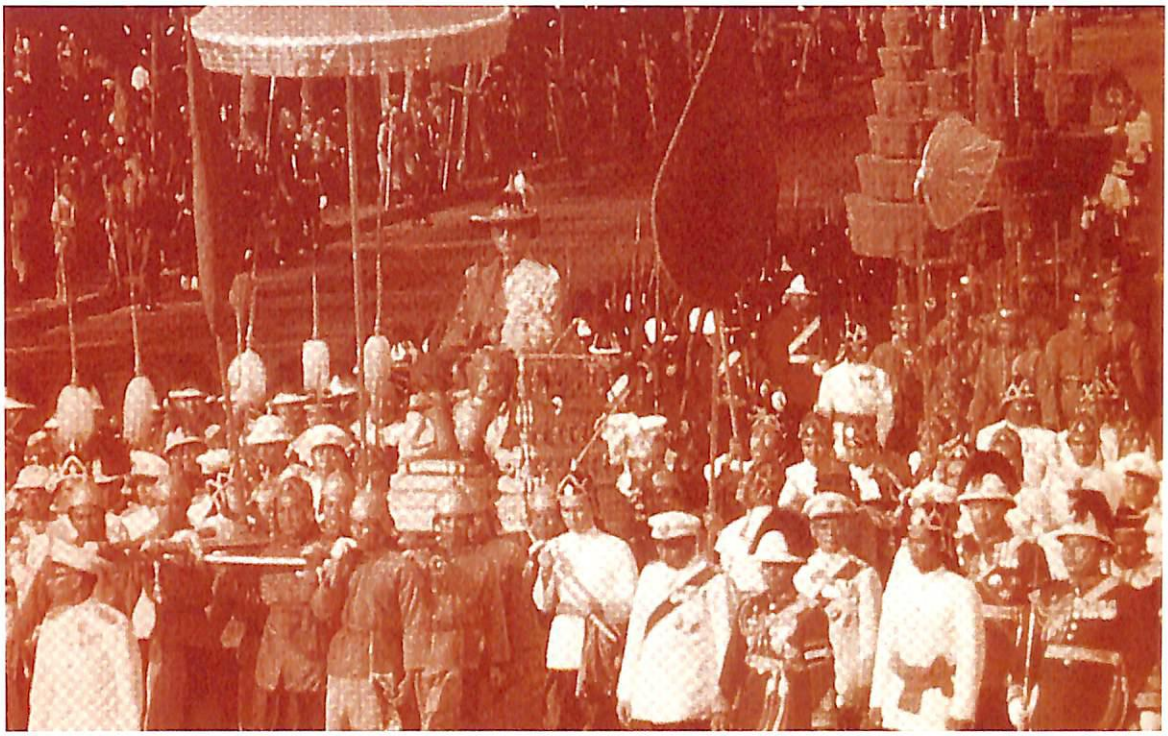

การเสด็จเลียบพระนครด้วยขบวนเพยุหยาตราทางสถลมารค
พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ พุทธศักราช ๒๕๐๖

พระราชพิธีรัชดาภิเษก
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ทรงครองสิริราชสมบัติ ๒๕ ปี
พุทธศักราช ๒๕๑๖

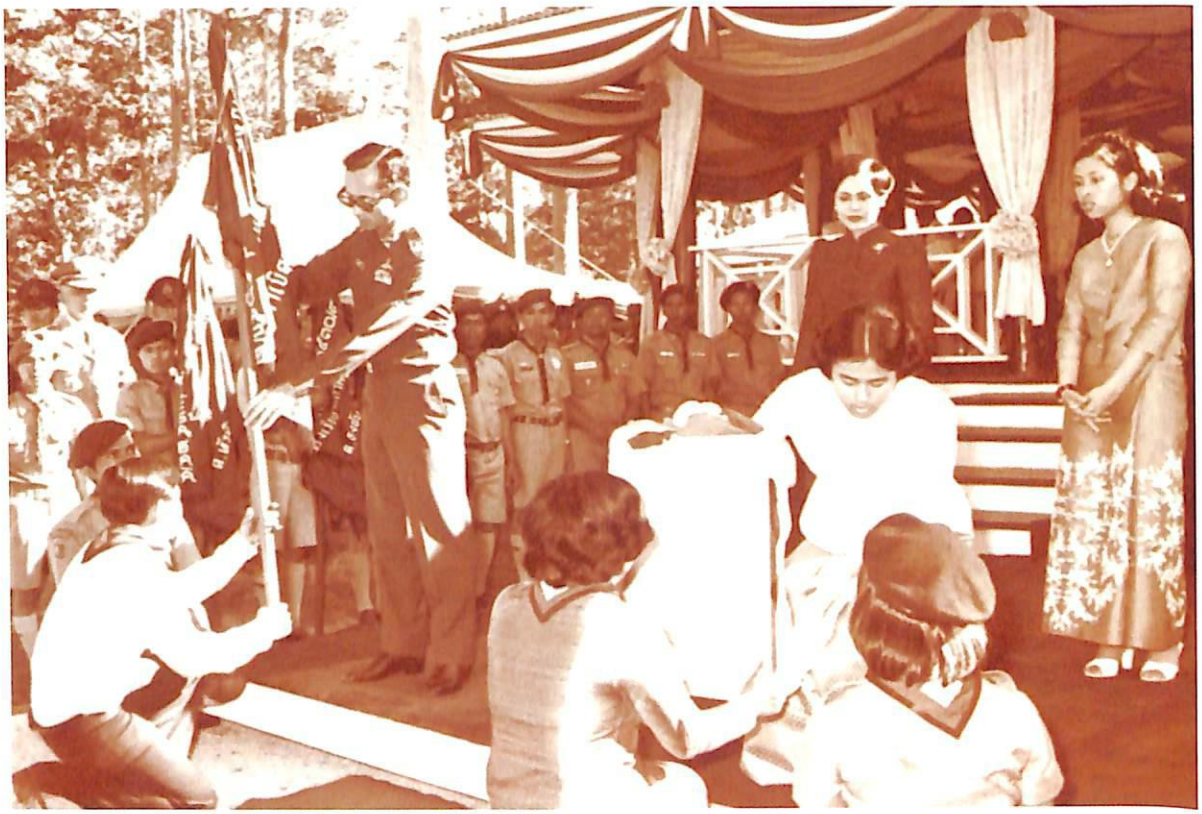

พิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน

พระราชพิธีตรึงหมุดทองชัยเฉลิมพล

พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรालงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร
ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พุทธศักราช ๒๕๑๕

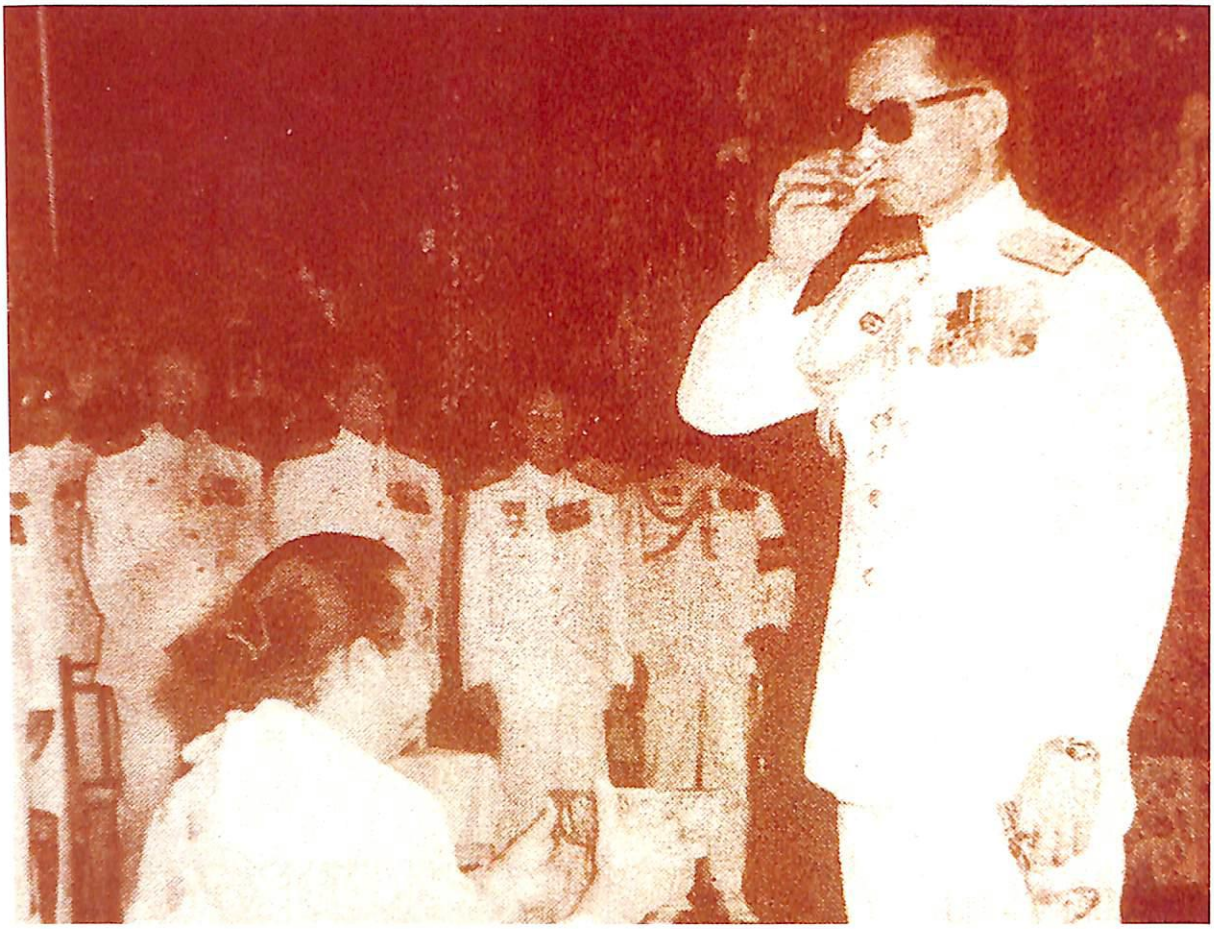

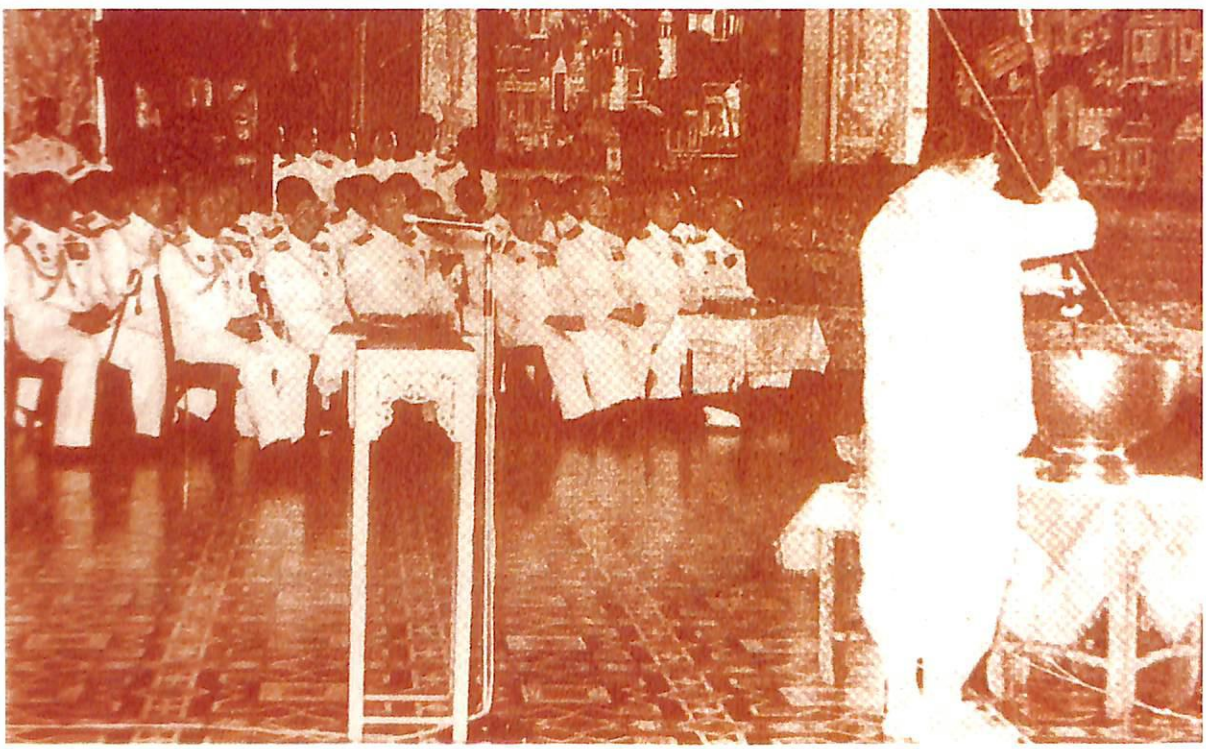

พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

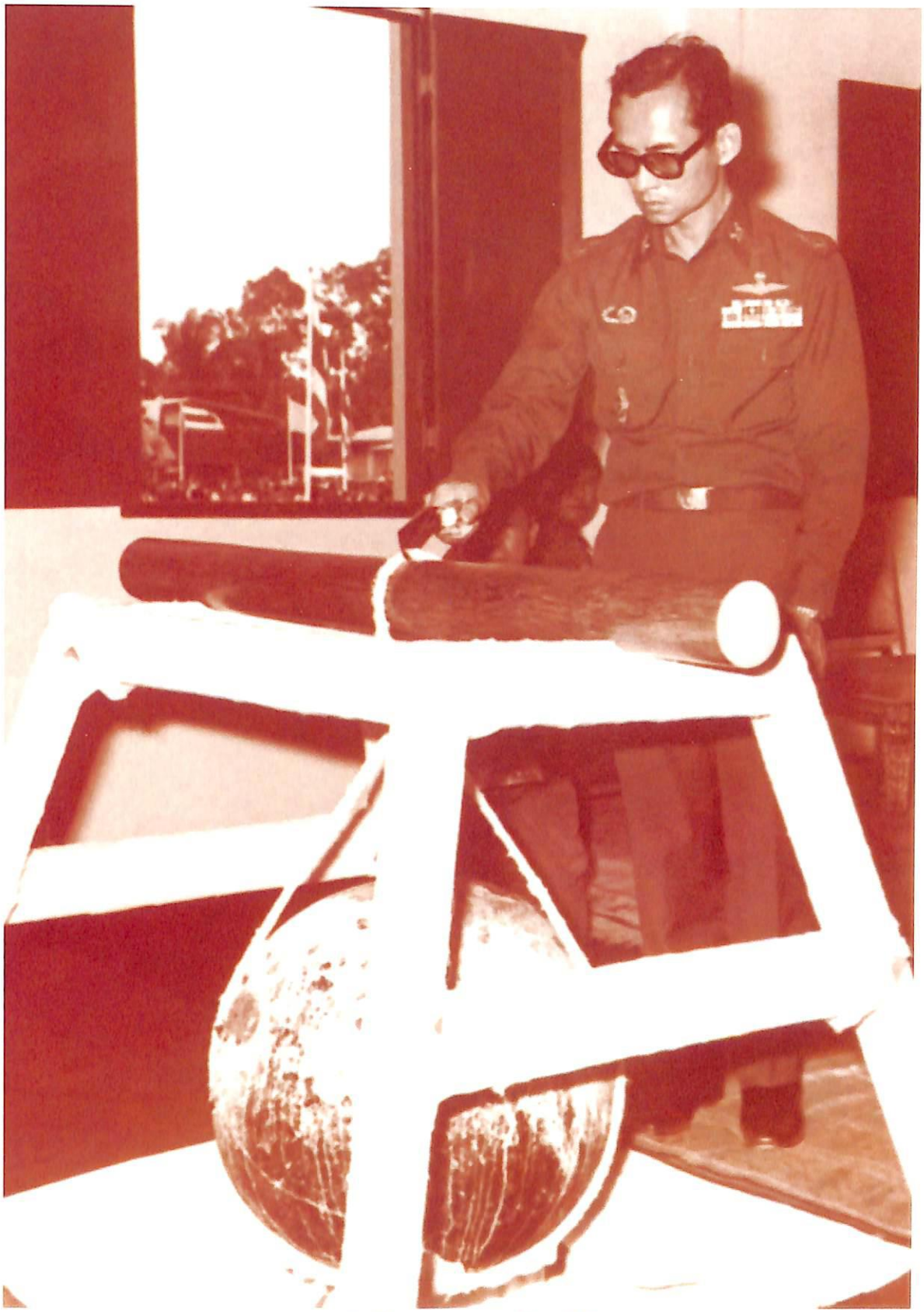

ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลตัดลูกนิมิต

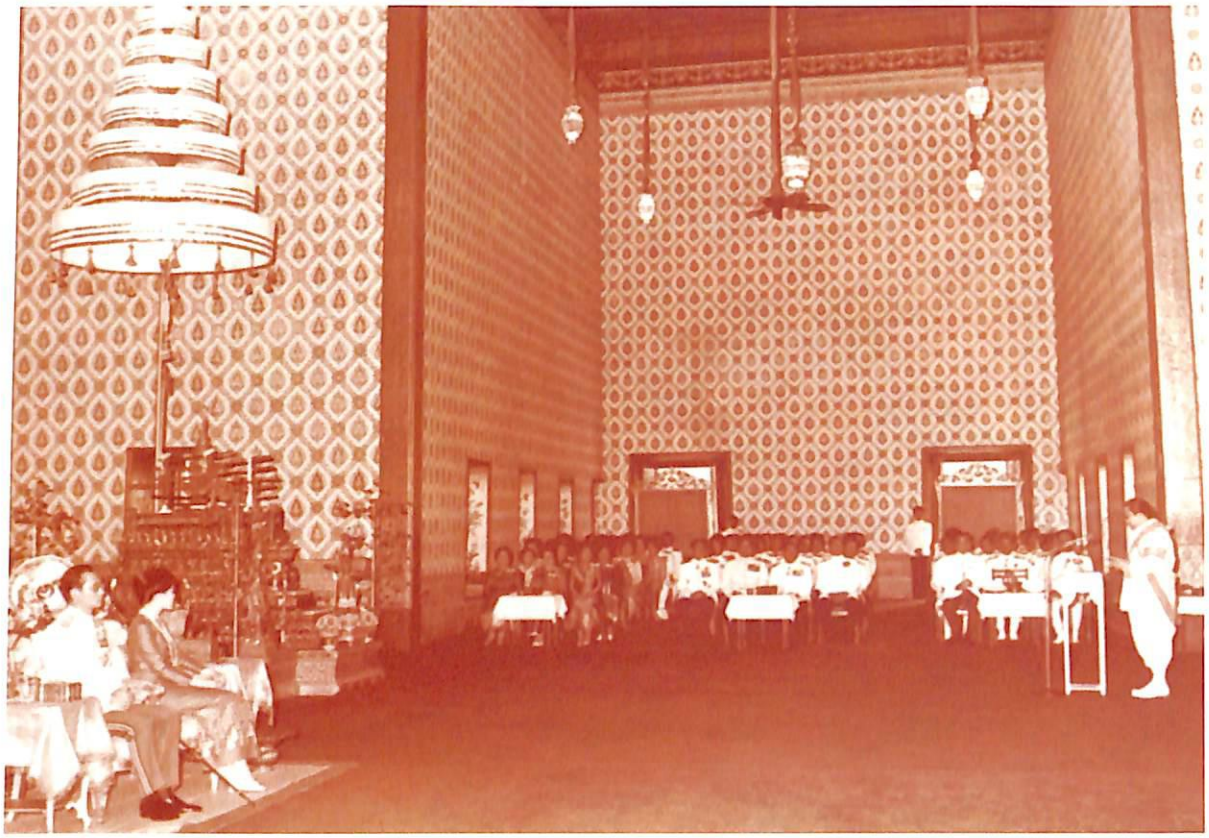

พระราชพิธีฉัตรมงคล

พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระอิสริยยศ
และพระอิสริยศักดิ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ
สยามบรมราชกุมารี
ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พุทธศักราช ๒๕๒๐

พระราชพิธียกฉัตร และบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ
ณ พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมวรวิหาร จังหวัดนครพนม
พุทธศักราช ๒๕๒๓

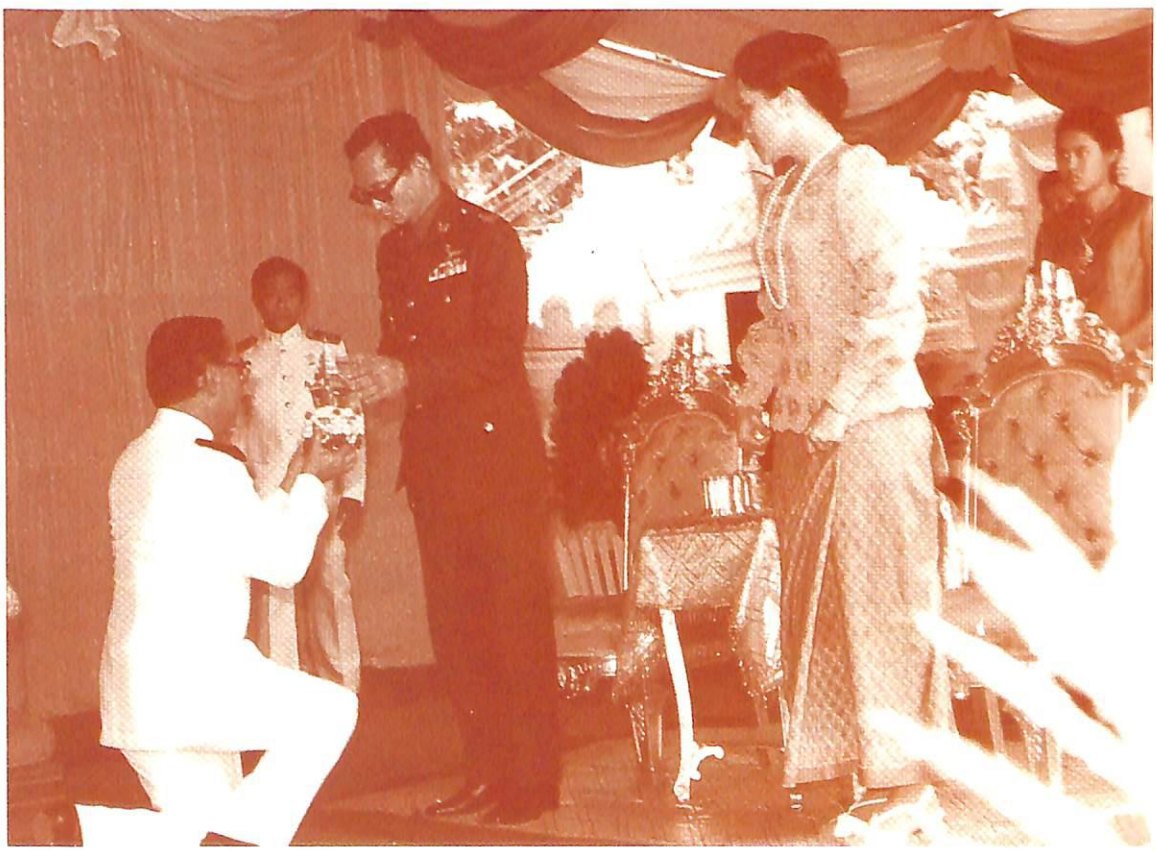

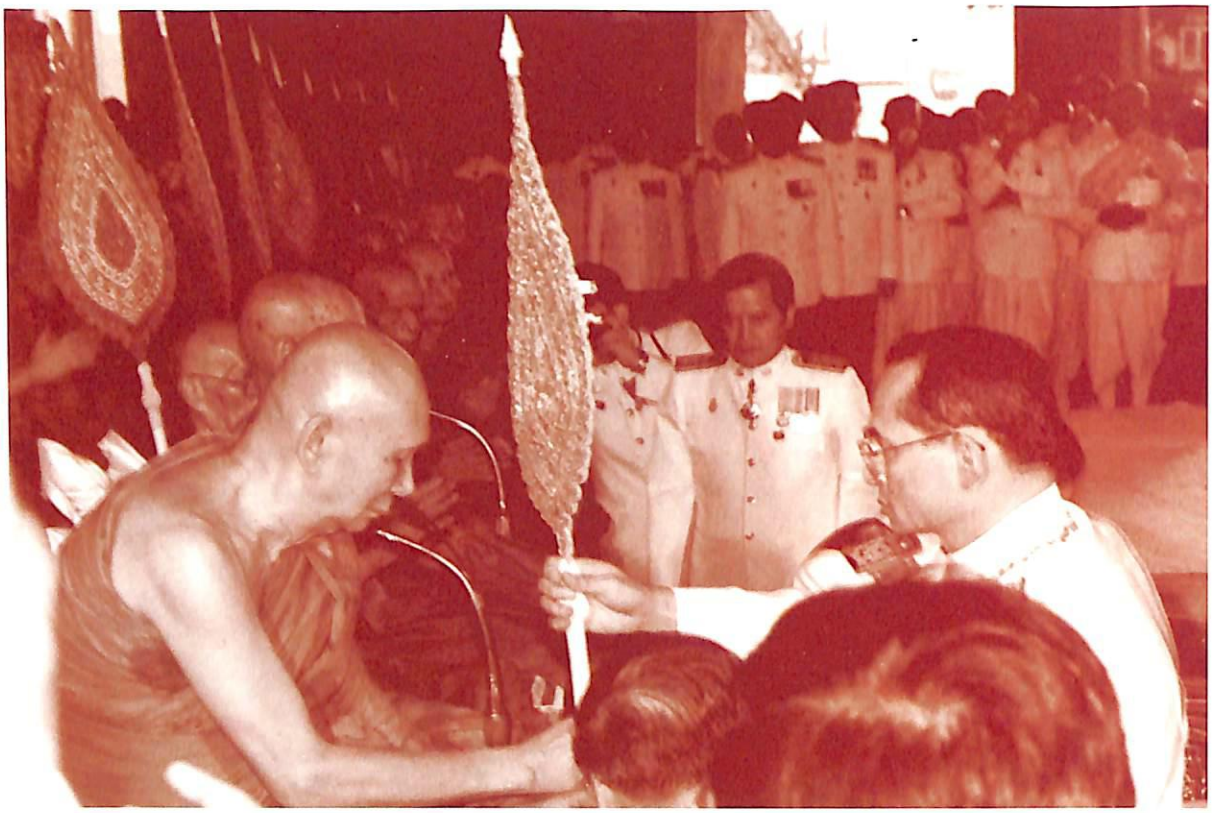

พระราชพิธีสถาปนา สมเด็จพระสังฆราช

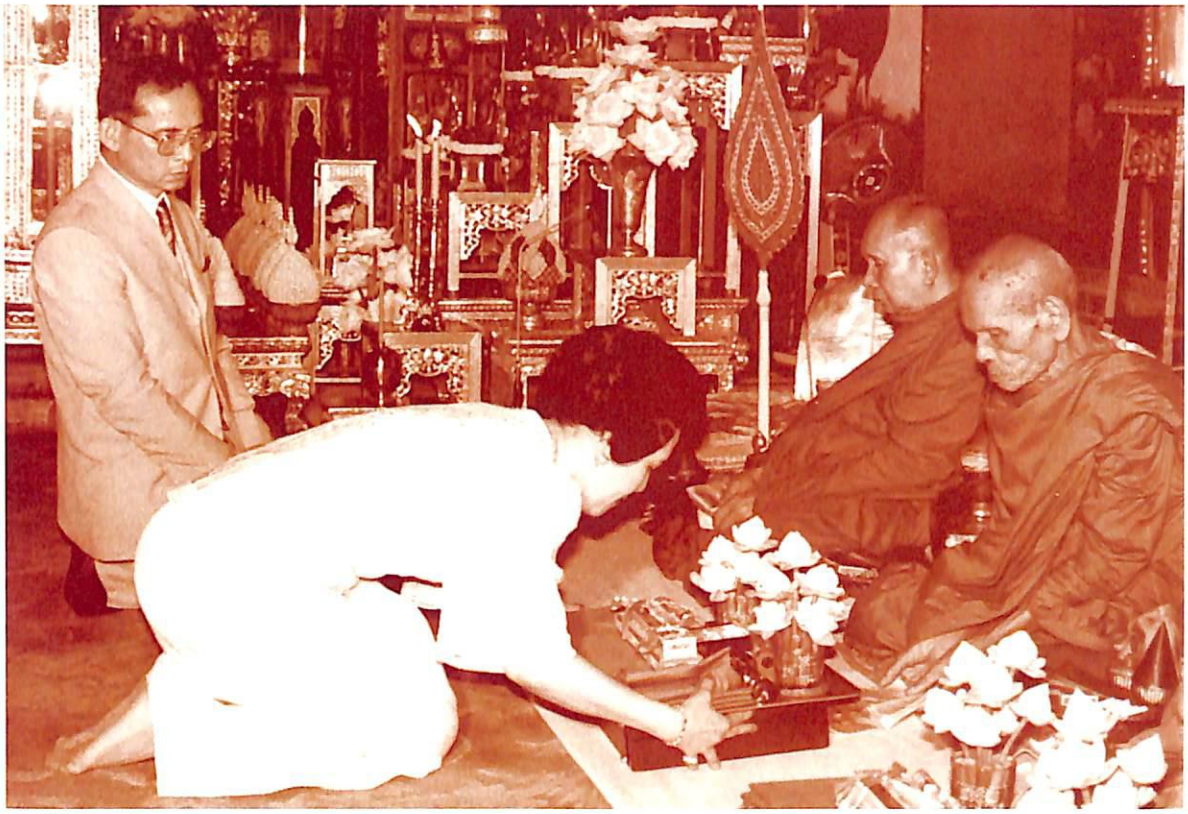

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ

พระราชพิธีบวงสรวง สมเด็จพระบุรพมหากษัตริยาธิราช
ในพระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕

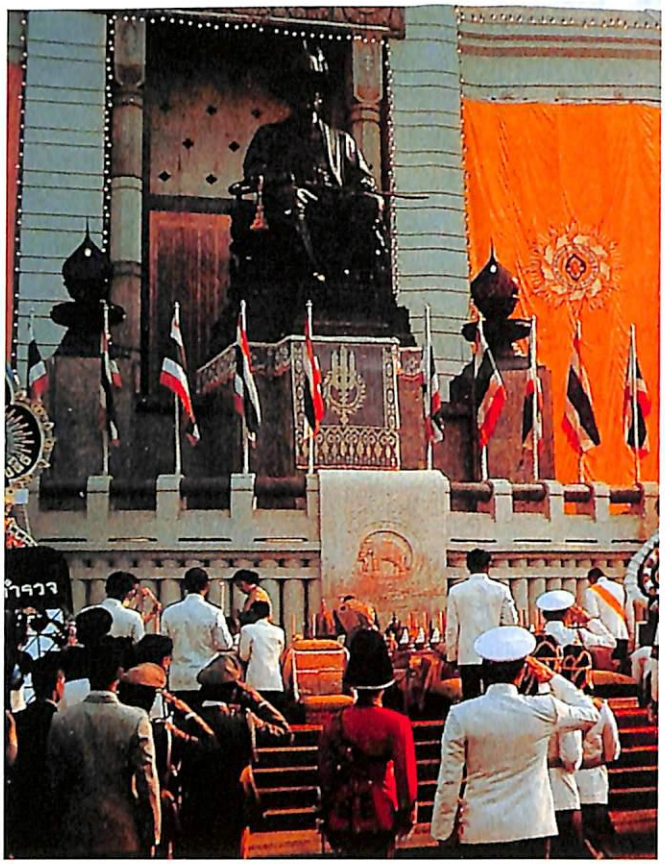

วันที่ระลึก
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์
เนื่องในโอกาสมหามงคลสมโภชพระนคร ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕

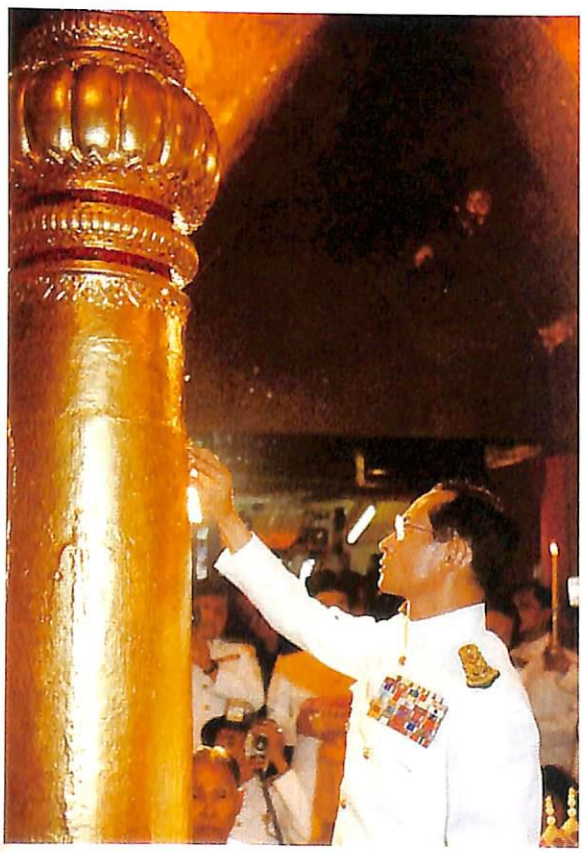

พระราชพิธีสมโภชหลักเมือง
ครั้งสมโภชพระนคร ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕

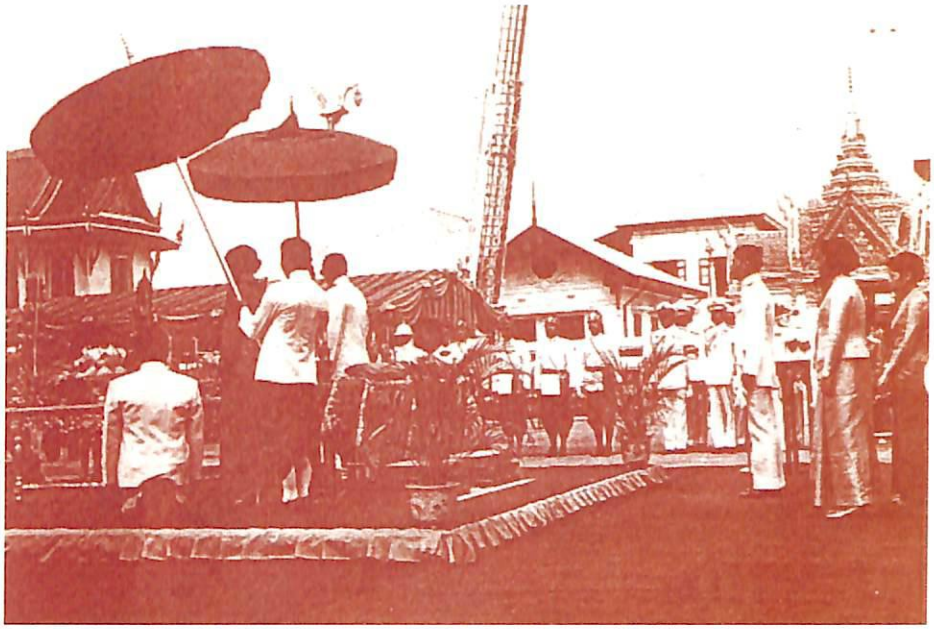

พระราชพิธีสังเวยพระสยามเทวาธิราช

พระราชพิธีรับราชทูตและพระราชอาคันตุกะ

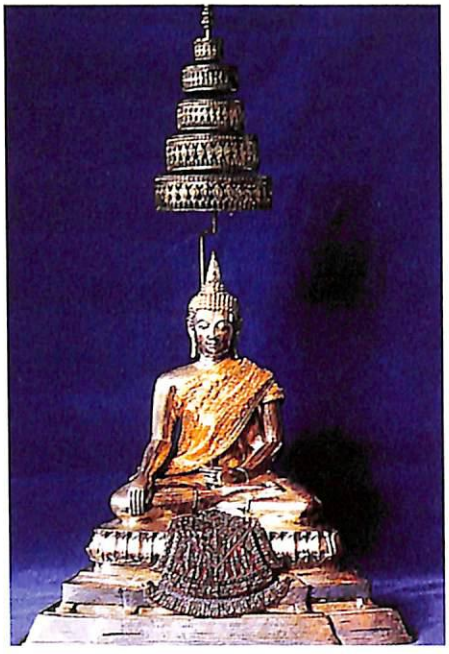

พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปสำคัญในรัชกาลที่ ๙

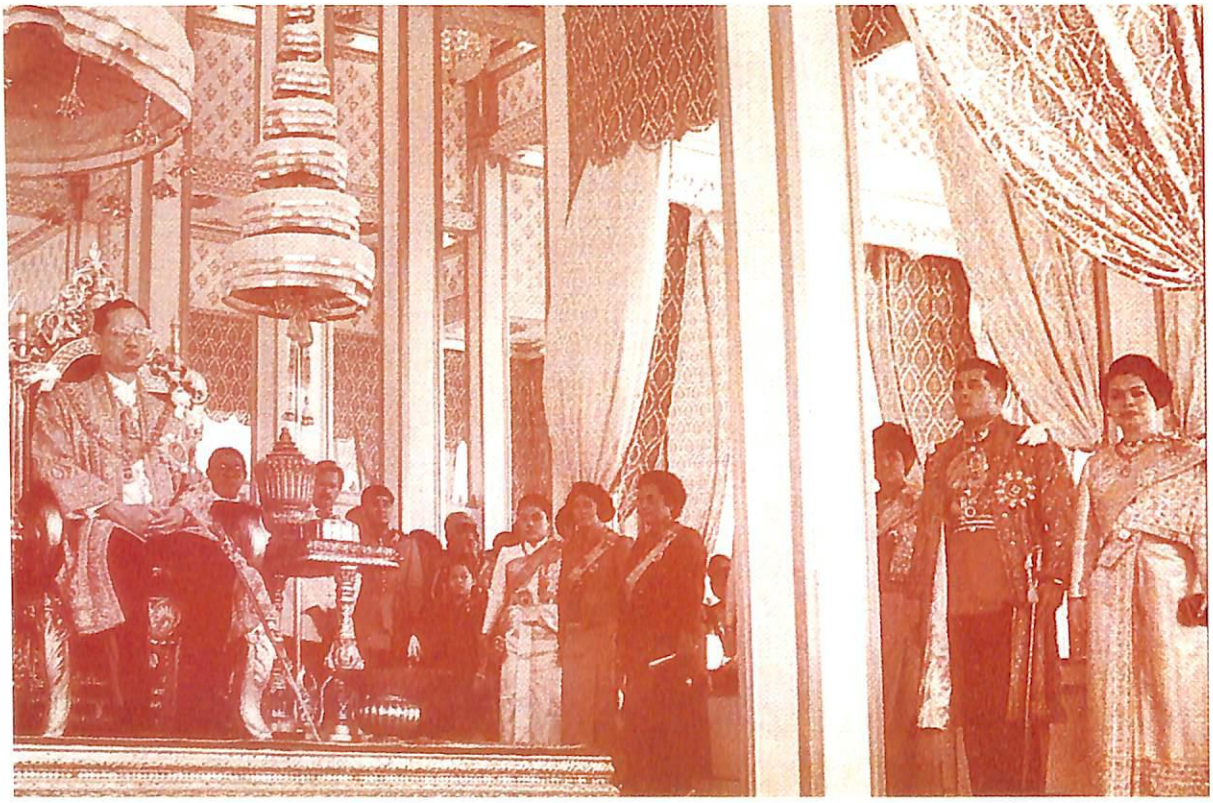

การเสด็จออกมหาสมาคม รับการถวายพระพรชัยมงคล
ณ พระที่นั่งชัยมงคลภิเษก บริเวณพระราชพิธีท้องสนามหลวง
ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ณ พลับพลาเศรียบุฑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

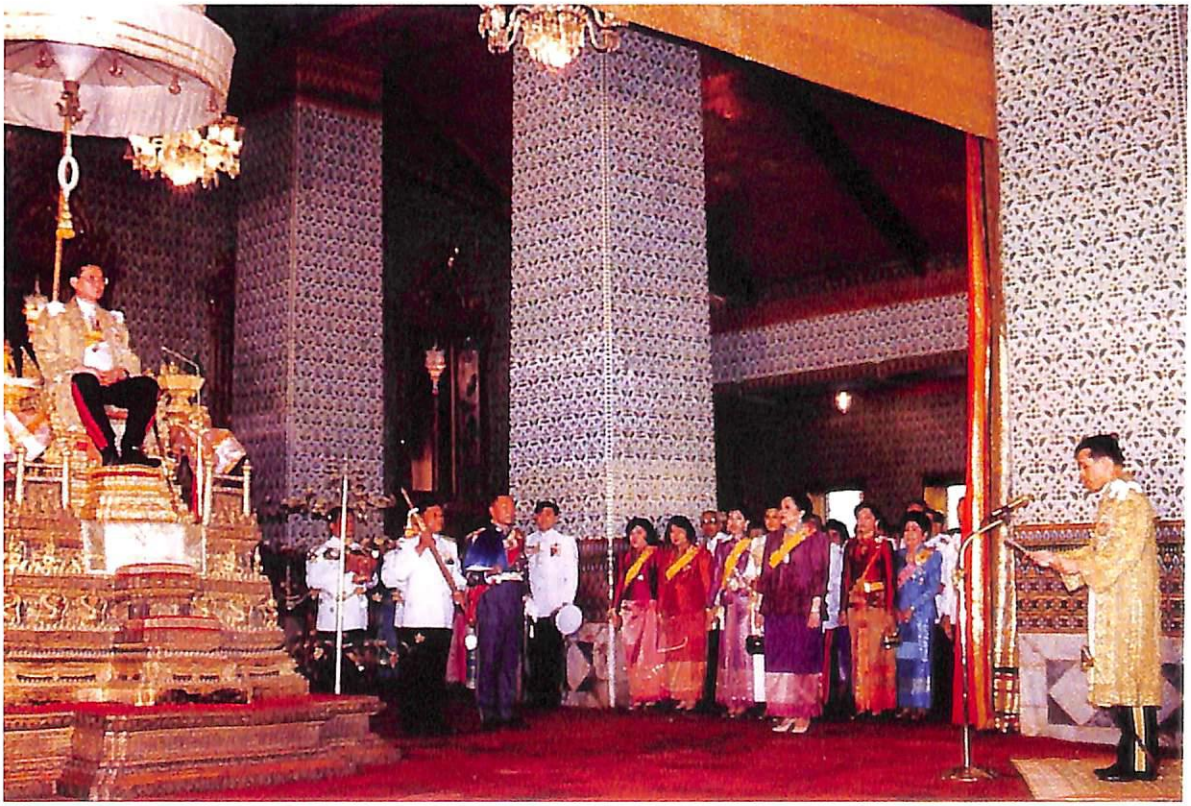

พระราชพิธีถวายพระพรชัยมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ ธันวาคม ณ พระที่นั่งวงศ์บริพัตรวิโรจน์

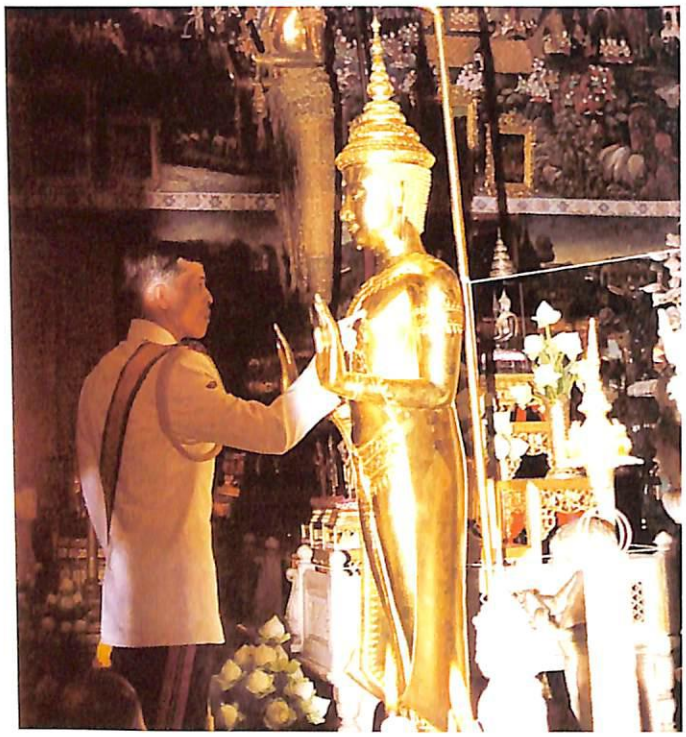

พระพุทธรูปฉลองพระองค์
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ
๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

พระราชพิธีสถาปนาพระวิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้าหญิงกัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทุทธศักราช ๒๕๔๒

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเฉลิมวันเสวยราชสมบัติครบ
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัส ในการเสด็จออกมหาสมาคม รับการถวาย
พระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งภานุมาศจำรูญ ภายในพระราชพิธีถวายสักการะ พุทธศักราช ๒๕๔๒

ณ พระที่นั่งกาญจนาภิเษก บริเวณพระราชพิธีท้องสนามหลวงในเวลาค่ำ

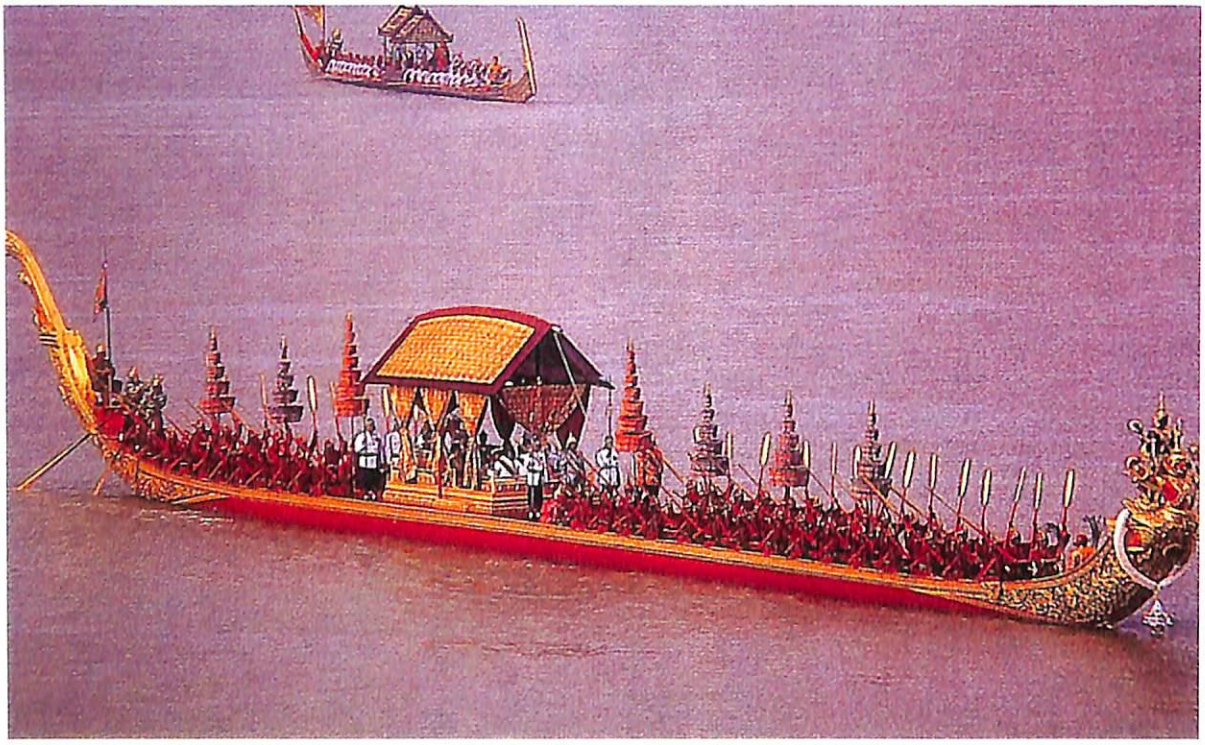

ขบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารค ในพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระเพลิงพระกฐิน
ในพระราชพิธีกาญจนาภิเษก พุทธศักราช ๒๕๔๒

พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ วันที่ ๔ มิถุนายน
เป็นพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทราวินิจฉัย

พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า
ณ บริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคมด้านตะวันออก วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

พระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ แด่พระประมุข และพระราชวงศ์ต่างประเทศ
ในพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙
ณ พระที่นั่งบรมราชสกัดย์มโหฬาร ในพระบรมมหาราชวัง วันที่ ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

คำสั่งคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ
ที่ ๙๔/๒๕๔๗
เรื่อง แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำสารคดีเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี

เนื่องในศุภวาระที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะทรงครองสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ นับเป็นมหามงคลสมัยพิเศษยิ่ง จึงเห็นสมควรเฉลิมพระเกียรติพระองค์ท่านโดยการรวบรวมงานเกี่ยวกับการพระราชพิธีและพิธีต่าง ๆ ในรัชกาลปัจจุบัน จัดทำเป็นสารคดีเฉลิมพระเกียรติเผยแพร่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานพระราชพิธีตามราชประเพณีโบราณให้แก่ประชาชนทั่วไป ได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ และชื่นชมในพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

อาศัยอำนาจตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๓๔๑/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๔๔๕ และมติคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๗ จึงแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำสารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี โดยมีองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑	คุณหญิงชฎา วัฒนศิริธรรม	*อนุกรรมการที่ปรึกษา*
๑.๒	ร้อยเอก กฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา	*ประธานอนุกรรมการ*
๑.๓	ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี (นางธัชกร เหมะจันทร)	*รองประธานอนุกรรมการ*
๑.๔	พลตรีหม่อมราชวงศ์ศุภวัฒย์ เกษมศรี	*อนุกรรมการ*
๑.๕	นายจีระพงษ์ สิวายะวิโรจน์	*อนุกรรมการ*
๑.๖	คุณหญิงคณิตา เลขะกุล	*อนุกรรมการ*
๑.๗	นางสาวสมลักษณ์ วงศ์งามขำ	*อนุกรรมการ*
๑.๘	นางสายไหม จบกลศึก	*อนุกรรมการ*

๑.๙ นายประสพโชค อ่อนกอ *อนุกรรมการ*

๑.๑๐ นางณัฏฐภัทร จันทวิช *อนุกรรมการ*

๑.๑๑ นางมาลีรัตน์ ปลื้มจิตรชน *อนุกรรมการ*

๑.๑๒ นางสิริพร ทองคำวงศ์ *อนุกรรมการ*

๑.๑๓ นางสาวบุหลง ศรีกนก *อนุกรรมการ*

๑.๑๔ พันเอก กิตติศักดิ์ บุญสุข *อนุกรรมการ*

๑.๑๕ นายพจน์ ใจชาญสุขกิจ *อนุกรรมการ*

๑.๑๖ ผู้อำนวยการ *อนุกรรมการ*
สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
หรือผู้แทน

๑.๑๗ นางสุรีพร เกียรตินาวิน *อนุกรรมการและเลขานุการ*

๑.๑๘ นางสุนีย์ กระจ่างวุฒิชัย *อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ*

๑.๑๙ นางรัชนี ศรีสุข *อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ*

๒. อำนาจหน้าที่

๒.๑ พิจารณาจัดทำสารคดีโทรทัศน์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติ ๖๐ ปี ๙ มิถุนายน ๒๕๕๐ เรื่องเกี่ยวกับพระราชพิธีและรัฐพิธีประจำปี ในรัชกาลปัจจุบัน รวมทั้งพระราชพิธี และรัฐพิธี ในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ซึ่งมิได้ทำเป็นประจำปี

๒.๒ ประสานงาน และขอความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานภาคเอกชนในเรื่องที่รับผิดชอบได้ตามความจำเป็น

๒.๓ รายงานผลการดำเนินงานให้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติทราบเป็นระยะ ๆ

๒.๔ ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่ประธานกรรมการเอกลักษณ์ของชาติหรือคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ มอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

(นายวิษณุ เครืองาม)
รองนายกรัฐมนตรี
ประธานกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ

คำนำ

คณะอนุกรรมการจัดทำสารคดีเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ซึ่งมีหน้าที่รวบรวมงานพระราชพิธี และพิธีต่าง ๆ ในรัชกาลปัจจุบัน จัดทำเป็นสารคดีเฉลิมพระเกียรติออกอากาศเผยแพร่ทางสถานีโทรทัศน์ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานพระราชพิธี ตามราชประเพณีโบราณให้แก่เยาวชน และประชาชนทั่วไป ได้น้อมรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ และชื่นชมในพระบารมีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ได้รวบรวมบทโทรทัศน์ที่ได้นำออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย ซึ่งมีเนื้อหารวบรวมพระราชพิธีและรัฐพิธีในรัชกาลปัจจุบัน ๖๐ พระราชพิธี พร้อมภาพประกอบ มาจัดพิมพ์เป็นหนังสือ **"พระราชพิธีและรัฐพิธีในรัฐกาลปัจจุบัน"** เฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๕๔๙ เพื่อมุ่งหมายให้เยาวชนไทยได้ภาคภูมิใจในโบราณราชประเพณี และเกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้าต่อไป

สารบัญ

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๑ ..... ๔๑

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๒ ..... ๔๓

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๓ ..... ๔๕

ตอนที่ ๔ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันที่ระลึกคล้ายวันสวรรคต ๔๗
พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระอัฐมรามาธิบดินทร
และพระราชกุศลทักษะณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร
อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ตอนที่ ๕ พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวง ๔๙

ตอนที่ ๖ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ๕๑

ตอนที่ ๗ พระราชพิธีเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร ๕๓

ตอนที่ ๘ พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ๕๕

ตอนที่ ๙ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕๗
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ตอนที่ ๑๐ พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ๕๙

ตอนที่ ๑๑ พระราชพิธีทรงพระผนวช ๖๑

ตอนที่ ๑๒ พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ๖๓

ตอนที่ ๑๓ พิธีพระราชทานรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล ๖๕

ตอนที่ ๑๔ พิธีรับราชทูตและพระราชอาคันตุกะ ๖๗

ตอนที่ ๑๕ พิธีวางกระดูกงูเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙ ..... ๖๙

ตอนที่ ๑๖ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ๗๑

ตอนที่ ๑๗ พระราชพิธีครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร ๗๓

ตอนที่ ๑๘ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช ๗๕

ตอนที่ ๑๙ พระราชพิธีเฉลิมพระนามาภิไธย ๗๗
สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก
และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ตอนที่ ๒๐ พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ **๗๙**

ตอนที่ ๒๑ พิธีพระราชทานปริญญาบัตรและกระบี่ **๘๑**

ตอนที่ ๒๒ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคต **๘๓**
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ตอนที่ ๒๓ พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปสำคัญในรัชกาลที่ ๙ ..... **๘๕**

ตอนที่ ๒๔ รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ - รัฐพิธีเปิดประชุมสภา **๘๗**

ตอนที่ ๒๕ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ **๘๙**
๕ ธันวาคม ๒๕๐๖

ตอนที่ ๒๖ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ **๙๑**
๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

ตอนที่ ๒๗ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ **๙๓**
๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

ตอนที่ ๒๘ รัฐพิธีวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช **๙๕**

ตอนที่ ๒๙ พระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่ **๙๗**

ตอนที่ ๓๐ พระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช **๙๙**

ตอนที่ ๓๑ รัฐพิธีพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช **๑๐๑**

ตอนที่ ๓๒ พระราชพิธีสังเวยพระป้าย **๑๐๓**

ตอนที่ ๓๓ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชา **๑๐๕**

ตอนที่ ๓๔ พระราชพิธีตรึงหมุดธงชัยเฉลิมพล **๑๐๗**

ตอนที่ ๓๕ พระราชพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวาย **๑๐๙**

ตอนที่ ๓๖ รัฐพิธีวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย **๑๑๑**

ตอนที่ ๓๗ พระราชพิธียกฉัตรยอดองค์พระธาตุพนม **๑๑๓**
และพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นบรรจุในองค์พระธาตุพนม

ตอนที่ ๓๘ พิธีวางศิลาฤกษ์ **๑๑๕**

ตอนที่ ๓๙ พระราชพิธียกยอดพระจุลมงกุฎขึ้นประดิษฐาน **๑๑๗**
ณ ยอดมณฑปพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

ตอนที่ ๔๐ พิธียกช่อฟ้าและฝังลูกนิมิต **๑๑๙**

ตอนที่ ๔๑ รัฐพิธีวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า ๑๒๑

ตอนที่ ๔๒ พระราชพิธีวันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ ๑๒๓

ตอนที่ ๔๓ พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี และพระราชพิธีสมโภชหลักเมือง ๑๒๕

ตอนที่ ๔๔ พระราชพิธีสงกรานต์ ๑๒๗

ตอนที่ ๔๕ พระราชพิธีรับและสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ ๑๒๙

ตอนที่ ๔๖ พระราชพิธีฉัตรมงคล ๑๓๑

ตอนที่ ๔๗ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ๑๓๓

ตอนที่ ๔๘ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา ๑๓๕

ตอนที่ ๔๙ พระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ๑๓๗

ตอนที่ ๕๐ พระราชพิธีสมมงคลในรัชกาลปัจจุบัน ๑๓๙

ตอนที่ ๕๑ พระราชพิธีรัชดาภิเษก ๑๔๑

ตอนที่ ๕๒ พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก ๑๔๓

ตอนที่ ๕๓ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก ๑๔๕

ตอนที่ ๕๔ พิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ๑๔๗

ตอนที่ ๕๕ พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ๑๔๙

ตอนที่ ๕๖ พระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ๑๕๑

ตอนที่ ๕๗ พระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๘ มิถุนายน ๒๕๔๙ ..... ๑๕๓

ตอนที่ ๕๘ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช และเสด็จออกมหาสมาคม ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙ ..... ๑๕๕

ตอนที่ ๕๙ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๙ ..... ๑๕๘

ตอนที่ ๖๐ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระประมุข และพระราชวงศ์ต่างประเทศ ทรงร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๑๖๐

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๑

เครื่องหมายแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี อันประกอบด้วยตราสำคัญรูปจักรและตรีนี้ เป็นสัญลักษณ์ของพระบรมเดชานุภาพแห่งพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าที่ทรงสืบราชสันตติวงศ์ปกครองแผ่นดินมาโดยลำดับ และในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ คนไทยและแผ่นดินไทยก็ได้รับการปกเกล้าคุ้มครองด้วยพระบารมีของพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ใหม่ ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๙ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เป็นพระโอรสองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระบรมอัยยกาธิราช สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เป็นพระอัยยิกา

ตามกฎมนเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงสละราชสมบัติ ในพุทธศักราช ๒๔๗๗ และไม่มีพระราชโอรสธิดา ประกอบกับในเวลานั้น สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ซึ่งอยู่ในลำดับการรับราชสมบัติเสด็จสวรรคตแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจึงได้กราบทูลอัญเชิญพระโอรสพระองค์แรก คือ

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอานันทมหิดล ขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ เป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๘ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทรเสด็จสวรรคต สมเด็จพระอนุชาธิราช จึงเสด็จขึ้นครองราชย์สืบต่อ

ตามราชประเพณีที่ถือกันมาแต่โบราณ เมื่อพระเจ้าแผ่นดินเสด็จขึ้นครองราชย์ ยังไม่ถือว่าเป็นพระมหากษัตริย์โดยสมบูรณ์จนกว่าจะได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ซึ่งมีความหมายถึงพิธีการแต่งตั้งองค์พระประมุขของราชอาณาจักร

หลังจากเสด็จนิวัติพระนครในพุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกขึ้น การพระราชพิธีในเบื้องต้น คือ การทำน้ำสรงพระมูรธาภิเษก น้ำอภิเษก และการจารึกพระสุพรรณบัฏ

น้ำสรงพระมุรธาภิเษกเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์อันเจือด้วยน้ำจากปัญจมหานทีในมัธยมประเทศ และตักจากแหล่งน้ำสำคัญ ๕ แห่งในประเทศไทย คือ แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำราชบุรี แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำบางปะกง พร้อมทั้งน้ำจากสระศักดิ์สิทธิ์ ๔ แห่งในจังหวัดสุพรรณบุรี อันได้แก่ สระเกศ สระแก้ว สระคา และสระยมนา เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในการสรงมุรธาสนาน ณ มณฑปพระกระยาสนาน พระที่นั่งไพศาลทักษิณ

น้ำอภิเษก คือน้ำซึ่งตักจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในพระราชอาณาจักร แล้วนำมาประกอบพิธีเป็นน้ำอภิเษก ณ พุทธเจดีย์สำคัญตามภูมิภาค ๑๘ แห่ง เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ณ พระที่นั่งอัฐทิศ ภายในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ

พิธีจารึกพระสุพรรณบัฏพระปรมาภิไธย รวมถึงดวงพระบรมราชสมภพ และแกะพระราชลัญจกรพระครุฑพ่าห์ประจำแผ่นดินนั้น เป็นการเตรียมการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ เพื่อเตรียมทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๒

ณ พระบรมมหาราชวัง ในเขตพระราชฐานชั้นใน ส่วนที่เรียกว่าหมู่พระมหามณเฑียรนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามโบราณราชประเพณี ในวันเวลาอันเป็นพระมงคลฤกษ์ ซึ่งตรงกับวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓

ในวันที่ ๔ พฤษภาคม ก่อนหน้าวันพระฤกษ์บรมราชาภิเษก มีพระราชพิธีเจริญพระพุทธมนต์แห่พระสุพรรณบัฏ จุดเทียนทองชนวนบูชาพระมหาเศวตฉัตรและปูชนียสถาน ๑๓ แห่ง พระราชาคณะอ่านประกาศพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในวันที่ ๕ พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันบรมราชาภิเษกมีการพระราชพิธีส่วนที่สำคัญยิ่ง คือ การสรงพระมูรธาภิเษก เมื่อได้เวลาพระฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จไปประทับเหนืออุทุมพรราชอาสน์ ณ มณฑปพระกระยาสนาน เจ้าพนักงานไขสหัสธาราโปรยน้ำสรงพระมูรธาภิเษกอันเจือด้วยน้ำปัญจมหานทีในมัธยมประเทศ น้ำเบญจสุทธคงคาจากแม่น้ำสำคัญ ๕ สาย และน้ำในสระโบราณ ๔ แห่ง ในราชอาณาจักรไทย จากนั้นสมเด็จพระสังฆราช และพระบรมวงศ์ถวายน้ำด้วยพระครอบ พระเต้า พระมหาสังข์ ตามลำดับ

ลำดับต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องขัตติยราชภูษิตาภรณ์เสด็จสู่พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ประทับ ณ พระที่นั่งอัฐทิศ ภายใต้พระบวรมหาเศวตฉัตร ทรงรับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำอภิเษก จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พิธีถวายน้ำอภิเษกนี้ มีความหมายว่าเพื่ออัญเชิญให้ทรงแผ่พระราชอาณาปกครองประชาชนทั่วทั้ง ๘ ทิศ

ภายหลังจากทรงรับน้ำอภิเษกแล้ว เสด็จประทับ ณ พระที่นั่งภัทรบิฐ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร พระราชครูวามเทพมุนีกราบบังคมทูลถวายเครื่องราชกกุธภัณฑ์ เครื่องขัตติยราชาภรณ์ เครื่องประดับพระอิสริยยศ และพระสุพรรณบัฏ ซึ่งจารึกพระปรมาภิไธย ว่า ***"พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดีจักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราชบรมนาถบพิตร"***

จากนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระปฐมบรมราชโองการ ว่า ***"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"*** อันเป็นพระราชปณิธานอันแน่วแน่ในการปฏิบัติพระราชกิจดูแลราชอาณาจักรสืบต่อไป

ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย นี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออกมหาสมาคมประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ คณะรัฐมนตรี ทูตานุทูต สมาชิกวุฒิสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

หลังจากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศสถาปนาเฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ ขึ้นเป็น สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี

ในตอนบ่ายวันเดียวกันนั้น ได้เสด็จพระราชดำเนินโดยกระบวนราบใหญ่ ไปทรงประกอบพิธีประกาศพระองค์เป็นพุทธศาสนูปถัมภก ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม อันเป็นพระราชพิธีลำดับท้ายในวันบรมราชาภิเษก

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" พระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตอนที่ ๓

ลำดับพระราชพิธีสำคัญยิ่งอีกพิธีหนึ่งที่พระมหากษัตริย์ ทรงปฏิบัติสืบทอดกันมาในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก คือ พระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร ซึ่งมีนัยยะหมายถึงการเสด็จมาประทับในพระราชมณเฑียรในพระบรมมหาราชวัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร ในวันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน วันนั้นทรงเครื่องสีวันเสาร์ ฉลองพระองค์ไหมดิ้นทองสีน้ำเงินเข้ม พระภูษาเขียนทองและฉลองพระบาทไหมทองสลับสีกรมท่า รัดพระองค์ด้วยประคตกรองทอง เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี มีพระราชวงศ์ฝ่ายในเชิญพระแสง เครื่องเฉลิมพระราชมณเฑียร และเครื่องราชูปโภคตามเสด็จไปยังพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน เมื่อได้เวลาพระฤกษ์พระบรมวงศ์ผู้ใหญ่ฝ่ายในกราบบังคมทูลเชิญเสด็จเข้าสู่ห้องพระบรรทม ทั้งสองพระองค์ได้ประทับแรมในพระบรมมหาราชวังเป็นเวลา ๑ คืน ตามราชประเพณี

ณ ท้องพระโรงกลาง ภายในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทแห่งนี้ เมื่อวันที่ ๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะทูตานุทูต และกงสุลเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล

ในวันเดียวกันนั้นเอง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี ได้เสด็จออกสีหบัญชร ณ พระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท การเสด็จออกสีหบัญชรให้ประชาชนเฝ้าเนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนี้นับเป็นธรรมเนียมใหม่ที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลปัจจุบัน ยังความปลื้มปีติชุ่มชื่นให้แก่หัวใจคนไทยทั่วกัน

สัมภาษณ์คุณป้าศิริพรรณ นิวาศานนท์ ประชาชน ที่เคยเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ***"พอทราบข่าวว่าท่านจะอภิเษกและจะออกสีหบัญชรก็ดีใจ พวกเราดีใจกันมาก จะไปกันหลาย ๆ คนไปเฝ้า ไปคอยเฝ้าตั้งแต่เช้า จนกระทั่งเสด็จออกก็ดีใจน้ำตาไหล ท่านงามทั้งสองพระองค์"***

และในการพระราชพิธีนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศสถาปนาเฉลิมพระนามสมเด็จพระสังฆราช ทรงตั้งสมณศักดิ์พระราชาคณะ และสถาปนาฐานันดรศักดิ์พระบรมราชวงศ์เพื่อความเป็นสวัสดิมงคลในสิริราชสมบัติ และเป็นราชธรรมานุสรณ์

ที่เห็นนี้คือสิ่งของที่พระราชทานเนื่องในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก อันประกอบด้วย ดอกพิกุลทอง ดอกพิกุลเงิน และเสมาพระบรมรูปชนิดทอง และเงินชุบทอง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ฯ ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตามขัตติยราชประเพณีแห่งพระมหากษัตริย์ไทยโดยสมบูรณ์ และเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าพระองค์ได้ทรงครองแผ่นดินโดยธรรม ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ทั่วทั้งแผ่นดิน ให้มีความร่มเย็นผาสุกใต้ร่มพระบารมีสมดังพระปฐมบรมราชโองการอันเป็นพระราชสัตยาธิษฐานที่ทรงยึดมั่นมาตลอดเวลายาวนานนับ ๖๐ ปี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันที่ระลึกคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร และพระราชกุศลทักษิณานุปทาน พระบรมอัฐิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

การสร้างรูปเคารพสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าผู้ทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาที่เรียกว่า รูปพระเชษฐบิดรหรือพระเทพบิดร การสถาปนาพระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ประดิษฐานในพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดารามเมื่อต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และการอัญเชิญพระบรมรูปพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ประดิษฐานในปราสาทพระเทพบิดร ทั้งหมดเป็นหลักฐานว่าได้มีราชประเพณีน้อมรำลึกถึงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าแต่โบราณมาแล้ว

ส่วนการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต ได้มีพระราชนิยมขึ้นในรัชกาลที่ ๕

ในรัชกาลปัจจุบัน นอกจากโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าแล้ว ยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ในวันที่ ๙ มิถุนายน ของทุกปี

ในวันนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดสุทัศน์เทพวราราม เพื่อถวายราชสักการะพระบรมราชสริรางคาร ซึ่งบรรจุที่ฐานพระศรีศากยมุนีในพระวิหารหลวง ภายหลังเมื่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ ที่วัดสุทัศน์เทพวรารามได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาถวายราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์อีกแห่งหนึ่ง

ในพุทธศักราช ๒๕๑๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาพระอิสริยยศเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระราชบิดา เป็นสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก สมเด็จพระราชชนนีเป็น สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี การพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคตสมเด็จพระบรมราชชนกที่เคยโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีในวันที่ ๒๔ กันยายน จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้นพร้อมกันในวันที่ ๙ มิถุนายน

เมื่อสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีสวรรคตในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ และถวายพระเพลิงในวันที่ ๑๐ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๙ ในวันที่ ๘ มิถุนายน ปีเดียวกันนี้ เนื่องในพระราชพิธีกาญจนาภิเษกได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เป็นพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร

ในปีต่อมาจึงได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กำหนดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร และพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี พร้อมกันในวันที่ ๙ มิถุนายน นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นต้นมา

ในการพระราชพิธีนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอัมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง เจ้าพนักงานได้เชิญพระบรมอัฐิ และพระพุทธรูปประจำพระชนมวารของพระบรมอัฐิออกประดิษฐาน เพื่อทรงถวายราชสักการะ และอาราธนาพระสงฆ์มาสวดพระพุทธมนต์และสดับปกรณ์พระบรมอัฐิในพระราชพิธี จำนวน ๑๕๓ รูป โดยใช้เกณฑ์จากพระชนมายุของทั้ง ๓ พระองค์ หากในโอกาสที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จะโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีถวายโดยอัญเชิญพระบรมฉายาลักษณ์แทนพระบรมอัฐิประดิษฐานในพระราชพิธีนี้เป็นราชประเพณีสืบมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕ พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวง

แผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง คำกล่าวอันมีนัยยะหมายถึงแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์นี้ ได้ให้โอกาสแก่ผู้คนทั้งหลาย ไม่เลือกเป็นชนชาติใด นับถือศาสนาใด ได้เข้ามาอยู่อาศัยตั้งรกรากทำมาหากินเป็นปกติสุขโดยถ้วนหน้า ภายใต้ร่มพระบรมโพธิสมภารแห่งสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้านับแต่โบราณมา และอีกนัยหนึ่งยังเป็นสิ่งบ่งบอกว่าพระพุทธศาสนาซึ่งมีสิ่งเคารพสูงสุดของพุทธศาสนิกชน ๓ ประการ คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ ได้หยั่งรากมั่นคงเป็นที่พึ่งของราษฎรสืบมาเช่นกัน ทั้งนี้เพราะองค์พระประมุขของชาติได้ทรงรับพระราชภาระสำคัญยิ่งในการทนุบำรุงพระศาสนาด้วยประการต่าง ๆ มาทุกยุคทุกสมัย

เป็นต้นว่าการทนุบำรุงพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่ศึกษาสืบทอดพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อสืบทอดพระศาสนา และเผยแผ่คำสอนอบรมศีลธรรมจรรยาแก่ราษฎรนั้น นอกจากทรงตั้งสมณศักดิ์พระราชาคณะเพื่อปกครองคณะสงฆ์ การตั้งเปรียญธรรม ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายจัตุปัจจัยไทยทาน พระราชทานนิตยภัตรและทรงส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมแล้ว ยังทรงพระราชศรัทธาอุปสมบทเจ้านายและข้าราชบริพารให้เป็นพระสงฆ์ในพระศาสนาด้วย

ดังที่มีหลักฐานว่าพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าแต่ครั้งกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงอุปสมบทพระราชวงศ์ชั้นสูงนับแต่พระราชโอรส พระเจ้าหลานเธอ เจ้านายเรียกว่าทรงอุปสมบทนาคหลวง ซึ่งตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาได้มีพระมหากรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ข้าราชบริพารที่เป็นสามัญชนรวมทั้งสามเณรที่สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ได้อุปสมบทเป็นนาคหลวงเป็นราชประเพณีมาจนปัจจุบัน

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวง แต่ก่อนมีระเบียบปฏิบัติหลายขั้นตอน คือ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้นาคหลวงนำดอกไม้ธูปเทียนแพ เข้าไปกราบถวายบังคมทูลลาผนวชลาอุปสมบท แล้วมีพระราชพิธีสมโภช คือพราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมพระราชทาน แล้วจึงมีการทำขวัญนาคหลวง พิธีทรงผนวชและอุปสมบทนาคหลวง ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม พระบรมมหาราชวัง

พระราชพิธีอุปสมบทนาคหลวงในปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ปรับเปลี่ยนระเบียบพิธีลงบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย เช่น พิธีทำขวัญนาคหลวง การทำขวัญนาคโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้งดเสีย คงมีแต่ขั้นตอนการทรงผนวช การอุปสมบทไว้

ผู้ที่จะได้รับพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เป็นนาคหลวง ได้แก่พระบรมวงศานุวงศ์ สามเณรที่สอบได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค ข้าราชการในพระองค์และข้าราชการที่มีตำแหน่งหน้าที่ราชการใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทและมีคุณสมบัติตามที่กำหนด

ในการพระราชพิธีนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานเครื่องบริขาร เครื่องไทยธรรมแก่พระภิกษุนาคหลวง และทรงหลั่งทักษิโณทกอุทิศพระราชกุศลตามที่ทรงพระราชศรัทธา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๖ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา

แสงจากเปลวเทียนเบื้องหน้าพระพุทธปฏิมาที่สว่างไสว ณ พระอารามต่าง ๆ ตลอดสามเดือนแห่งเทศกาลเข้าพรรษานี้ เปรียบได้กับแสงแห่งธรรมที่ยังคงสว่างอยู่กลางใจพุทธศาสนิกชนชาวไทยมานานวัน

การถวายเทียนพรรษาในเทศกาลเข้าพรรษาเป็นบุญประเพณีที่ชาวไทยปฏิบัติบูชามาแต่โบราณทั้งในส่วนของราษฎรและองค์พระประมุขผู้ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก ดังที่มีหลักฐานว่า ราชประเพณีการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการเข้าพรรษานับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา นอกจากการทรงผนวชเจ้านายแล้ว ได้มีการพระราชกุศลทรงหล่อเทียนพรรษา ฉลองเทียนพรรษา และการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดเทียนพรรษาถวาย ณ พระอารามหลวงสำคัญ ในสมัยรัตนโกสินทร์มีราชประเพณีเพิ่มเติม คือ การถวายต้นไม้เงินทอง พุ่มต้นไม้ ธูปเทียนแพ และดอกไม้บูชาพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายพุ่มพรรษาพร้อมเทียนพรรษา ณ พระอารามหลวงสำคัญตามพระราชอัธยาศัย ซึ่งมักเป็นพระอารามที่สมเด็จพระสังฆราชประทับ

การพระราชกุศลทรงหล่อเทียนพรรษา แต่ก่อนได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บอกบุญ นำสีผึ้งมาช่วยหล่อ ปัจจุบันสำนักพระราชวังจะแจ้งให้พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี รัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ นำสีผึ้งมาร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลได้เช่นกัน

เทียนพรรษาของหลวงนี้นอกจากทรงพระราชศรัทธาให้หล่อถวาย ณ พระอารามสำคัญในกรุงเทพมหานคร และในต่างจังหวัดแล้ว ยังมีส่วนที่จังหวัดขอพระราชทานไปถวายยังวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทุกปี จึงได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้โครงการส่วนพระองค์สวนจิตรลดาสร้างโรงหล่อเทียนหลวงทำเทียนพรรษาสะดวกขึ้นกว่าแต่ก่อน

เทียนพรรษาที่หล่อและตกแต่งลวดลายสวยงามแล้ว เจ้าพนักงานพระราชพิธีจะอัญเชิญไปให้ทรงพระสุหร่ายและทรงเจิม เพื่อเชิญไปยังพระอารามทั้งหลายตามที่ทรงอุทิศพระราชทานไปจุดบูชา

และธรรมเนียมโบราณเนื่องในการพระราชกุศลเทศกาลเข้าพรรษาที่ยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สืบทอดไว้อีกส่วนหนึ่ง คือการสวดมหาชาติคำหลวงในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และการจัดนักเรียนมาสวดตามศาลารายที่เรียกว่า สวดโอ้เอ้วิหารราย ในวันพระหรือวันอุโบสถศีลตลอดช่วงเข้าพรรษา

ในพุทธศักราช ๒๕๐๑ เมื่อสำนักสังฆนายกกำหนดให้วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ เป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อรำลึกถึงคุณพระรัตนตรัย เนื่องในวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา คือ ธัมมจักกัปปวัตนสูตร ทำให้เกิดมีปฐมสาวกและเกิดสังฆรัตนะครบองค์แห่งรัตนตรัยประจักษ์แก่ตาโลก ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบการพระราชพิธีนี้รวมไว้ในการพระราชกุศลเข้าพรรษา เรียกว่า พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันอาสาฬหบูชาและเทศกาลเข้าพรรษา

ตราบใดที่ยังมีเสียงสวดมนต์ก้องกังวานและมีแสงสว่างจากเทียนพรรษาทั้งของหลวงและของราษฎรจุดถวายเป็นพุทธบูชา ณ พระอารามทั่วแผ่นดินไทย ย่อมมั่นใจได้ว่าพระพุทธศาสนาจะยังคงได้รับการทนุบำรุงสืบทอดไว้ ส่องหนทางชีวิตแก่มวลมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลาย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๗ พระราชพิธี เปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

ตามปฏิทินทางจันทรคติอย่างไทย เมื่อถึงราวเดือน ๔ เดือน ๘ และเดือน ๑๒ ซึ่งมักตรงกับเดือนมีนาคม เดือนกรกฎาคม และเดือนพฤศจิกายนของแต่ละปี เป็นช่วงเวลาที่ฤดูกาลเก่าผ่านพ้น เข้าสู่ฤดูกาลใหม่ คือสิ้นฤดูร้อนเข้าสู่ฤดูฝน และสิ้นฤดูฝนเปลี่ยนเป็นฤดูหนาว ความรู้สึกห่วงใยเมื่อร่างกายกระทบร้อนกระทบหนาว ในช่วงเวลาเหล่านี้พุทธศาสนิกชนชาวไทยได้มีความอาทรแก่พระพุทธปฏิมาด้วย ดังที่มีการนำผ้าไปห่มถวายในหน้าหนาวเป็นประเพณีของราษฎรทั่วไป ในส่วนที่เป็นราชประเพณี พระมหากษัตริย์ได้ทรงพระราชศรัทธาถวายผ้าทรงสะพักไปห่มพระพุทธรูปสำคัญ เช่น พระพุทธชินราชที่เมืองพิษณุโลก มาแต่โบราณเช่นกัน

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้มีพระราชดำริว่าพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรเป็นสิริต่อพระองค์และพระนครจึงได้ทรงขนานนามกรุงที่ทรงสร้างขึ้นใหม่ว่า กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ อันมีความหมายว่า มหานครซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และได้ทรงพระราชศรัทธาให้ช่างประดิษฐ์เครื่องทรงถวายสำหรับเปลี่ยนตามฤดูกาล คือ เครื่องทรงฤดูร้อนสำรับหนึ่ง และเครื่องทรงฤดูฝนสำรับหนึ่ง ต่อมาในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเครื่องทรงสำหรับฤดูหนาวเพิ่มขึ้น เพื่อจะได้ทรงเปลี่ยนถวายให้ครบทั้ง ๓ ฤดูกาล จึงมีราชประเพณีเสด็จไปทรงเปลี่ยนเครื่องทรงถวายพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรตามลำดับ ดังนี้

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๔ ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงฤดูหนาวเป็นเครื่องทรงฤดูร้อน

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงฤดูร้อนเป็นเครื่องทรงฤดูฝน

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๒ ทรงเปลี่ยนเครื่องทรงฤดูฝนเป็นเครื่องทรงฤดูหนาว หมุนเวียนเช่นนี้เป็นประจำทุกปี

ลำดับการพระราชพิธีเริ่มจากการถวายน้ำพระสุคนธ์สรงด้วยพระมหาสังข์ประจำองค์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และพระมหาสังข์ทักษิณาวรรต แล้วทรงซับพระสุคนธ์ด้วยผ้าซับพระองค์ แล้วจึงถวายพระศกหรือพระมงกุฎตามฤดูกาล เครื่องทรงนอกเหนือจากนี้เจ้าพนักงานจะนำมาแต่งถวายภายหลัง

ผ้าซึ่งทรงซับองค์พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรทุกชิ้นจะทรงนำมาบิดให้น้ำพระสุคนธ์ซึ่งเรียกกันโดยสามัญว่าน้ำมนต์พระแก้ว ลงในโถแก้วและหม้อน้ำต่าง ๆ จากนั้นจึงพระราชทานน้ำมนต์พระแก้วแก่พระบรมวงศานุวงศ์ด้วยพระมหาสังข์เพชรน้อยแล้วทรงพระสุหร่ายพระราชทานแก่ข้าราชการและราษฎรผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จโดยทั่วกัน

ภาพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำเนิน ทรงพระสุหร่ายน้ำมนต์พระแก้วพระราชทาน แก่ราษฎรที่มารอเฝ้ารับเสด็จอย่างเนืองแน่น แสดงถึงความศรัทธาสูงสุดที่พสกนิกรชาวไทยมีต่อพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และต่อพระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๘ พระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

ย้อนไปเมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระตำหนักสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในวังสระปทุมแห่งนี้ เป็นสถานที่ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่มีขึ้นเป็นครั้งแรกในสมัยรัตนโกสินทร์

ก่อนการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงหมั้นกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร ณ กรุงโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๒ และหลังจากเสด็จนิวัตพระนครในวันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ก็ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสขึ้น

เช้าตรู่ของวันศุกร์ที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๓ บรรยากาศของความปลื้มปีติอบอวลไปทั่ววังสระปทุม

เวลา ๙ นาฬิกา ๓๐ นาที สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินมาถึง วันนั้นทรงฉลองพระองค์เต็มยศ ประดับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มหาจักรีบรมราชวงศ์

หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร พระคู่หมั้น ซึ่งงดงามในชุดสีงาช้าง เสื้อแขนยาวปักลายกระหนกทอง สวมสายสะพายจุลจอมเกล้า เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ ห้องรับแขกพระตำหนัก

จากนั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธยในทะเบียนสมรส แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้หม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ลงนาม โดยมีราชสักขีลงนามด้วย

เมื่อถึงเวลาพระฤกษ์ ๑๐ นาฬิกา ๔๕ นาที สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า เสด็จออก ณ ห้องพระราชพิธีชั้นบนพระตำหนัก สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ถวายดอกไม้ ธูปเทียนแพ เครื่องราชสักการะ

สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ถวายน้ำพระพุทธมนต์ เทพมนตร์ และทรงเจิม สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ ในการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส ตามโบราณราชประเพณี

ต่อมาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาประทับ ณ ห้องรับแขกอีกครั้ง โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศสถาปนาหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ เป็นสมเด็จพระราชินีและได้พระราชทานขัตติยราชอิสริยาภรณ์มหาจักรีบรมราชวงศ์ แก่สมเด็จพระราชินี

หีบบุหรี่เงิน ประดับอักษรพระปรมาภิไธย ภ.อ. และพระนามาภิไธย ส.ก. มีรูปจักรกับตรีอยู่บนฝาหีบ เป็นของที่ระลึกพระราชทานในพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส

ในเวลา ๑๖ นาฬิกา ทั้งสองพระองค์เสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล จากนั้นเสด็จออก ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยพระราชทานพระราชวโรกาสให้คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ คณะทูตานุทูต เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เพื่อประกาศการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรส และทรงรับการถวายพระพรชัยมงคล

หลังการพระราชพิธีราชาภิเษกสมรสในวันรุ่งขึ้น สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระราชินีได้เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับแรม ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยขบวนรถไฟพระที่นั่งตลอดระยะทางเนืองแน่นไปด้วยประชาชนที่มาร่วมถวายพระพรด้วยหัวใจเปี่ยมสุข และสำนึกรู้ว่าในยามนี้คนไทยได้มีหลักผูกพันยึดมั่น เป็นพระคู่ฟ้าคู่แผ่นดินแล้วตราบนานเท่านาน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๙ พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

บทพระราชนิพนธ์พระราชพิธีสิบสองเดือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้กล่าวถึงพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา หรือการทำบุญวันเกิดไว้ว่า เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจากพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยทรงเห็นว่าการมีอายุมากถึงบรรจบครบปีไม่ตายไปเสียก่อนเป็นลาภอันอุดม เป็นเรื่องที่ควรยินดี จึงเกิดเป็นราชประเพณีในการจัดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา

ส่วนการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถนั้น มีขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากทรงสถาปนาสมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระราชเทวี เป็นสมเด็จพระบรมราชินีนาถ โดยโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้น ในพุทธศักราช ๒๔๔๑ มีการพระราชทานเลี้ยงพระบรมวงศานุวงศ์ ทูตานุทูตและข้าราชการ และเมื่อมีพระชนมพรรษาครบ ๔๐ พรรษา ในพุทธศักราช ๒๔๔๖ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพิธีสงฆ์เพิ่มขึ้น

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ ๖ นั้น จัดขึ้นครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๖๖ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจีพระบรมราชินี ณ พระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินี เป็นครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๗๑ เป็นงาน ๒ วัน

ในรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๔ เป็นต้นมา มีกำหนดพระราชพิธี ๒ วัน คือ วันที่ ๑๒ และวันที่ ๑๓ สิงหาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย กระทั่งในพุทธศักราช ๒๕๑๗ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเป็นการส่วนพระองค์ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ เป็นประจำทุกปี

ส่วนในปีที่มีพระชนมพรรษาครบรอบนักษัตร คือ ๓ รอบ ๕ รอบ และ ๖ รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บำเพ็ญพระราชกุศลเป็นพิเศษ คือ นอกจากมีการบำเพ็ญพระราชกุศลตามราชประเพณีแล้ว ยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพิธี ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อถวายสักการะพระพุทธรูปสำคัญ บูชาพระรัตนตรัย ถวายพัดรองและย่ามที่ระลึกในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา แก่พระราชาคณะ บรรพชิตจีนและญวน ที่มาถวายพระพรชัยมงคลตลอดจนพระราชทานสัญญาบัตร พัดยศ ผ้าไตรแก่พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ รวมถึงการเจริญพระพุทธมนต์ฉลองพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร

นอกจากนี้หน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน ต่างร่วมกันจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อถวายพระพรและเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีของคนไทยที่มีต่อพระผู้เปรียบประดุจแม่ของแผ่นดิน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๐ พระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช

ราชประเพณีพระมหากษัตริย์ทรงทนุบำรุงพระศาสนา โดยจัดการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นระเบียบแบบแผนและทรงสถาปนาประมุขแห่งสังฆมณฑลมีมาแล้วแต่โบราณ เช่น ในสมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีมีตำแหน่งสังฆราชและปู่ครูบังคับบัญชาว่ากล่าวแก่พระสงฆ์

เมื่อถึงสมัยกรุงศรีอยุธยามีตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชพร้อมทั้งราชทินนามประกอบสมณศักดิ์ถวายว่า ***"สมเด็จพระอริยวงศาสังฆราชาธิบดี"*** ราชทินนามนี้ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นเปลี่ยนเป็น ***"สมเด็จพระอริยวงษญาณ"*** ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้แก้เป็น ***"สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ"***

ส่วนการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชแต่เดิมนั้นไม่พบระเบียบการปฏิบัติที่ชัดเจน ปรากฏหลักฐานเพียงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาในท่ามกลางสงฆ์ จนถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาสมเด็จพระญาณสังวร (สุก) ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๔ เมื่อพุทธศักราช ๒๓๖๓ การพระราชพิธีเริ่มด้วยการจารึกพระสุพรรณบัฏ และในพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธาน โปรดให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระสุพรรณบัฏ สถาปนาสมเด็จพระญาณสังวรเป็นสมเด็จพระสังฆราชท่ามกลางชุมนุมสงฆ์ เมื่อเสร็จพระราชพิธี เจ้าพนักงานเชิญพระสุพรรณบัฏมีสัปทนกั้นไปถวายสมเด็จพระสังฆราช ณ วัดมหาธาตุ การพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชแต่ครั้งรัชกาลที่ ๒ ได้เป็นแบบแผนการปฏิบัติของพระราชพิธีนี้สืบมา

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชในโอกาสอันเป็นมงคล เนื่องในการพระราชพิธีต่าง ๆ คือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาฐานันดรศักดิ์พระราชวงศ์แด่สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายก ซึ่งเป็นพระราชอุปัชฌาจารย์ในพระราชพิธีทรงพระผนวช เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๙ ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์

ต่อมามีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปรินายก ทรงบัญชาการคณะสงฆ์ และทรงตราพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชโดยไม่ขัดแย้งกับกฎหมาย พระธรรมวินัย และกฎมหาเถรสมาคม

เมื่อตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชว่างลงจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ องค์ที่ ๑๖ อนุโลมตามพระราชบัญญัติ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๘ คือ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีสถาปนาในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ท่ามกลางมหาสังฆนิบาติ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการทหารพลเรือนเป็นแบบแผนพระราชพิธีที่ปฏิบัติต่อมา

พุทธศักราช ๒๕๓๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีสถาปนาสมเด็จพระญาณสังวรขึ้น เป็นสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๙ เริ่มด้วยการจารึกพระสุพรรณบัฏในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามในวันแรก ในวันที่สองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธาน ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าพนักงานอาลักษณ์อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชแล้วจึงถวายน้ำพระมหาสังข์ พระสุพรรณบัฏ พระตราตำแหน่ง พัดยศและเครื่องประกอบสมณศักดิ์สำหรับตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชตามราชประเพณี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๑ พระราชพิธีทรงพระผนวช

ประเพณีนิยมของพุทธศาสนิกชนชายไทย เมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปี มักอุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระบวรพุทธศาสนา พระมหากษัตริย์ของไทยทุกพระองค์ ทรงเป็นพุทธมามกะและทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก และมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระราชศรัทธาทรงพระผนวชเมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติบ้าง เช่น สมเด็จพระมหาธรรมราชาลิไท แห่งกรุงสุโขทัย สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา และในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชวงศ์จักรีพระองค์แรก ที่ทรงพระผนวชเมื่อบรมราชาภิเษกแล้ว

พุทธศักราช ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริที่จะทรงพระผนวชในพระบวรพุทธศาสนา นายกรัฐมนตรีได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอรับพระราชภาระสนองพระเดชพระคุณในการทรงพระผนวชในนามของรัฐบาลและประชาชนชาวไทย พร้อมทั้งอัญเชิญกระแสพระราชดำริทรงแต่งตั้งสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อทรงตั้งมั่นพระราชหฤทัยที่จะทรงพระผนวชแล้ว เมื่อถึงวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เชิญเสด็จพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท และคณะทูตานุทูตเข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เพื่อทรงแถลงพระราชดำริในการที่จะเสด็จออกทรงพระผนวช อีกทั้งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราษฎรเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท หน้าพระที่นั่งสุทไธสวรรย์ปราสาท เพื่อมีพระราชดำรัสแก่ประชาราษฎร ความตอนหนึ่งว่า ***"ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ท่านทั้งปวงมาร่วมประชุมกัน ณ ที่นี้ ขอถือโอกาสแจ้งดำริที่จะบรรพชาอุปสมบทให้บรรดาอาณาประชาราษฎรทราบทั่วกัน"***

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระผนวช ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ โดยสมเด็จพระราชชนนี ทรงจรดพระกรรปิดถวายเจริญพระเกศา ถวายไตรและถวายบาตรสำหรับทรงพระผนวชเป็นการส่วนพระองค์ ในเบื้องต้นแห่งพระราชพิธี แล้วทรงเริ่มการทรงพระผนวชท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ ประกอบด้วย

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ สมเด็จพระสังฆราช ทรงเป็นพระราชอุปัชฌาจารย์

สมเด็จพระวนรัตน์ (ปลด กิตฺติโสภโณ) วัดเบญจมบพิตรเป็นพระอนุศาสนาจารย์

พระศาสนโสภณ (จวน อุฏฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พร้อมด้วยพระสงฆ์นั่งหัตถบาศ ๓๐ รูป ทรงได้รับพระสมณฉายาว่า ***"ภูมิพโลภิกขุ"*** เสด็จประทับ ณ พระตำหนักทรงพรต วัดบวรนิเวศวิหาร

ขณะทรงดำรงสมณเพศ ทรงมีวัตรปฏิบัติเช่นเดียวกับพระภิกษุทั่วไป เช่น เสด็จลงพระอุโบสถ ทรงทำวัตรเช้า-วัตรเย็น และทรงศึกษาพระธรรมวินัยโดยยิ่ง

ในส่วนพระราชกิจที่ทรงปฏิบัติเพื่อทรงอุทิศพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะพระบรมอัฐิ พระพุทธรูปในพระอารามหลวงประจำรัชกาล ปูชนียสถานสำคัญของประเทศ ได้ทรงร่วมในกฐินกรรมในพระราชพิธีถวายผ้าพระกฐิน และทรงชักผ้าป่าที่ไวยาวัจกรจัดถวาย

พระราชกิจที่เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่พสกนิกรชาวไทยได้มีโอกาสบำเพ็ญกุศลในการทรงพระผนวช คือ การเสด็จออกรับบิณฑบาตจากประชาชนโดยไม่มีหมายกำหนดการ ในเช้าวันที่ ๔ พฤศจิกายน ซึ่งเป็นวันที่ ๑๔ แห่งการทรงพระผนวช และในวันที่ ๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๙ จึงทรงลาพระผนวช รวมเวลาที่ทรงพระผนวชในพระบวรพุทธศาสนา ๑๕ วัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๒ พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

จากข้อความที่ตราไว้ในกฎมณเฑียรบาล ศักราช ๗๒๐ ความว่า ***"ลูกขุนผู้ใดขาดถือน้ำโทษถึงตาย"*** เป็นส่วนหนึ่งของหลักฐานที่แสดงว่า นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามาแล้วที่มีพระราชพิธีใหญ่และศักดิ์สิทธิ์ยิ่งของแผ่นดินนั่นคือ การถือน้ำ หรือ พิธีดื่มน้ำกระทำสัตย์สาบานต่อพระเจ้าแผ่นดิน เรียกว่า พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

น้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นน้ำอธิษฐานโดยพราหมณ์ทำพิธีชุบพระแสง อ่านโองการแช่งน้ำ อาลักษณ์อ่านคำสาบาน และพระสงฆ์สวดคาถา สัจจัง เว อมตาวาจา ขอให้มีฤทธิ์อำนาจให้เป็นไปตามคำสาบานแก่ผู้ซึ่งคิดคดทรยศ ไม่ซื่อตรงและให้พรแก่ผู้ตั้งอยู่ในความกตัญญูสุจริต

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงพระราชดำริว่า การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาต้องรักษาด้วยกันทั้งสองฝ่าย น้ำพระพิพัฒน์สัตยาจึงจะศักดิ์สิทธิ์ จึงทรงกระทำสัตย์รับน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นพระองค์แรก

นับแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๕ พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาได้ว่างเว้นการปฏิบัติไปนานเกือบ ๔๐ ปี จนถึงพุทธศักราช ๒๕๑๒ ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันพระราชอาณาจักร และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บรรดาผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีต้องถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาด้วย

ในการพระราชพิธีนี้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รักษาส่วนที่เป็นโบราณราชประเพณี คือการสวดพระพุทธมนต์ พราหมณ์อ่านฉันท์สดุดีพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และการเสกทำน้ำพระพิพัฒน์สัตยา อันเป็นขั้นตอนเตรียมการ ซึ่งทำในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันรุ่งขึ้น หลังจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

การพระราชพิธีสำคัญเริ่มด้วย การที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พราหมณ์อ่านโองการแช่งน้ำแล้ว เชิญพระแสงสำคัญแทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ในขณะที่พราหมณ์แทงน้ำพระพิพัฒน์สัตยา พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์สัจจคาถาพร้อมกัน

เมื่อสุดเสียงประโคม ผู้ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีกล่าวถวายสัตย์ปฏิญาณสาบานตน ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ยกร่างคำสาบานใหม่ให้เหมาะสมตามกาลเวลาว่า จะภักดีต่อชาติบ้านเมือง จะซื่อสัตย์ต่อประชาชน และต่อหน้าที่จะเสียสละเพื่อความไพบูลย์ของชาติ เป็นต้น

การถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่พราหมณ์เชิญมาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายแล้วทรงดื่มพระองค์แรกตามราชประเพณี ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเริ่มไว้ จากนั้นผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาตามลำดับ

อนึ่งในพระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เมื่อวันที่ ๒๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเป็นโอกาสพิเศษอีกคราวหนึ่งด้วย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๓ พิธีพระราชทานรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล

พิธีพระราชทานรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล เป็นการพิธีที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับประเทศไทย ด้วยรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลนี้จัดตั้งขึ้น เพื่อสดุดีและเผยแพร่พระเกียรติคุณสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก พระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันและการสาธารณสุขของไทย

รางวัลนี้เป็นอนุสรณ์แห่งการเฉลิมฉลอง ๑๐๐ ปีพระราชสมภพ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ในพุทธศักราช ๒๕๓๕ ด้วยสำนึกในพระกรณียกิจที่ทรงช่วยเหลือปรับปรุงด้านการแพทย์ไทยในยุคเริ่มต้นให้ก้าวหน้าเข้าสู่มาตรฐานทันสมัย ทรงส่งแพทย์และพยาบาลไปศึกษาต่อต่างประเทศด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาวงการแพทย์อย่างต่อเนื่องจนปรากฏเป็นคุณูปการใหญ่หลวงต่อการแพทย์และสาธารณสุขของไทยจนถึงปัจจุบัน

รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล เป็นรางวัลระหว่างประเทศที่มอบให้แก่บุคคลหรือองค์กรทั่วโลกที่มีผลงานดีเด่นทางด้านการแพทย์และด้านการสาธารณสุขมีการกลั่นกรองรายชื่อเบื้องต้นโดยคณะกรรมการที่ปรึกษาวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย นักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งไทยและต่างประเทศ และพิจารณาขั้นตอนสุดท้าย โดยคณะกรรมการนานาชาติ อันประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญระดับโลก ชาวต่างประเทศ ๗ คน และชาวไทย ๓ คน

ทุกปี มูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล ในพระบรมราชูปถัมภ์ จะพิจารณาคัดเลือกผู้ที่มีผลงานดีเด่นทั้งสองสาขา โดยไม่จำกัดเชื้อชาติ ศาสนา พร้อมทั้งเป็นผู้ที่มีความเสียสละมีความเมตตาอาทร และมีปณิธานที่จะทำงานเพื่อประโยชน์ต่อมนุษยชาติอย่างแท้จริง

นับแต่ พุทธศักราช ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน มีบุคคลและองค์กรจากประเทศต่าง ๆ ได้รับพระราชทาน รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล จำนวน ๓๙ ราย เช่น จากสหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา บราซิล จีน ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และไทย รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล ประกอบด้วยเหรียญรางวัล ประกาศนียบัตร และเงินรางวัล ๆ ละ ๕๐,๐๐๐ เหรียญสหรัฐ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปในการพิธีพระราชทานรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดลประจำปี ซึ่งจัดขึ้น ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ประธานมูลนิธิรางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล ในพระบรมราชูปถัมภ์ กราบบังคมทูลรายงาน และทรงเบิกผู้ได้รับรางวัลประจำปีเข้ารับพระราชทานรางวัล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานรางวัลเสร็จแล้ว มีพระราชดำรัส พระราชปฏิสันถารแก่ผู้ได้รับรางวัล

รางวัลสมเด็จเจ้าฟ้ามหิดล รางวัลระดับนานาชาติที่เปี่ยมด้วยคุณค่า ทั้งยังเป็นต้นแบบให้เกิดความชื่นชมศรัทธาในการเสียสละกำลังกาย กำลังความคิดและประโยชน์ส่วนตัว เพื่อสร้างผลงานที่ก่อประโยชน์สุขและความเจริญในสังคมส่วนรวม สมดังพระราชปณิธานแห่งสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก ที่ทรงเน้นย้ำให้ ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง เพื่อปรากฏเป็นผลสำเร็จอย่างยั่งยืนแก่มวลมนุษยชาติสืบไป

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๔ พิธีรับราชทูตและพระราชอาคันตุกะ

ที่เห็นนี้คือส่วนหนึ่งของเครื่องราชบรรณาการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้คณะราชทูตไทย นำไปถวายพระเจ้านโปเลียนที่ ๓ แห่ง ฝรั่งเศส อันถือเป็นหลักฐานแสดงถึงความสำคัญของการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศในช่วงต้นรัตนโกสินทร์

ในด้านพิธีการรับทูตนั้น ถือเป็นประเพณีที่เป็นเกียรติยศของบ้านเมือง และได้เกิดเป็นระเบียบปฏิบัติทางการทูตขึ้น ซึ่งในระยะแรกยังมีความเห็นต่างกันอยู่บ้าง เช่น ความคิดเห็นของฝ่ายตะวันตกว่าราชทูตเป็นผู้แทนพระมหากษัตริย์และประเทศมีความสำคัญกว่าพระราชสาส์น ฝ่ายไทยเห็นว่า พระราชสาส์นสำคัญกว่าราชทูต จึงจัดกระบวนแห่แหนพระราชสาส์นเป็นการใหญ่ แต่ก็ได้ผ่อนปรนระเบียบการเข้าเฝ้าให้ราชทูตยืนเฝ้าถวายพระราชสาส์นได้ ปัจจุบันประเทศไทยได้ปรับเปลี่ยนธรรมเนียมทางการทูตให้เป็นไปตามยุคสมัย ทั้งในการแต่งตั้งทูตไปประจำในต่างประเทศ ซึ่งต้องมีพระราชสาส์นตราตั้งจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไปยื่นแก่ประมุขของประเทศที่ไปประจำอยู่ และระเบียบพิธีที่เอกอัครราชทูตประเทศที่มีสัมพันธ์ทางการทูตเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ถวายพระราชสาส์นตราตั้ง หรือ อักษรสาส์นตราตั้ง เพื่อดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตประจำประเทศไทย และกราบบังคมทูลลาเมื่อพ้นจากหน้าที่

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกให้เอกอัครราชทูตของประเทศต่าง ๆ เข้าเฝ้าถวายพระราชสาสน์ หรืออักษรสาส์นตราตั้ง ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน หรือ พระตำหนักในภูมิภาคที่เสด็จแปรพระราชฐานไปประทับ ทั้งนี้แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ลำดับพิธีการ เมื่อพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้เอกอัครราชทูตเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทแล้ว สำนักพระราชวังจัดขบวนรถยนต์หลวงไปรับ มีอธิบดีกรมพิธีการทูตและเจ้าหน้าที่

กระทรวงต่างประเทศร่วมในรถขบวนด้วย เมื่อเอกอัครราชทูตและคณะมาถึง สมุหพระราชมณเฑียร ถือไม้เท้ายอดครุฑประจำตำแหน่ง นำเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณา เบิกเอกอัครราชทูตทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพระราชสาส์นตราตั้ง หรืออักษรสาส์นตราตั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับ แล้วพระราชทานใบอนุมัติบัตร มีพระราชปฏิสันถารกับ เอกอัครราชทูตตามสมควรแก่เวลา แล้วเอกอัครราชทูตกราบถวายบังคมลาออกจากที่ เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ขบวนรถยนต์หลวงนำเอกอัครราชทูตกลับไปยังสถานเอกอัครราชทูต ประจำประเทศนั้น ๆ

นอกจากนี้ในโอกาสองค์พระประมุขหรือประมุขของประเทศต่าง ๆ เสด็จพระราชดำเนิน หรือเดินทางมาเยือนอย่างเป็นทางการในฐานะพระราชอาคันตุกะ ก็ได้มีพิธีการเสด็จออกทรงรับ โดยถือแบบปฏิบัติแต่ครั้งรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีการปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับยุคสมัยเช่น การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงรับ ณ ท่าอากาศยานดอนเมือง ทรงนำพระราชอาคันตุกะตรวจแถวทหารกองเกียรติยศ แล้วประทับรถยนต์พระที่นั่งไปยัง พลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ซึ่งกรุงเทพมหานครจัดพิธีรับเสด็จ และทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย หรือมอบกุญแจเมือง จากนั้นทรงนำพระราชอาคันตุกะไปยังพระที่นั่งบรมพิมานในพระบรม มหาราชวัง ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดเป็นที่ประทับแรม หรือที่พักแรม และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานเลี้ยงพระกระยาหารค่ำ หรืออาหารค่ำเพื่อเป็นเกียรติ แก่พระราชอาคันตุกะ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในระหว่างที่พำนักในประเทศไทย โปรดเกล้า โปรดกระหม่อมให้นำพระราชอาคันตุกะไปทอดพระเนตร หรือเที่ยวชมสถานที่สำคัญต่าง ๆ และ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงส่งเมื่อสิ้นสุดกำหนดการเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๕ พิธีวางกระดูกงู เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙

ธรรมเนียมการนำเรือหลวงมาตกแต่งให้งดงามเป็นเรือพระที่นั่งในริ้วกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคเลียบพระนคร เนื่องด้วยการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน มีมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาสืบเนื่องมาจนสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้หากเรือพระที่นั่งลำใดชำรุดจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ซ่อมแซมบ้าง ให้สร้างลำใหม่ขึ้นทดแทนบ้าง เพื่อให้ริ้วกระบวนครบสมบูรณ์ตามแบบแผนที่เคยมีมา

ในรัชกาลปัจจุบันเรือพระราชพิธีได้ชำรุดเสียหายไปมาก จึงมีพระราชดำริให้ฟื้นฟูประเพณีการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ซ่อมเรือ ต่อเรือพระราชพิธีจนครบริ้วกระบวน เพื่อใช้ในการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินในโอกาสสำคัญหลายครั้ง เช่น งานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ ในวาระมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๙ รัฐบาลโดยกองทัพเรือได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวาย ได้รับพระราชทานนามว่า ***"เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙"***

เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙ สร้างตามต้นแบบเรือมงคลสุบรรณครั้งรัชกาลที่ ๓ ซึ่งมีโขนเรือรูปพญาสุบรรณยุดนาค ในรัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างรูปพระนารายณ์ประทับเหนือพญาสุบรรณ พระราชทานนามใหม่ว่า ***"เรือนารายณ์ทรงสุบรรณ"*** ซึ่งคงเหลือเพียงโขนเรือที่เชิญมาเป็นแบบในการสร้างเรือพระที่นั่งลำใหม่นี้ โดยกรมอู่ทหารเรือออกแบบโครงสร้าง และส่วนประกอบ กรมศิลปากรรับผิดชอบงานด้านศิลปกรรม

เมื่อพร้อมที่จะดำเนินการต่อเรือได้ ในวันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๓๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางกระดูกงูเรือ ซึ่งเป็นพิธีสำคัญยิ่งของขั้นตอนการเริ่มต่อเรือ

การนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่าย ทรงเจิมโขนเรือ ทรงผูกผ้าสีชมพู ทรงคล้องพวงมาลัย ทรงตอกหมุดตอนกระดูกงู ทรงถือสายสูตรขณะเจ้าหน้าที่โรยตอนกระดูกงูสู่อู่เรือ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานลั่นฆ้องชัย ประโคมสังข์ แตร ดุริยางค์

เมื่อเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙ ต่อแล้วเสร็จในเวลา ๑ ปี ๗ เดือน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ในพิธีปล่อยเรือพระที่นั่งลงน้ำ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙ เป็นเรือพระที่นั่งทรงในริ้วกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ในการเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ เรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณรัชกาลที่ ๙ เรือพระที่นั่งลำแรกที่สร้างในรัชกาลปัจจุบัน ได้ขึ้นทำเนียบในริ้วกระบวนพยุหยาตราทางชลมารคนับแต่นั้นมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๖ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน

เมื่อถึงเทศกาลออกพรรษา พุทธศาสนิกชนมีประเพณีสำคัญเนื่องในการบำเพ็ญกุศลทั้งของหลวงและของราษฎร์ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๑๒ รวม ๑ เดือน เรียกว่าประเพณีทอดกฐิน

พระมหากษัตริย์ในฐานะที่ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐิน ณ พระอารามหลวงต่าง ๆ ทั้งในพระนครและในหัวเมือง เรียกว่า ***"พระกฐินหลวง"*** เสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายเองบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ไปถวายผ้าพระกฐินแทนบ้าง และยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่วนราชการ คณะบุคคล หรือบุคคลที่สมควร รับพระราชทานผ้าพระกฐินไปทอดตามพระอารามหลวงทั่วพระราชอาณาจักร เรียกว่า ***"กฐินพระราชทาน"*** หากเป็นการบำเพ็ญพระราชกุศล เสด็จพระราชดำเนิน ไปถวายผ้าพระกฐินเป็นการส่วนพระองค์ เรียกว่า ***"พระกฐินต้น"***

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินในเทศกาลออกพรรษา ณ พระอารามหลวง ๑๖ พระอาราม ตามราชประเพณี หากเป็นพระอารามหลวงประจำรัชกาลสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช จะทรงถวายราชสักการะพระบรมราชสริรางคาร พระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช พระรูปสมเด็จพระสังฆราชซึ่งประดิษฐาน ณ พระอารามนั้น ๆ ด้วย เช่น วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามทรงถวายราชสักการะพระบรมราชสริรางคารพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และพระอัฐิสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส เป็นต้น

นอกจากนี้ยังโปรดเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลส่วนพระองค์โดยการถวายพระกฐินต้น ณ วัดในท้องถิ่นต่าง ๆ ตามพระราชอัธยาศัย ที่สำคัญยิ่ง คือการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ฟื้นฟูการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ซึ่งนอกจากเป็นการฟื้นฟูขนบประเพณี แต่ครั้งโบราณแล้ว เรือพระราชพิธีที่เป็นงานศิลปกรรมล้ำค่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งชำรุดทรุดโทรมตามกาลเวลา ยังได้รับการบูรณะซ่อมแซมจัดเข้าในริ้วกระบวนพยุหยาตราที่สวยงาม เป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยทั้งชาติ

การทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระกฐินในเทศกาลออกพรรษาในรัชกาลปัจจุบัน นับเป็นการสืบทอดราชประเพณีที่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ทรงปฏิบัติสืบต่อกันแต่โบราณได้อย่างครบถ้วน อันเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาและเป็นสวัสดิมงคลยิ่งแก่บ้านเมืองและอาณาประชาราษฎร์

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๗ พระราชพิธีครอบประธาน ประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร

โขน - ละคร นาฏศิลป์ที่มีรูปแบบเฉพาะ ซึ่งได้รับการสืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่โบราณ จึงย่อมมีครูเป็นผู้ฝึกหัดสั่งสอนแก่ศิษย์ทีละขั้นทีละตอน นับแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสูงตามลำดับ

ผู้ที่ฝึกหัดเล่าเรียนวิชาโขน - ละคร จึงเคารพ และมีธรรมเนียมปฏิบัติ เนื่องด้วยการคารวะครูในอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงพระเป็นเจ้าสูงสุดของพราหมณ์ ซึ่งถือว่าเป็นใหญ่ในทางนาฏศิลป์และดนตรี และครูปัธยาย คือ หัวโขนต่าง ๆ ที่ใช้ในการแสดง พิธีไหว้ครูโขน - ละคร ถือว่าพิธีครอบเป็นพิธีที่สำคัญยิ่ง เพราะเป็นการครอบเพื่อเคารพครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และรับเข้าเป็นผู้มีอาชีพอย่างเดียวกัน ตลอดจนครอบเพื่อรับสืบทอดเป็นครูให้นำวิชาไปสั่งสอนศิษย์ และเป็นครูผู้ทำพิธีครอบสืบต่อไป โดยเฉพาะผู้ที่จะทำพิธีครอบ และประกอบพิธีไหว้ครูแก่ผู้ศึกษาวิชานาฏศิลป์ตามประเพณีไทยแต่ครั้งโบราณได้ ต้องเป็นผู้ที่พระมหากษัตริย์ทรงครอบพระราชทาน เพราะพระมหากษัตริย์ทรงเป็นสมมุติเทพ ทรงเป็นบรมครูแห่งศิลปศาสตร์ทั้งปวง

หากผู้ที่ได้รับพระราชทานครอบเป็นประธานครอบไหว้ครูโขน - ละคร มีน้อยลงและยังมิได้มอบหมายหน้าที่ให้แก่ผู้ใด ต้องขอรับพระมหากรุณาธิคุณให้ทรงแต่งตั้งและพระราชทานครอบขึ้นในวาระอันควร

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระมหากรุณาธิคุณทรงประกอบพระราชพิธีพระราชทานครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร ครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๐๖ เมื่อถึงพุทธศักราช ๒๕๒๕ คงเหลือครูผู้เป็นประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร เพียงคนเดียวเมื่อความทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กรมศิลปากรคัดเลือกบุคคลผู้มีคุณสมบัติพร้อม เมื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยแล้วจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า

โปรดกระหม่อมประกอบพระราชพิธีพระราชทานครอบประธานประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร พร้อมกับพระราชทานครอบองค์พระพิราพในคราวเดียวกัน ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗

การนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานครอบประธานไหว้ครูโขน - ละคร จำนวน ๕ คน และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ศิลปิน ๗ คน รับมอบการต่อท่ารำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ จากนั้นผู้รับพระราชทานครอบ และศิลปินผู้รับมอบการต่อท่ารำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ รวม ๑๒ คน รำถวายมือตามประเพณี แล้วจึงโปรยข้าวตอกดอกไม้ ณ ที่บูชาซึ่งตั้งหัวโขน ตามลำดับ ได้แก่ พระมหาเทพทั้งสาม คือ พระอิศวร พระนารายณ์ และพระพรหม พระฤษี หัวโขนที่ใช้ในการแสดง รวมทั้งเครื่องประดับศีรษะละคร และอาวุธของละคร แล้วกราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพร้อมกัน

นับแต่นี้ผู้ที่ได้รับพระราชทานครอบประธานไหว้ครูโขน - ละคร มีสิทธิ์ประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร และทำพิธีครอบได้ตามประเพณีของนาฏศิลป์ไทย และยังมีสิทธิ์ที่จะประสิทธิ์ประสาทให้ผู้ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน เช่น มีความรู้ความสามารถในการแสดง มีความประพฤติดีอยู่ในศีลในธรรม และเป็นที่นับถือของศิษย์ทั้งหลายสืบทอดการประกอบพิธีไหว้ครูโขน - ละคร ต่อไปได้ด้วย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๘ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช

เมื่อรัตนโกสินทรศก ๑๒๗ ตรงกับพุทธศักราช ๒๔๕๑ ประเทศไทยได้มีการเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติยืนนานกว่าสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชทุกพระองค์ในอดีต ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานชื่อพระราชพิธีนี้ว่า ***"พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก"***

ในครั้งนั้นมหาชนชาวไทยได้พร้อมใจกันทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเงินเฉลิมพระขวัญ ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตสร้างพระบรมรูปขึ้นไว้เป็นอนุสาวรีย์แห่งความจงรักภักดี โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเป็นพระบรมรูปทรงม้าอย่างเช่นที่นิยมสร้างกันในยุโรปสมัยนั้น ประดิษฐาน ณ พระลานพระราชวังดุสิต ที่แท่นฐานด้านหน้าจารึกข้อความส่วนหนึ่งว่าพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปิยมหาราช เนื่องจากพระบรมราชานุสรณ์สร้างเป็นพระบรมรูปประทับบนม้าทรง ประชาชนทั่วไปจึงเรียกกันว่า พระบรมรูปทรงม้า และนับแต่เสด็จสวรรคต เมื่อวันที่ ๒๓ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๕๓ พระบรมรูปทรงม้าได้เป็นพระบรมราชานุสรณ์แห่งความผูกพันที่พสกนิกรชาวไทยมีต่อสมเด็จพระปิยมหาราชสืบมา

ในส่วนที่เป็นพระราชพิธี พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายในวันคล้ายวันสวรรคตสมเด็จพระบรมชนกนาถ และถวายสมเด็จพระบุรพมหากษัตริยาธิราชสืบเนื่องในพระราชพิธีฉัตรมงคลชื่อว่า การพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ประชาชนได้ถวายบังคมพระบรมรูปทรงม้า ณ พระลานพระราชวังดุสิต เป็นครั้งแรกในพุทธศักราช ๒๔๕๔ ปีต่อมาโปรดให้เปลี่ยนเป็นจัดการพระราชพิธีในวันคล้ายวันสวรรคต ๒๓ ตุลาคม

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต ๒๓ ตุลาคม

และถวายราชสักการะพระบรมรูปทรงม้า ณ พระลานพระราชวังดุสิตมีแบบแผนการพระราชพิธีต่างกันบ้างในแต่ละรัชสมัย เช่น ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เรียกชื่อพระราชพิธีนี้ว่า ***"การพระราชกุศลทักษิณานุปทานวันพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต"*** หลังจากเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงดอกไม้ และถวายสักการะพระบรมรูป ณ พระลานพระราชวังดุสิตแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิ ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในสมัยรัชกาลที่ ๘ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ได้ปฏิบัติการพระราชพิธีในพระปรมาภิไธย เรียกชื่อว่า ***"พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันที่ระลึกรัชกาลที่ ๕"*** และเรียกพระบรมรูปทรงม้าว่า ***"พระบรมรูปปัญจมราชานุสรณ์"*** ในรัชกาลปัจจุบันเรียกว่า ***"พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช"*** โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลาพระบรมราชานุสรณ์ที่พระลานพระราชวังดุสิต แล้วจึงเสด็จพระราชดำเนินไปกราบถวายบังคมพระบรมอัฐิและทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในพระบรมมหาราชวัง

พวงมาลาหลากหลายที่พสกนิกรทุกหมู่เหล่าเชิญมาถวายราชสักการะในวันที่ ๒๓ ตุลาคมของทุกปี เป็นเครื่องหมายแห่งความจงรักภักดีที่มีต่อสมเด็จพระปิยมหาราชอย่างไม่เสื่อมคลาย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๑๙ พระราชพิธีเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ราชประเพณีพระมหากษัตริย์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเฉลิมพระนามสมเด็จพระบรมชนกนาถ และสมเด็จพระบรมราชชนนี เพื่อฉลองพระมหากรุณาธิคุณตามโอกาสอันควรนั้น มีมาแต่โบราณ เช่น เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติและในโอกาสมหามงคลต่าง ๆ

การเฉลิมพระนามนั้น โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งพระนามพระพุทธรูปฉลองพระองค์บ้าง ตั้งพระนามพระอัฐิบ้าง โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จารึกในพระสุพรรณบัฏบ้าง ดังเช่น พระพุทธรูปปางห้ามสมุทร ๒ องค์ ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดารามนี้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเป็นพระพุทธรูปฉลองพระองค์สมเด็จพระบรมอัยกาธิราชเจ้าและสมเด็จพระบรมชนกนาถ ถวายพระนามว่า พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย์ พระพุทธเลิศหล้าสุราไลย ในรัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จารึกพระนามถวายใหม่ว่า ***"พระพุทธเลิศหล้านภาลัย"***

นอกจากการถวายพระนามสมเด็จพระบุรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และสมเด็จพระบรมชนกนาถแล้ว ได้ทรงเฉลิมพระยศสมเด็จเจ้าฟ้าบุญรอด ซึ่งเป็นสมเด็จพระบรมราชชนนี พระพันปีหลวงขึ้นเป็นกรมสมเด็จพระศรีสุริเยนทรามาตย์

ในพุทธศักราช ๒๔๗๗ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร ได้ประกาศเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมราชชนกว่า สมเด็จพระราชบิดา เจ้าฟ้ามหิดลอดุลเดช

กรมหลวงสงขลานครินทร์ เฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมราชชนนี ว่า พระราชชนนีศรีสังวาลย์ และเมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๑ ได้ประกาศสถาปนาพระอิสริยยศพระราชชนนีศรีสังวาลย์เป็นสมเด็จพระราชชนนีศรีสังวาลย์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมราชชนก และสมเด็จพระบรมราชชนนี ในวันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๑๓ มีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ในการพระราชพิธีเฉลิมพระนามาภิไธย โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการเฉลิมพระนามาภิไธย ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ข้อความในพระบรมราชโองการ แสดงถึงพระราชหฤทัยเทิดทูนที่ทรงมีต่อสมเด็จพระบรมราชชนก ด้วยทรงปฏิบัติพระกรณียกิจนานัปการในการวางรากฐานการแพทย์แผนใหม่เป็นผลให้กิจการแพทย์และการสาธารณสุขได้เจริญก้าวหน้ามาจวบจนปัจจุบัน และทรงพระราชดำริระลึกถึงสมเด็จพระบรมราชชนนีว่า ทรงเป็นอุปการิณีมีคุณูปการยิ่งกว่าผู้ใด ได้ทรงอภิบาลบำรุง และทรงอนุสาสน์สั่งสอนความดีงามตามขัตติยราชประเพณีตั้งแต่ทรงพระเยาว์มา ทั้งได้ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจอันได้บังเกิดประโยชน์แก่บ้านเมืองและประชาชนเป็นเอนกปริยาย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๐ พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่

ตามราชประเพณีแต่โบราณมาหากมีการประสูติ เจ้าพนักงานประโคมเป็นสัญญาณบอกกล่าวให้ทราบทั่วกัน หากประสูติพระราชโอรส ประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ปี่พาทย์ ประสูติพระราชธิดา บรรเลงมโหรี ปี่พาทย์ แล้วจึงมีการเบิกพระโอษฐ์ ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานน้ำพระมหาสังข์แทนการเบิกพระโอษฐ์ ส่วนการประโคมเมื่อประสูติเจ้าฟ้าพระราชโอรส เพิ่มแตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ทหารยิงปืน ๒๑ นัด เฉลิมพระเกียรติ เมื่อพระราชโอรส พระราชธิดา ทรงเจริญพระชันษา ๓ วัน โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบพระราชพิธีสมโภช ๓ วัน ตามราชประเพณี มีพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิมแล้วทรงผูกด้ายพระขวัญ ครั้นพระราชโอรส พระราชธิดาทรงเจริญพระชันษาครบ ๑ เดือน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีสมโภชอีกวาระหนึ่ง เรียกว่า พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่ การนี้โหรหลวงจะถวายพระฤกษ์ ผูกดวงพระชะตาและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระนาม

พระราชพิธีสมโภชเดือนและขึ้นพระอู่นี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีพระราชทานพระเจ้าหลานเธอด้วย

ลำดับการพระราชพิธีวันแรกเป็นพระราชพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์สำหรับสรง วันที่สองเป็นพระราชพิธีทำขวัญขึ้นพระอู่ เริ่มต้นโดยโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระครูพราหมณ์ประกอบพิธีทำน้ำสรงและทรงหลั่งน้ำพระพุทธมนต์ลงในขันพระสาคร แล้วเชิญกรงกุ้ง ปลาทอง ปลาเงิน มะพร้าวทอง มะพร้าวเงิน ลอยในขันพระสาคร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ ทรงจรดพระกรรไกรขลิบพระเกศา ทรงเจิม และทรงผูกด้ายพระขวัญ ระหว่างนี้พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา พราหมณ์เป่าสังข์ พนักงานฎูษามาลาแกว่งบัณเฑาะว์ ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระครูพราหมณ์แขวนพระอู่

แขวนแม่ซื้อประจำวันประสูติ ปูลาด พระยี่ภู่ วางเครื่องมงคลราชพิธีลงในพระอู่ คือ ศิลาบด ผลฟักเขียวทาดินสอพอง ถุงพันธุ์พืช หลั่งน้ำสังข์และเจิมพระอู่ เสร็จแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางเครื่องราชภัณฑ์ และทองคำจารึกอักษรพระนามตามราชประเพณี แล้วพระครูพราหมณ์ถวายน้ำเทพมนต์ถวายใบมะตูม

ลำดับต่อไปทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เชิญพระราชโอรส พระราชธิดา หรือพระเจ้าหลานเธอลงบรรทมในพระอู่ พระครูพราหมณ์ติดสายพระอู่ทองคำ ไกวพระอู่ ถวายเห่กล่อม จบแล้วพราหมณ์เป่าสังข์ ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พราหมณ์ และโหรหลวงเบิกแว่นเวียนเทียนพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาทรับแว่นเวียนเทียนสมโภชครบ ๓ รอบ แล้วพระครูพราหมณ์ถวายเจิม ถวายด้ายพระขวัญ เป็นเสร็จการพระราชพิธี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๑ พิธีพระราชทานปริญญาบัตรและกระบี่

ภาพบัณฑิตมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมทั้งผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทหารและตำรวจรับพระราชทานปริญญาบัตร รับพระราชทานกระบี่จากพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ประดับเป็นสิริมงคล อยู่ในบ้านเรือนทั่วประเทศ นอกจากเป็นภาพแห่งความยินดีที่มีบุคคลในครอบครัวพากเพียรศึกษาจนสำเร็จขั้นปริญญาแล้ว ยังเป็นภาพแห่งความภาคภูมิใจสูงสุดที่ครั้งหนึ่งในชีวิตได้มีโอกาสเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทก่อนจะออกไปเริ่มทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่ต่อชาติบ้านเมืองตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา

พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเป็นพระมหากรุณาธิคุณ ที่เริ่มมีขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งได้เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณี พระบรมราชินีไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๗๓

เช่นเดียวกันนี้ ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นครั้งแรก และถือเป็นประเพณีสืบต่อมาแต่ครั้งนั้น พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจึงเป็นงานเสด็จพระราชดำเนินหรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีผู้ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์จนถึงทุกวันนี้

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนนายร้อยเหล่าทัพต่าง ๆ หลังจากเสด็จนิวัตพระนครตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นต้นมา จวบจนปัจจุบันนานกว่า ๕๐ ปี ซึ่งภายหลังเมื่อมีบัณฑิตสำเร็จการศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศ์เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์

ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิตผู้สำเร็จการศึกษานี้ ยังมีสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งอีกประการหนึ่ง คือการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพร และพระบรมราโชวาทเป็นแนวทางสำหรับบัณฑิต จะได้น้อมนำไปปฏิบัติให้เจริญก้าวหน้าเป็นประโยชน์ทั้งในส่วนตนและแก่สังคม ดังพระบรมราโชวาทพระราชทานในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๗ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๙๘ ความตอนหนึ่งว่า

"ข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีที่ท่านทั้งหลายได้มีความสามารถศึกษาสำเร็จในมหาวิทยาลัย นับเป็นเกียรติสำคัญตอนหนึ่งของชีวิต ซึ่งเชื่อมั่นว่าท่านจะรักษาเกียรติที่ท่านได้รับในท่ามกลางสันนิบาตนี้ไว้ได้ดีทุกวิถีทาง คือจะทำอะไรจะต้องนึกถึงเกียรติยศของท่านอยู่เสมอ และหวังว่าท่านจะใช้ความรู้ความคิดและความสุจริตปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นกำลังของประเทศชาติต่อไป"

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๒ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งหน่วยงานทั้งหลายสร้างขึ้นไว้ ณ สถานที่ต่าง ๆ คือ พระบรมราชานุสรณ์รำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณนานัปการที่พระราชทานไว้แก่ปวงพสกนิกรชาวไทย นับแต่เสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๖๘ เป็นต้นมา ในส่วนที่เป็นพระราชพิธีนั้นพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ทำการพระราชกุศลทักษิณานุปทานทรงพระราชอุทิศถวายเป็นคราวแรก เมื่อเสด็จสวรรคตบรรจบรอบปี เมื่อพุทธศักราช ๒๔๖๙ และเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแสดงพระราชประสงค์ไว้ว่า ให้มีหนังสือสร้างขึ้นในงานพระบรมศพแห่งพระองค์เป็นส่วนศาสนูปถัมภก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระราชดำริสร้างพระไตรปิฎกถวายเป็นอนุสรณ์เฉลิมพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช เรียกว่า พระไตรปิฎกสยามรัฐ พิมพ์แล้วเสร็จ ๓ เล่ม ในงานพระบรมศพ แล้วเสร็จสมบูรณ์รวม ๔๕ เล่ม พร้อมกับหนังสือฎีกาสารัตถทีปนีพระราชทานในงานทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานเนื่องในโอกาสคล้ายวันสวรรคตในพุทธศักราช ๒๔๗๓

ต่อมาเมื่อรัฐบาลและสมาคมนักเรียนเก่าวชิราวุธวิทยาลัยสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ประดิษฐาน ณ สวนลุมพินี ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๘๕ จึงได้กำหนดให้มีพิธีถวายบังคมในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ของทุกปี

ในรัชกาลปัจจุบัน นับแต่ปี ๒๔๙๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวาย ณ โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัยในช่วงเช้า แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพวงมาลา ณ พระบรมราชานุสรณ์ สวนลุมพินีในเวลาบ่าย จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดงานวชิราวุธานุสรณ์ ณ พระราชอุทยานสราญรมย์ในช่วงเย็น อีกงานหนึ่ง ซึ่งนับจากพุทธศักราช ๒๕๑๕ งานนี้ได้เลิกจัดไป

การทรงบำเพ็ญพระราชกุศลคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ หอประชุมวชิราวุธวิทยาลัย มีแบบอย่างการปฏิบัติเป็นธรรมเนียมสืบมา เช่น นักเรียนร้องเพลง ***"มหาวชิราวุธราชสดุดี"*** สรรเสริญพระเกียรติคุณขณะเปิดพระวิสูตร นักเรียนสวด ***"วชิราวุธานุสรณ์คาถา"*** รำลึกในมหากรุณาธิคุณ ร้องเพลง *"O King Our Help"* และเพลงพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ***"เราเด็กในหลวง"*** วงดุริยางค์บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมีบทพระสุบิน ทั้งหมดย่อมเป็นประจักษ์พยานว่า พระมหากรุณาธิคุณแห่งสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้ายังสถิตอยู่ในดวงใจพสกนิกรชั่วนิรันดร

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๓ พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปสำคัญในรัชกาลที่ ๙

พุทธเจดีย์ที่พบในแผ่นดินไทยเหล่านี้ เป็นสิ่งบอกให้รู้ว่า พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เจริญรุ่งเรืองมานานกว่าพันปี โดยเฉพาะพระพุทธรูป รูปพระปฏิมาแทนองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าล้วนสร้างขึ้น ด้วยฝีมือช่างอันประณีตงดงาม ก็เพื่อน้อมนำให้เกิดความเลื่อมใสเจริญศรัทธาเป็นประเพณีสืบเนื่องมาทั้งในส่วนที่เป็นการพระราชกุศลของพระเจ้าแผ่นดินและของอาณาประชาราษฎร์

ในรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงดำเนินรอยตามสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าในการทนุบำรุงพระพุทธศาสนาไว้โดยครบถ้วน

ส่วนที่เป็นราชประเพณีที่เกี่ยวเนื่องด้วยพระพุทธรูป โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้บูรณะปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปสำคัญมีมาแต่ครั้งโบราณบ้าง รวมถึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นใหม่ในวาระมหามงคลต่าง ๆ อันจำแนกเป็น พระพุทธรูปทรงพระราชอุทิศถวายพระมหากษัตริย์รัชกาลก่อน ได้แก่ พระพุทธรูปประจำรัชกาลที่ ๗ พระพุทธรูปประจำรัชกาลที่ ๘ และพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร รัชกาลที่ ๘ พระพุทธรูปทรงสร้างเป็นพุทธบูชาในการทรงพระผนวชตามราชประเพณี คือ พระพุทธนาราวันตบพิตร ประดิษฐาน ณ พระตำหนักปั้นหย่า วัดบวรนิเวศวิหาร พระพุทธรูปทรงสร้างเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่สิริราชสมบัติ และในมหามงคลสมัยที่พระชนมายุครบรอบสำคัญตามราชประเพณี ได้แก่ พระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาล เนื่องในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา ๕๐ พรรษา จำนวน ๔ องค์ มีความหมายเนื่องในพระองค์ที่สำคัญยิ่ง คือ พระพุทธรูปปางลีลาสูงเท่าพระองค์ พระพุทธรูปปางห้ามญาติ พระพุทธรูปประจำวันพระบรมราชสมภพ พระพุทธรูปปางนาคปรก หมายถึงพระเสาร์ องค์อภิบาลพระชนมายุ ซึ่งได้พ้นจากการอภิบาล พระพุทธรูปปางสมาธิ หมายถึง พระพฤหัสบดี องค์อภิบาลพระชนมายุต่อจากพระเสาร์ เป็นต้น

เมื่อทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา ๕ รอบ ปางสมาธิ และพระพุทธรูปประจำพระชนมวาร วันพระบรมราชสมภพวันจันทร์ปางห้ามญาติ

และเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปปางห้ามสมุทรมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ

นี่คือพระพุทธนวราชบพิตร ซึ่งมีพระราชดำริให้สร้างพระราชทานจังหวัดต่าง ๆ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย มีพุทธลักษณะที่ทรงตรวจจนพอพระราชหฤทัย แล้วยังทรงบรรจุพระพิมพ์ทรงสร้างด้วยพระหัตถ์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ปวงอาณาประชาราษฎร์

พระพุทธปฏิมาซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นตามราชประเพณีในรัชกาลปัจจุบัน จึงเป็นรูปเปรียบแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ถึงพร้อมด้วยพระพุทธคุณ และพระมหากรุณาธิคุณแห่งองค์อัครศาสนูปถัมภก และเป็นสิ่งสำแดงว่าพระพุทธศาสนาจักได้รับการจรรโลงไว้สืบไป

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๔ รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ - รัฐพิธีเปิดประชุมสภา

ภาพเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ชาติไทยเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๖ นี้ คือ พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ประทับพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์เหนือพระแท่นราชบัลลังก์ในการเสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงลงพระปรมาภิไธยในรัฐธรรมนูญฉบับถาวรฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรสยาม

พระบรมฉายาลักษณ์ในเหตุการณ์อันสำคัญยิ่งนี้ต่อมาได้รับพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญเป็นแบบ เพื่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ประดิษฐานเบื้องหน้าอาคารรัฐสภา เป็นพระบรมราชานุสรณ์แห่งพระมหากรุณาธิคุณที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองนำมาซึ่งความสุขของปวงอาณาประชาราษฎร์และความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมือง

หลังจากพระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับถาวรแล้ว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีเพื่อความเป็นสวัสดิมงคลต่อเนื่องกัน ได้แก่ พระราชพิธีฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พระราชพิธีเปิดสภาผู้แทนราษฎร พระราชพิธีเปิดสมัยประชุมสามัญสภาผู้แทนราษฎร และยังมีการเฉลิมฉลองในส่วนที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ของทางราชการ เพื่อเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน

แบบอย่างการพระราชพิธีแต่ครั้งนั้น ภายหลังกำหนดเป็นรัฐพิธี เรียกว่ารัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ รัฐพิธีเปิดประชุมสภา เว้นการพระราชทานรัฐธรรมนูญยังเป็นพระราชพิธีดังเดิม เช่น ในสมัยรัชกาลที่ ๘ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระอัฐมรามาธิบดินทรเสด็จนิวัตประเทศไทย ได้ทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบรัฐพิธีฉลองรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ ต่อมาในวันที่ ๙

พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธีลงพระปรมาภิไธย และพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๔๘๙ อีกวาระหนึ่ง

ในรัชกาลปัจจุบัน นับแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ เป็นต้นมา ทรงประกอบพระราชกิจตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติมาดังนี้ รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ วันที่ ๑๐ ธันวาคม ของทุกปี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์หน้าอาคารรัฐสภา และเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม การเชิญพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะนี้ ส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ได้กำหนดให้ปฏิบัติโดยพร้อมเพรียงกัน

ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๕๑๗ การทรงลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งแต่เดิมเสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เปลี่ยนเป็นพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประธานรัฐสภาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายร่างรัฐธรรมนูญ เพื่อทรงพิจารณาลงพระปรมาภิไธย

ส่วนรัฐพิธีเปิดประชุมรัฐสภาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธี ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานพระราชดำรัสเปิดประชุมรัฐสภา ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจเหล่านี้ต่อเนื่องกันมายาวนานกว่า ๕๐ ปี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๕ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๐๖

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันตรงกับวันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเวียนมาบรรจบครบรอบปีนั้น เป็นราชประเพณีที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการฉลองอย่างหนึ่ง คือ การฉลองพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษา กำหนดวันตามจันทรคติ และการเฉลิมอีกอย่างหนึ่ง เป็นงานบำเพ็ญพระราชกุศล ตามวันสุริยคติ ราชประเพณีการเฉลิมพระชนมพรรษานี้ได้ปฏิบัติสืบเนื่องมา มีการกำหนดเวลาและสถานที่การจัดงานต่างกันบ้างตามแต่ละรัชกาล

ในรัชกาลปัจจุบัน โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นประจำทุกปี และในพุทธศักราช ๒๕๐๖ ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๓ รอบ พระนักษัตร คือ มีพระชนมพรรษา ๓๖ พรรษา นับเป็นวาระมหามงคล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเป็นพิเศษกว่าทุกปีที่ผ่านมา

ครั้งนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชพิธีหล่อพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ประจำรัชกาล โดยเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองและเงินหล่อพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพิธีฉลองสมโภช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

ส่วนการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการเฉลิมพระชนมพรรษานั้น ในเวลาเช้าของวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้พระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา และข้าราชบริพารเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

ในช่วงบ่าย ได้เสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อทรงรับการถวายพระพรชัยมงคลจากบรรพชิตจีนและญวน และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา

ในโอกาสพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๓ รอบ นี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้จัดการพระราชพิธีสรงมุรธาภิเษกขึ้น โดยเสด็จออก ณ พระที่นั่งราชฤดี ทรงเครื่องเศวตพัสตร์ ประทับบนพระแท่นพระมุรธาภิเษกสนาน เจ้าพนักงานพระราชพิธีไขสหัสสธารา สมเด็จพระสังฆราชถวายน้ำพระพุทธมนต์ด้วยครอบพระกริ่ง พระราชวงศ์ผู้ใหญ่ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำพระพุทธมนต์ด้วยพระเต้าเบญจคัพย์รัชกาลที่ ๕ และพระครูวามเทพมุนี ถวายน้ำเทพมนตร์ด้วยพระมหาสังข์ตามขัตติยราชประเพณี

ในวันที่ ๗ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินเลียบพระนครโดยกระบวนพยุหยาตราทางสถลมารค พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องบรมขัตติยราชภูษิตาภรณ์ ประทับพระที่นั่งราชยานพุดตานทอง เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบูชาพระรัตนตรัย ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร

พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษานี้ นับเป็นงานเฉลิมฉลองที่ยิ่งใหญ่ประจำปีของชาติ ด้วยเป็นวาระสำคัญที่เหล่าพสกนิกรจะได้มีโอกาสร่วมแสดงความจงรักภักดีและถวายพระพรชัยมงคลแด่พระมหากษัตริย์ ผู้ทรงเป็นมิ่งขวัญของแผ่นดิน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๖ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์ถึงพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๖๐ พรรษา ในพุทธศักราช ๒๔๐๗ ตอนหนึ่งว่า ***"มีพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ที่ท้องพระโรง ๖๐ รูปเท่าพระชนมายุ แล้วป่าวร้องให้เจ้านาย ข้าราชการทำบุญสวดมนต์เลี้ยงพระทุกวังทุกบ้าน"*** พระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ พรรษา ครั้งนั้นจึงนับเป็นครั้งแรก ในสมัยรัตนโกสินทร์ และครั้งที่ ๒ นี้จัดขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อพุทธศักราช ๒๕๓๐

ในครั้งนั้น รัฐบาลได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมพระเกียรติถวายอย่างยิ่งใหญ่ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีสำคัญ คือ พระราชพิธีหล่อพระพุทธรูปประจำพระชนมวารปางห้ามญาติ และพระพุทธรูปประจำพระชนมพรรษามหามงคล ๕ รอบ ปางสมาธิ โดยในวันที่ ๑๐ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเททองหล่อ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีฉลองสมโภชพระพุทธรูปทั้งสององค์ ในวันที่ ๔ ธันวาคมปีเดียวกัน

พร้อมกันนี้รัฐบาลได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ฉลองพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาในมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ด้วย ยิ่งกว่านั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีที่สง่างามและเป็นมงคลยิ่ง นั่นคือ การเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน โดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม ในวันที่ ๑๖ ตุลาคม

ในวันที่ ๒ ธันวาคม รัฐบาลได้จัดให้มีรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ขึ้น ณ วัดสุทัศนเทพวราราม และในวันที่ ๕ ธันวาคม ได้มีรัฐพิธีแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ เพื่อไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในการพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคลที่พระที่นั่งชัยมังคลาภิเษก ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

บ่ายวันเดียวกันได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงประเคนสัญญาบัตร พัดยศ และพัดรองที่ระลึกแก่บรรพชิตจีนและญวน พระสงฆ์ ๕ รูป สวดพระพุทธมนต์นวัคคหายุสมธัมม์ พระราชทานสังคหวัตถุแก่ข้าทูลละอองธุลีพระบาทสูงอายุ ฝ่ายหน้าและฝ่ายใน จากนั้นเสด็จเข้าสู่พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงสถาปนาสมณศักดิ์ พระราชาคณะ และทรงประเคนสัญญาบัตร พัดยศ ไตร และพัดรองที่ระลึก

ในวันรุ่งขึ้น เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชกุศลเลี้ยงพระ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ทรงสดับพระธรรมเทศนามงคลวิเศษกถา อันเป็นหลักธรรมะเกี่ยวกับการปกครองที่พระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญอย่างสม่ำเสมอ

สวนหลวง ร.๙ สวนสาธารณะอันร่มรื่นในกรุงเทพมหานคร และสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่ได้พระราชทานนามว่า สะพานพระราม ๙ นี้ เป็นส่วนหนึ่งของถาวรวัตถุเฉลิมพระเกียรติในวาระมหามงคลนี้ และยังคงเอื้อประโยชน์แก่สาธารณชนจวบจนปัจจุบัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๗ พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

พุทธศักราช ๒๕๔๒ นับเป็นปีที่สำคัญยิ่ง ด้วยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๖ รอบ และในวาระมหามงคลนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชานุญาต ให้จัดการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ ขึ้น ประกอบด้วยพระราชพิธีสำคัญที่จะต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ไทย

พระพุทธรูปปางห้ามสมุทรมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ เป็นพระพุทธรูปที่ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีหล่อและฉลองสมโภช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม อันเป็นส่วนหนึ่งของพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาที่สำคัญยิ่งที่ทรงปฏิบัติสืบเนื่องมาตามราชประเพณี

กระบวนเรือพยุหยาตราทางชลมารคอันสง่างาม เป็นกระบวนเรือในพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดอรุณราชวราราม ซึ่งจัดขึ้นเป็นพิเศษในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ นี้

ในวันที่ ๓ ธันวาคม ได้มีพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ณ อุโบสถวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม ซึ่งได้พลีกรรมตักพร้อมกัน และประกอบพิธีเสกน้ำ ณ พระอารามสำคัญของจังหวัดมารวบรวมและทำพิธีอีกครั้ง เพื่อทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในพระราชพิธีเสด็จออกมหาสมาคมพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ในวันที่ ๔ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒

พระราชกุศลทักษิณานุปทาน เป็นพระราชพิธีสำคัญที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้นในวันที่ ๔ ธันวาคม เพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า และสมเด็จพระบรมราชชนก สมเด็จพระบรมราชชนนี

เวลาเช้าของวันที่ ๕ ธันวาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกมหาสมาคม ณ สีหบัญชร พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิตเพื่อทรงรับการถวายพระพรชัยมงคล จากนั้นในเวลาบ่ายได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และในวันรุ่งขึ้นได้เสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชกุศลเลี้ยงพระเทศน์มงคลวิเศษ

ในวันที่ ๘ ธันวาคม คณะทูตานุทูตและกงสุลต่างประเทศเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และในโอกาสนี้องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเหรียญ TELEFOOD เพื่อเทิดพระเกียรติในฐานะที่ทรงมุ่งมั่นเอาชนะปัญหาความยากจน และทรงสร้างความมั่นคงทางอาหาร

เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อันเนื่องมาจากพระราชดำริแห่งนี้เป็นหนึ่งในโครงการเฉลิมพระเกียรติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิด เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๒ โครงการบูรณะและปรับปรุงภูมิทัศน์ป้อมพระสุเมรุ และพระที่นั่งสันติชัยปราการเป็นถาวรวัตถุที่รัฐบาลได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวาย เพื่อเฉลิมพระเกียรติในวาระมหามงคลนี้

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๘ รัฐพิธีวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาในเดือน ๕ พุทธศักราช ๒๓๑๐ และสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงรวบรวมกำลังกอบกู้เอกราชคืนมาได้ภายใน ๗ เดือน เป็นพระวีรกรรมอันยิ่งใหญ่ที่จารึกในความทรงจำของปวงชนชาวไทยสืบมา

พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชซึ่งประดิษฐานเป็นพระบรมราชานุสรณ์ ณ สถานที่เนื่องในพระราชประวัติ ยุทธภูมิที่ทรงทำศึกตลอดพระชนมชีพ เป็นประจักษ์พยานว่า พระวีรกรรมได้เป็นแบบอย่างแก่ผู้กล้าอย่างไม่เสื่อมคลาย

พระบรมราชานุสาวรีย์ที่ประดิษฐาน ณ วงเวียนใหญ่ ธนบุรี เป็นพระบรมรูปทรงม้า พระหัตถ์ขวาชูพระแสงดาบ พร้อมสู้ศึก ประวัติการสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งนี้เริ่มมาแต่ พุทธศักราช ๒๔๗๗ คณะกรรมการผู้สร้างได้จำลองแบบให้มหาชนพิจารณาลงคะแนนเสียง เพื่อเป็นมติว่า ควรสร้างแบบใด โดยให้บริจาคทรัพย์เป็นคะแนนเสียงสมทบทุนในการสร้าง

พระบรมรูปสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชออกแบบ ปั้น หล่อ ด้วยกระบวนช่างสมัยใหม่ กรมศิลปากรผู้รับผิดชอบได้มอบหมายให้ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ขณะเป็นคณบดี คณะจิตรกรรม และประติมากรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นผู้ออกแบบ การก่อสร้างใช้เวลานานหลายปี เพราะต้องหยุดสร้างลงในช่วงเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง จนในพุทธศักราช ๒๔๙๗ จึงเสร็จสมบูรณ์

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๗ ต่อมาราชการกำหนดให้วันที่ ๒๘ ธันวาคม เป็นรัฐพิธีวันสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี และเมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔ คณะรัฐมนตรีมีมติให้เทิดพระเกียรติเฉลิมพระบรมนามาภิไธยสมเด็จพระเจ้าตากสินกรุงธนบุรี เป็นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช จึงเปลี่ยนชื่อรัฐพิธีใหม่เป็น รัฐพิธีวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพุ่มดอกไม้ ถวายราชสักการะในรัฐพิธีวันที่ ๒๘ ธันวาคม ทุกปี และในวันนี้ ส่วนราชการ องค์กร พสกนิกรทุกหมู่เหล่าต่างพากันเชิญพุ่มดอกไม้ไปถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์แห่งนี้โดยพร้อมเพรียงกัน พร้อมกับจัดงานมหรสพเฉลิมฉลองด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เป็นพระบรมราชานุสรณ์ที่พระเจ้าแผ่นดินและอาณาประชาราษฎร์น้อมสักการะแด่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชร่วมกัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๒๙ พระราชพิธีวันขึ้นปีใหม่

ภาพจิตรกรรมฝาผนังนี้แสดงให้เห็นถึงประเพณีนิยมเนื่องด้วยวันสิ้นสุดปีเก่าและเฉลิมฉลองวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งมีมาแต่โบราณ ทั้งที่เป็นพระราชพิธีของหลวงและพิธีของราษฎร์ พระราชพิธีของหลวง ได้แก่ พระราชพิธีตรุษ และพระราชพิธีสงกรานต์ มีการประกอบพิธีขับไล่สิ่งไม่ดีออกไปในปีเก่า และการบำเพ็ญพระราชกุศลเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่บ้านเมืองในโอกาสปีใหม่ วันขึ้นปีใหม่ปรับเปลี่ยนมาหลายยุคหลายสมัย ทั้งการเปลี่ยนแปลงวันขึ้นปีใหม่ การรับคตินิยมของตะวันตกมาผสมผสานบ้าง ในส่วนพระราชพิธีนั้นนอกจากมีการบำเพ็ญพระราชกุศลตามประเพณีนิยมแล้วยังโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการรื่นเริงถวายชัยมงคลปีใหม่ พระราชทานบัตรอวยพรและของขวัญ พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เป็นต้น

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปลี่ยนแปลงแบบอย่างการพระราชพิธีเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยนับแต่เสด็จนิวัติประเทศไทย ในระยะแรก โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์วันที่ ๓๑ ธันวาคม และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันที่ ๑ มกราคม การบำเพ็ญพระราชกุศลนี้ภายหลังมีพระราชดำริให้เพิ่มการบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตร พร้อมด้วยผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในตอนเช้าวันขึ้นปีใหม่ที่สนามหน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และบางปีเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญ พระราชกุศล ทรงบาตรร่วมกับพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และประชาชน ณ พลับพลา ท้องสนามหลวงด้วย

การบำเพ็ญพระราชกุศลขึ้นปีใหม่ซึ่งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เริ่มขึ้นในรัชกาลปัจจุบัน คือ การพระราชทานเลี้ยงอาหารแก่เด็กกำพร้าและเด็กพิการในสถานสงเคราะห์ พระราชทานของขวัญแก่ผู้บาดเจ็บจากการปฏิบัติหน้าที่ป้องกันประเทศชาติ ซึ่งได้รับการรักษาอยู่ในโรงพยาบาลต่าง ๆ การนี้หากมีพระราชภารกิจอื่นจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติพระราชกิจแทน

ธรรมเนียมปฏิบัติที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สืบทอดไว้ คือ การพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระบรมวงศานุวงศ์ ทูตานุทูต ข้าราชการและประชาชนลงนามถวายพระพรชัยมงคลในวันขึ้นปีใหม่ แล้วพระราชทานปฏิทินหลวงสำหรับความสุขปีใหม่แก่ทุกคน และสิ่งที่พสกนิกรรอคอยในวันปีใหม่ คือ พรพระราชทานผ่านทางวิทยุโทรทัศน์เป็นประจำทุกปี

พรปีใหม่พระราชทานนี้ต่อมายังทรงพระกรุณาทำด้วยฝีพระหัตถ์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ประดิษฐ์เป็นรูปสัญลักษณ์และข้อความที่ลึกซึ้งชวนให้ขบคิดด้วยปัญญาตามความเป็นไปของบ้านเมืองในแต่ละช่วงปี พระราชทานเป็นการส่วนพระองค์แก่คณะบุคคลต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานถวาย และพรพระราชทานปีใหม่ ซึ่งยั่งยืนนานมากว่าห้าสิบปีแล้ว คือ บทเพลงพระราชนิพนธ์ ***"พรปีใหม่"*** พรอันเป็นสิริมงคลที่แสนไพเราะพรแห่งน้ำพระราชหฤทัยที่สถิตในดวงใจพสกนิกรชาวไทยชั่วนิรันดร์

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด มงคลแห่งแผ่นดิน ตอนที่ ๓๐ พระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช

เมื่อสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงเวลาที่เมืองไทยต้องเผชิญกับมหาอำนาจตะวันตกจนเกือบที่จะพลาดพลั้งสูญเสียอธิปไตยแต่ก็รอดพ้นได้ทุกครั้ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่าคงเป็นเพราะมีเทพยดาพิทักษ์รักษา จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระองค์เจ้าประดิษฐวรการ สร้างรูปเทพยดาองค์นั้น เพื่อสักการะบูชาถวายพระนามว่า พระสยามเทวาธิราช เป็นเทวรูปทรงเครื่องต้นอย่างพระมหากษัตราธิราชพระหัตถ์ขวาถือพระขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายจีบเสมอพระอุระ ขนาดสูง ๘ นิ้ว ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งทรงธรรม ทรงบวงสรวงในวันอังคารและวันเสาร์ประจำทุกสัปดาห์

นอกจากนี้ในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ ท้ายพระราชพิธีสัมพัจฉรฉินท์ ซึ่งหมายถึงพระราชพิธีขึ้นปีใหม่แต่เดิมของไทย มีการพระราชกุศลในเวลาเช้า จากนั้นเวลาค่ำทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระสยามเทวาธิราชและเทวรูป พร้อมด้วยเจว็ดมุกจากหอพระภูมิประดิษฐาน ณ มุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทเพื่อทรงบวงสรวง มีละครหลวงเล่นสมโภชเป็นแบบอย่างธรรมเนียมด้วย

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้รื้อหมู่ที่นั่งในพุทธมณเฑียรและพระที่นั่งทรงธรรมลง ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระสยามเทวาธิราชมาประดิษฐาน ณ พระวิมานในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีบวงสรวงในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ เช่นเดิม แต่ได้อัญเชิญจากพระวิมานมาประดิษฐาน ณ โต๊ะตั้งเครื่องสังเวยในพระที่นั่งไพศาลทักษิณ มีละครหลวงสมโภชสืบมา

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช เป็นพระราชพิธีภายในพระราชสำนักในวันขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕

ตามโบราณราชประเพณี หากมีพระราชกิจมิได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพระราชพิธีด้วยพระองค์เอง จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทน เป็นพระราชพิธีประจำปีมิได้ว่างเว้น และในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้อัญเชิญพระสยามเทวาธิราชมาประดิษฐาน ณ มุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เพื่อให้พสกนิกรได้สักการะ ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน จนถึงวันที่ ๓๐ เมษายน

ในตอนเช้าของแต่ละวันเจ้าพนักงานได้อัญเชิญพระสยามเทวาธิราชจากพระวิมานพระที่นั่งไพศาลทักษิณ โดยกระบวนอิสริยยศ มาประดิษฐาน ณ บุษบกมุขเด็จพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทและอัญเชิญกลับในเวลาเย็น

ตลอดเวลาเกือบหนึ่งเดือนที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาณาประชาราษฎร์ได้สักการะพระสยามเทวาธิราชเป็นครั้งแรกนี้ มีประชาชนทั่วทุกสารทิศเดินทางมาอย่างเนืองแน่นทุกวัน

ผู้คนทั้งหลายที่เคยตั้งจิตอธิษฐานขอให้พระสยามเทวาธิราชคุ้มครองโดยมิเคยได้เห็นองค์ต่างได้มีโอกาสได้ถวายสักการะโดยใกล้ชิด เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่จักจารึกอยู่ในดวงใจพสกนิกรชาวไทยโดยทั่วกัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๑ รัฐพิธีพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

วีรกรรมแห่งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชที่ทรงกระทำยุทธหัตถีมีชัยต่อพระมหาอุปราชา เมื่อพุทธศักราช ๒๑๓๕ เป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ชาติไทย สมเด็จพระมหากษัตราธิราชเจ้าในกาลต่อมาได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สถาปนาพระบรมราชานุสรณ์ในพระบรมเดชานุภาพเป็นราชประเพณีสืบเนื่องมา เช่น ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเครื่องมงคลราชูปโภค พระราชทานนามตามอย่างพระแสงสำคัญ และเครื่องพิชัยยุทธของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ได้แก่ พระแสงปืนต้นข้ามแม่น้ำสะโตง พระแสงดาบคาบค่าย พระแสงของ้าวเจ้าพระยาแสนพลพ่าย และพระมาลาเบี่ยง ซึ่งได้อัญเชิญเป็นเครื่องบรมขัตติยราชอิสริยยศในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกต่อมาทุกรัชกาล

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส กวีเอกของกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงนิพนธ์วรรณกรรมยอพระเกียรติ ***"ลิลิตตะเลงพ่าย"*** ทรงพรรณนาความเมื่อทรงท้าให้กระทำยุทธ์ด้วยพระคชาธารไว้อย่างไพเราะยิ่งว่า

หัษดีรณเรศอ้าง อวสาน นี้นา
นับอนาคตกาล ห่อนพ้อง
ขัติยายุทธบรรหาร คชคู่ กันแฮ
คงแต่เผือพี่น้อง ตราบฟ้าดินไกษย ฯ

เมื่อถึงสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ช่างเขียนฝีมือดีในรัชสมัยเขียนภาพจิตรกรรมแสดงพระราชพงศาวดารการทรงกระทำยุทธหัตถีไว้ในหอพระราชกรมาณุสรณ์ วัดพระศรีรัตนศาสดารามแห่งหนึ่ง กับตั้งให้ประชาชนชมในงานพระเมรุ

ท้องสนามหลวงคราวหนึ่ง เมื่อเสร็จงานโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประดับไว้ที่พระที่นั่งวโรภาษพิมาน พระราชวังบางปะอิน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริให้บูรณะพระสถูปที่ตำบลดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพระบรมราชานุสรณ์ แต่การค้างอยู่จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ในพุทธศักราช ๒๔๙๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีบวงสรวงสังเวยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ณ พระสถูปที่ดอนเจดีย์อีกวาระหนึ่ง

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๐๒ เมื่อการก่อสร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ที่ดอนเจดีย์แล้วเสร็จ รัฐบาลได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสรณ์ในวันที่ ๒๕ มกราคม กับได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้การนี้เป็นรัฐพิธี เรียกว่า รัฐพิธีพระบรมราชานุสรณ์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช

นอกจากเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลและถวายราชสักการะ ณ พระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถยังทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบวงสรวงสังเวยและประกอบพระราชพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ในท้องที่ต่าง ๆ ที่มีประวัติเกี่ยวเนื่องในสมเด็จพระนเรศวรมหาราชเสมอมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๒ พระราชพิธีสังเวยพระป้าย

เทศกาลปีใหม่ของจีน ซึ่งเรียกว่า ตรุษจีนนี้นอกจากมีการเฉลิมฉลองของราษฎรเชื้อสายจีนโดยทั่วไปแล้ว ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มีแบบอย่างธรรมเนียมเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ อย่างหนึ่ง เรียกว่า การพระราชกุศลเลี้ยงพระตรุษจีน ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระป้ายจากพระที่นั่งมหิศรปราสาทไปประดิษฐาน ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต และสร้างพระป้ายประดิษฐานเป็นที่ทรงสักการะ ณ พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ พระราชวังบางปะอิน ครั้งนั้นได้มีพระราชดำริว่า เมื่อทำป้ายขึ้นแล้วก็สมควรให้มีการเซ่นไหว้ตามธรรมเนียมด้วย จึงมีการพระราชพิธีสังเวยพระป้ายในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ของจีนเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง

พระป้ายที่ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน มีลักษณะเป็นพระรูปหล่อคล้ายกับพระสยามเทวาธิราช แต่พระพักตร์ละม้ายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเครื่องอย่างพระมหากษัตริย์ พระหัตถ์ขวาทรงพระแสงขรรค์ พระหัตถ์ซ้ายจีบเสมอพระอุระ จารึกพระปรมาภิไธยด้วยอักษรจีน ประดิษฐานในซุ้มเรือนแก้วแบบเก๋งจีนทำด้วยไม้จันทน์จำหลักลายลงรักปิดทอง

ส่วนพระป้ายที่ประดิษฐาน ณ พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ เป็นพระป้ายแบบจีน จารึกพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินีคู่หนึ่ง ภายหลังพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพระป้ายจารึก พระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถเพิ่มขึ้นอีกคู่หนึ่ง พระป้ายทั้ง ๔ องค์ จารึกด้วยอักษรจีนบนแผ่นไม้จันทน์ปิดทองขอบสลักลวดลายอย่างจีน ประดิษฐานในพระวิมาน ตั้งอยู่ท้องพระโรงกลางหน้าห้องพระบรรทม ชั้นบน

พระราชพิธีสังเวยพระป้าย มีเครื่องสังเวยตามธรรมเนียมของจีน เมื่อทรงจุดธูปหางปักที่เครื่องสังเวยแล้ว ทรงจุดธูปเทียนถวายราชสักการะพระป้าย แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเผากระดาษทอง กระดาษเงิน ทรงจุดประทัด เจ้าพนักงานเชิญวิมานเทวดาไปบูชาหน้าพระวิมานพระป้าย พร้อมทั้งผูกผ้าสีชมพู

การพระราชพิธีสังเวยพระป้ายนี้ แต่เดิมโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบพระราชพิธี ณ พระที่นั่งเวหาสน์จำรูญ ในวันไหว้ตามธรรมเนียมจีน และประกอบพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน ในวันตรุษจีน ซึ่งเป็นวันขึ้นปีใหม่ หากแต่เมื่อสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ซึ่งเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีเป็นประจำทุกปีที่พระราชวังบางปะอิน เสด็จสวรรคตในพุทธศักราช ๒๔๙๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบพระราชพิธีสังเวยพระป้ายพร้อมกันทั้งสองแห่งในวันตรุษจีน การนี้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีด้วยพระองค์เองบ้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ประกอบพระราชกรณียกิจแทนบ้าง

อาจกล่าวได้ว่าพระราชพิธีสังเวยพระป้ายในเทศกาลตรุษจีน คือ การถวายราชสักการะสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าตามแบบอย่างธรรมเนียมของจีนที่สอดคล้องกับโบราณราชประเพณีอย่างเหมาะสมยิ่ง

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๓ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลมาฆบูชา

การพระราชกุศลเนื่องด้วยวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้นในวันเพ็ญเดือน ๓ ที่เรียกว่าการพระราชกุศลมาฆบูชานั้น มีคำอธิบายในบทพระราชนิพนธ์ พระราชพิธีสิบสองเดือนว่า ***"แต่เดิมก็ไม่ได้เคยทำมา พึ่งเกิดขึ้นเมื่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวันที่พระอรหันต์พุทธสาวก ๑๒๕๐ ได้ประชุมกันพร้อมด้วยองค์สี่ประการ เรียกว่า จาตุรงคสันนิบาต พระพุทธเจ้าได้ตรัสเทศนาโอวาทปาติโมกข์ ในที่ประชุมสงฆ์ เป็นการประชุมใหญ่ และเป็นการอัศจรรย์ในพระพุทธศาสนา"***

การพระราชพิธีในสมัยรัชกาลที่ ๔ ซึ่งทรงกำหนดแบบอย่างไว้ ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีสวดคาถาปาติโมกข์ และทรงจุดเทียนรอบพระอุโบสถ ๑๒๕๐ เล่ม เป็นพุทธบูชา ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ หากเสด็จพระราชดำเนินไปประพาสในหัวเมืองใดก็ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ พุทธเจดีย์ในที่นั้น ๆ ส่วนพระราชพิธีในพระบรมมหาราชวังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์เสด็จไปปฏิบัติพระราชกิจแทนพระองค์ และมีธรรมเนียมปฏิบัติเพิ่มขึ้นอย่างหนึ่ง คือ การจุดดอกไม้เพลิงที่เกยหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

การพระราชกุศลมาฆบูชานี้ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ มีคำเรียกตามหมายกำหนดการว่า ***"พระราชกุศลมาฆบูชาจาตุรงคสันนิบาต"*** สิ่งที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เปลี่ยนแปลงคือ การจุดดอกไม้เพลิงหน้าวัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นจุดเทียนที่พระพุทธรัตนสถานในพระบรมมหาราชวัง

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกุศล เนื่องใน

วันมาฆบูชา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ตามราชประเพณีที่เริ่มมีมาแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดเทียนรุ่ง คือ เทียนซึ่งจุดบูชาตลอดคืนจนรุ่งเช้า เทียนเดิน คือ เทียนที่ใช้สำหรับเดินเวียนเทียน และธูปอุทิศพระราชทานไปจุดเป็นพุทธบูชาที่พระอารามสำคัญได้แก่ วัดบวรนิเวศวิหาร วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม วัดราชประดิษฐสถิตมหาสีมาราม และวัดนิเวศธรรมประวัติ พระราชวังบางปะอิน

ในพุทธศักราช ๒๕๒๕ เมื่อพระพุทธปฏิมาประธานประจำพุทธมณฑลที่ศาลายาสร้างแล้วเสร็จ ทางการได้กราบบังคมทูลเชิญเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธีเวียนเทียนรอบองค์พระประธานพุทธมณฑลซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานนามว่า ***"พระศรีศากยทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์"***

การเวียนเทียน ณ พุทธมณฑล จึงเป็นพระราชกรณียกิจเนื่องในการพระราชกุศลมาฆบูชา ที่มีพุทธศาสนิกชน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จและโดยเสด็จพระราชกุศลกันอย่างเนืองแน่น

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๔ พระราชพิธีตรึงหมุดธงชัยเฉลิมพล

ธงที่สำคัญยิ่งของผู้เป็นทหาร ด้วยเป็นเครื่องหมายแห่งหน้าที่ซึ่งจักต้องปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์ และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ นี้ มีนามอันเป็นมงคลยิ่ง แต่แรกสร้างในสมัยรัชกาลที่ ๕ ว่า ***"ธงชัยเฉลิมพล"*** มีที่มาจากธงประจำกองทหารเมื่อยกไปทำศึกสงครามป้องกันพระราชอาณาเขต เช่น ธงประจำกองทหารบกที่เรียกว่า ธงจุฑาธุชธิปไตย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานแก่กองทัพจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี เมื่อยังเป็นจหมื่นไวยวรนาถ ยกไปปราบฮ่อเมื่อพุทธศักราช ๒๔๒๘ ในรัชกาลต่อ ๆ มาธงชัยเฉลิมพลมีแบบเฉพาะทั้งรูปลักษณะ โอกาสที่พระราชทาน และหน่วยทหารที่ได้รับพระราชทานตามแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานธงชัยเฉลิมพลแก่ทหารทุกเหล่าทัพ ธงชัยเฉลิมพลซึ่งพระราชทานนี้จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีตรึงหมุด ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยทรงบรรจุพระกรัณฑ์เส้นพระเจ้าในยอดคันธงที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ซึ่งเรียกว่าพระยอดธง ทรงใช้ฆ้อนย้ำตรึงหมุดติดผ้าคันธง ซึ่งหมุดเหล่านี้ทำด้วยโลหะสีทอง จำนวน ๑๕ หมุด หมุดที่ ๑ ถึงหมุดที่ ๔ มีความหมายถึง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ต่อมาเป็นรูปเครื่องหมายเหล่าทัพ จากนั้นทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ ทรงเจิม แล้วจึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ราชองครักษ์เชิญไปทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระราชทานแก่ผู้บังคับหน่วยต่าง ๆ ตามลำดับ หน่วยทหารที่ได้รับพระราชทานธงชัยเฉลิมพลแล้วต้องถวายสัตย์ปฏิญาณพร้อมกัน

กรมกองที่ตั้งใหม่ เมื่อได้รับพระราชทานธงชัยเฉลิมพลแล้วจะอัญเชิญออกให้กำลังพล

เข้าประจำการใหม่สวนสนามกระทำสัตย์ปฏิญาณ เรียกอย่างสามัญว่า พิธีสาบานธง

นอกจากนี้ยังมีธรรมเนียมปฏิบัติของกองทหารไทยที่ไปราชการทัพในสมรภูมิต่าง ๆ เช่น สมรภูมิเกาหลี สงครามเวียดนาม เป็นต้น ซึ่งได้อัญเชิญธงชัยเฉลิมพลไปประดิษฐาน ณ ที่ตั้งหน่วย จนกว่าราชการสิ้นสุดจึงอัญเชิญกลับประเทศไทย

ธงชัยเฉลิมพล จึงเป็นธงแห่งมิ่งขวัญที่เหล่าทหารทั้งหลายได้รับพระมหากรุณาธิคุณยิ่งจากองค์จอมทัพไทย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๕ พระราชพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวาย

เสาชิงช้า และเทวสถานกลางพระนคร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างมาแต่แรกสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ได้เป็นที่ประกอบพิธีของพราหมณ์ตามอย่างเช่นที่เคยมีมาในราชธานีเก่าของไทยแต่ครั้งโบราณ เช่น ในโอกาสปีใหม่ของพราหมณ์ในเดือนยี่ราวเดือนมกราคมมีการพระราชพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวาย คือ พิธีรับพระเป็นเจ้าเสด็จลงมาเยี่ยมโลก แต่เดิมนอกจากมีการประกอบพิธีในเทวสถานแล้วได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เจ้าพระยาพลเทพหรือเจ้าพระยายมราชเป็นพระยายืนชิงช้า ซึ่งสมมติเป็นพระอิศวร ลงไปทดสอบความมั่นคงของโลก คือ การโล้ชิงช้าของนาลิวัน เสาชิงช้าเป็นสัญลักษณ์แทนภูเขา ๒ ลูก นาลิวัน แทนพญานาคขนดกายรอบเขาทั้งสอง คือ เสาชิงช้าเมื่อโล้ชิงช้าครบ ๓ กระดาน หมายความว่าโลกยังมั่นคง มีการรำเสนงแสดงความรื่นเริงยินดี การโล้ชิงช้าในพระราชพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวาย ยกเลิกไปตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๗๕

ในรัชกาลปัจจุบันพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สืบทอดพระราชพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวายเฉพาะส่วนที่เป็นพระราชพิธี คือ โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชครูพราหมณ์เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับพระราชทานเทวรูปของหลวงไปบูชาในการพระราชพิธี ได้แก่ รูปพระอิศวร พระอุมา พระพิฆเณศวร พระนารายณ์ และพระพรหม ซึ่งสร้างถวายเพิ่มขึ้น เนื่องในพระราชพิธีรัชดาภิเษก อัญเชิญไปยังเทวสถานตามลำดับ คือ วันแรม ๑ ค่ำ อัญเชิญเทวรูปพระอิศวร พระอุมา พระพิฆเนศวร พราหมณ์ ทำพิธีสวดสักการะในตอนเช้า และช้าหงส์ คือ กล่อมด้วยพระเวท ส่งเสด็จในตอนสิ้นสุดของวัน คือ เวลา ๒๔ นาฬิกา วันแรม ๒ ค่ำ พราหมณ์เข้าฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายอุลุบ และเครื่องพิธี มีพานข้าวตอก ผลไม้ ขนมหวานต่าง ๆ วันแรม ๓ ค่ำ อัญเชิญรูปพระพรหมไปสวดสักการะ และทำพิธีเช่นเดียวกับวันแรก ในวันแรม ๔ ค่ำ พราหมณ์เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายอุลุบ และเครื่องพิธีอีกครั้ง วันแรม ๕ ค่ำ มีพระราชพิธีตรีปวาย รับพระนารายณ์ อัญเชิญรูป

พระนารายณ์ไปประทับสวดสักการะในช่วงเช้า และทำพิธีช้าหงส์ในตอนค่ำเวลา ๒๑ นาฬิกา

วันสุดท้ายคือวันแรม ๖ ค่ำ มีพิธีสงฆ์ ทำบุญใส่บาตรสมโภชเทวรูปและตัดจุกแก่ลูกหลานชาวบ้าน เด็กที่มาตัดจุกในวันนี้ได้รับเหรียญพระราชทานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจากพราหมณ์ผู้ทำพิธีด้วย เป็นเสร็จสิ้นพิธีตรียัมพวาย - ตรีปวาย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๖ รัฐพิธีวันที่ระลึก พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาราว ๑๐ เดือน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ครั้งทรงดำรงตำแหน่งหลวงยกระบัตรเมืองราชบุรี ขณะนั้นพำนัก ณ นิวาสถานเดิมของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ที่ตำบลอัมพวา เมืองสมุทรสงคราม และในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๓๑๐ สมเด็จพระบรมราชินีได้ประสูติพระราชโอรสพระองค์แรก คือ ***"พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย"*** ต่อมาเมื่อรัชกาลที่ ๑ เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้วได้ทรงพระราชอุทิศนิวาสถานเดิมนี้สถาปนาเป็นพระอารามหลวงพระราชทานนามว่า ***"วัดอัมพวันเจติยาราม"***

ตลอดรัชสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงสืบทอดพระราชภารกิจตามที่สมเด็จพระบรมชนกนาถทรงตั้งพระราชปณิธาน คือ การป้องกันขอบขัณฑสีมาให้สงบสุขมั่นคง ตลอดจนทรงทะนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองในทุกด้านทั้งด้านการปกครอง การค้า การต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังทรงทะนุบำรุงพระศาสนา ทรงสืบสานฟื้นฟูงานศิลปะและงานช่างแขนงต่าง ๆ ได้แก่ ศิลปกรรม วรรณกรรม ดุริยางคศิลป์ สถาปัตยกรรม จิตรกรรม และปฏิมากรรม ให้เจริญรุ่งเรืองประดับแผ่นดินมาจวบจนปัจจุบัน

ในมหามงคลสมัยที่วันพระบรมราชสมภพพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ครบ ๒๐๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้มีการเฉลิมฉลองเป็นงานใหญ่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพิธียกพระมหามงกุฎขึ้นประดิษฐานบนยอดพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล สดับปกรณ์พระบรมราชสรีรางคาร

ในพระอุโบสถ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งตั้งขึ้นในโอกาสนั้นอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้วย

ต่อมาในพุทธศักราช ๒๕๒๒ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้วันพระบรมราชสมภพ ๒๔ กุมภาพันธ์ เป็นงานรัฐพิธีเรียกว่า วันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางพุ่มดอกไม้ถวายราชสักการะ ณ พระบรมราชานุสาวรีย์วัดอัมพวันเจติยาราม จังหวัดสมุทรสงคราม การนี้มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์ ฯ ได้จัดการแสดงเฉลิมพระเกียรติ ณ อุทยานพระบรมราชานุสรณ์ให้ประชาชนชมเป็นประจำทุกปี เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณและพระเกียรติคุณของพระองค์

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๗ พระราชพิธียกฉัตรยอดองค์พระธาตุพนม และพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ ขึ้นบรรจุในองค์พระธาตุพนม

พระธาตุพนม เป็นพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระอุรังคธาตุ หรืออัฐิธาตุส่วนพระอุระของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประดิษฐานอยู่ ณ วัดพระธาตุพนมวรวิหาร จังหวัดนครพนม และเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนสองฝั่งโขงมาเป็นเวลานานนับพันปี

ในช่วงกลางฤดูฝนปี ๒๕๑๘ ฝนที่ตกหนักติดต่อกัน ๓ วัน ทำให้องค์พระธาตุพนมเกิดการทรุดเอียง และพังทลายลงในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ปีนั้นเอง

เหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างความสะเทือนใจแก่ผู้คนทั้งสองฝั่งโขงเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นรัฐบาลและประชาชนชาวไทยจึงได้ร่วมกันบูรณปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ ใช้เวลาเพียง ๔ ปี องค์พระธาตุพนมก็ได้รับการบูรณะแล้วเสร็จตามรูปแบบเดิมซึ่งเคยเป็นที่สักการะมาก่อนทุกประการ

การบูรณะองค์พระธาตุพนมครั้งนี้มีการพระราชพิธีซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อเจ้าหน้าที่ฝ่ายโบราณคดี กรมศิลปากร พบพระบรมสารีริกธาตุขณะรื้อย้ายกองอิฐส่วนชั้นที่สองขององค์พระธาตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไปในการพระราชพิธีสมโภชพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ การนี้ได้ทรงสรงพระกรัณฑ์พระบรมสารีริกธาตุและพระอรหันตธาตุ แล้วทรงบรรจุพระกรัณฑ์ในพระเจดีย์ และได้ทอดพระเนตรการดำเนินงานบูรณะพระธาตุพนมด้วยความสนพระราชหฤทัยอย่างยิ่ง

เมื่อการบูรณะพระธาตุพนมเสร็จสมบูรณ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธียกฉัตรยอดองค์พระธาตุพนม และพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุ

ซึ่งค้นพบและมีการสมโภชแต่ครั้งก่อน บรรจุในองค์พระธาตุพนมโดยมีกำหนดการพระราชพิธีตั้งแต่วันที่ ๒๐ - ๒๓ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

วันแรกเป็นพิธีแห่เชิญพระบรมสารีริกธาตุโดยกระบวนพระอิสริยยศ วันที่สองทรงพระกรุณาโปรดให้สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชเสด็จไปทรงเป็นประธานในการพระราชพิธียกยอดฉัตรประดิษฐานยอดองค์พระธาตุพนม และวันที่สาม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราชดำเนินไปในพระราชพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุบรรจุในองค์พระธาตุพนมเป็นขั้นตอนสุดท้าย พุทธเจดีย์ที่เด่นสง่าอยู่เหนือริมฝั่งโขงนี้ได้สถิตเป็นมิ่งมงคลแก่ผู้คนจวบจนปัจจุบัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๘ พิธีวางศิลาฤกษ์

การสร้างถาวรวัตถุสถานสำคัญของบ้านเมืองแต่โบราณ มีการประกอบพิธีเมื่อจะเริ่มต้นก่อสร้างเพื่อความเป็นสิริมงคล เป็นพิธีอย่างไทย เรียกว่า ***"พิธีก่อฤกษ์"*** บ้าง ***"พิธีก่อราก"*** บ้าง

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างอาคารสถานที่ต่าง ๆ ตามแบบศิลปกรรมของตะวันตก เช่น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และพระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มี ***"พิธีวางศิลาก่อฤกษ์"*** ซึ่งผสมผสานพิธีก่อฤกษ์อย่างไทยและพิธีของตะวันตกเข้าไว้ด้วยกัน คือ ทรงวางศิลาสำหรับสร้างพระที่นั่ง อิฐปิดทอง ปิดเงิน ปิดนาก ตามราชประเพณีก่อรากพระที่นั่งแต่โบราณ แล้วทรงบรรจุตัวอย่างสิ่งของต่าง ๆ ที่มีในรัชสมัย เช่น เงินตรา รูปภาพ รูปแบบพระที่นั่งที่จะสร้าง เป็นต้น ซึ่งเป็นพิธีของตะวันตก

พิธีวางศิลาก่อฤกษ์ แต่ครั้งรัชกาลที่ ๕ นี้ ได้เป็นแบบอย่างสำหรับปฏิบัติสืบต่อมา และภายหลังเรียกว่า ***"พิธีวางศิลาฤกษ์"***

ในรัชกาลปัจจุบันมีการก่อสร้างสถานที่สาธารณะที่ใช้อำนวยประโยชน์สุขแก่ราษฎร ดังเช่น เขื่อนเก็บกักน้ำ สะพาน ถนน โรงพยาบาล สถานศึกษา และสวนสาธารณะ เป็นต้น หน่วยงานที่รับผิดชอบในการก่อสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์นั้น ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์เมื่อแรกเริ่มทำการก่อสร้าง

พิธีวางศิลาฤกษ์ของหลวงมีลำดับขั้นตอนเป็นระเบียบแบบแผนที่สำคัญ คือ เมื่อทรงจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ทรงศีลแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปทรงจุดธูปเทียนเครื่องสังเวย ทรงจุดธูปเทียนที่ศาลพระอินทร์แล้วจึงทรงพระสุหร่ายเครื่องพิธีวางศิลาฤกษ์ จากนั้นทรงวางศิลาฤกษ์โดยทรงตอกไม้มงคล ๙ ชนิด เวียนทักษิณาวัฏ เริ่มจากไม้ชัยพฤกษ์ ราชพฤกษ์

ทองหลาง ไผ่สีสุก กันเกรา ทรงบาดาล สักทอง พยุงหรือไม้รัก และขนุนตามลำดับ ทรงวางเครื่องพิธีศิลาฤกษ์ อิฐปิดทอง เงิน นาก แล้วทรงตักปูนโบกทับอิฐ ทรงวางแผ่นศิลาฤกษ์ ทรงโปรยพลอย ๙ สี และดอกไม้ ขณะทรงวางศิลาฤกษ์ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา พนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร ดุริยางค์ เมื่อทรงวางศิลาฤกษ์แล้ว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนาถวายอดิเรก เป็นเสร็จพิธี

สถานที่ที่ทรงวางศิลาฤกษ์นี้ เมื่อการก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์แล้ว หน่วยงานที่ดำเนินการจะขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาเชิญเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดใช้เป็นปฐมฤกษ์เพื่อความเป็นสิริมงคล

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๓๙ พระราชพิธียกยอดพระจุลมงกุฎขึ้นประดิษฐาน ณ ยอดมณฑปพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

รอยพระพุทธบาทจังหวัดสระบุรี ปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมือง ค้นพบในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม แห่งกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชและราษฎรต่างเคารพเลื่อมใสทนุบำรุงประดิษฐานไว้ในพระมณฑป ซึ่งสร้างด้วยฝีมือช่างอันวิจิตรสวยงามยิ่ง มิเคยปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม เป็นเช่นนี้สืบเนื่องต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย และทุกครั้งที่บูรณปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จ สมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกยอดพระจุลมงกุฎขึ้นประดิษฐาน ณ ยอดมณฑปพระพุทธบาทเป็นราชประเพณีสืบมา

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระอนุชาธิราช กรมพระราชวังบวรสถานมงคล เสด็จขึ้นไปอำนวยการปฏิสังขรณ์พระมณฑปพระพุทธบาทสระบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๐ กล่าวกันว่าสมเด็จพระอนุชาธิราชทรงพระราชอุตสาหะเชิญตัวลำยองเครื่องบนตัวหนึ่งทรงพระดำเนินตั้งแต่ท่าเรือขึ้นไปจนถึงพระพุทธบาทด้วยความศรัทธายิ่ง

ส่วนการยกยอดพระจุลมงกุฎนั้น ปรากฏหลักฐานว่ามีพระราชพิธีในสมัยรัชกาลที่ ๔ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๐๓ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์ แต่ยังไม่ได้ประกอบพิธียกยอดพระจุลมงกุฎก็สิ้นรัชกาลเสียก่อน และในสมัยรัชกาลที่ ๖ เมื่อมีการปฏิสังขรณ์อีกคราวหนึ่ง ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงประกอบพระราชพิธียกยอดพระจุลมงกุฎ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๖

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกยอดพระจุลมงกุฎ ยอดมณฑปพระพุทธบาทครั้งแรก เมื่อพุทธศักราช ๒๔๙๕ และในโอกาสพระราช

พิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒ มณฑปพระพุทธบาทร่วงโรยลงอีกวาระหนึ่ง เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทได้กราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตซ่อมครั้งใหญ่ เพื่อน้อมเกล้าน้อมกระหม่อม ถวายเป็นพระราชกุศล เมื่อแล้วเสร็จ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินแทนพระองค์ไปทรงประกอบพระราชพิธียกพระจุลมงกุฎขึ้นประดิษฐาน ณ ยอดมณฑป เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ ตามโบราณราชประเพณี ซึ่งเป็นพระราชดำริในสมัยรัชกาลที่ ๕ ว่า ***"การที่จะซ่อมทำพระมณฑปต้องเป็นของหลวง"*** มณฑปพระพุทธบาทสระบุรีจึงสวยงามดุจเดิมตลอดมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๐ พิธียกช่อฟ้าและฝังลูกนิมิต

ราชประเพณีแต่โบราณมา เมื่อสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชทรงทนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยการสถาปนาพระอาราม ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญและเสนาสนะสำหรับพระสงฆ์ได้ปฏิบัติศาสนกิจ โดยมีการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญ พระราชกุศลในการฉลองพระอารามเมื่องานก่อสร้างสำเร็จลุล่วง ต่อมาได้มีพิธีเนื่องด้วยการบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ และการสร้างหรือบูรณะอุโบสถใหม่เพิ่มขึ้น คือ พิธียกช่อฟ้าและพิธีฝังลูกนิมิต

ช่อฟ้า เป็นเครื่องประดับหลังคาบริเวณหน้าบันของอุโบสถ หรือวิหาร เมื่อจะติดตั้งช่อฟ้า ประธานของอุโบสถใด จะทำพิธียกช่อฟ้า มีการสังเวย ตั้งเครื่องพลี และมีการสมโภชอย่างยิ่งใหญ่ ส่วนลูกนิมิต คือ ลูกหินกลม ใช้ฝังเป็นเครื่องหมายเขตสีมาของอุโบสถ คือ เขตที่สงฆ์กำหนดขึ้น ให้เป็นที่ประชุมของสงฆ์กระทำสังฆกรรมต่าง ๆ พิธียกช่อฟ้าและฝังลูกนิมิตนี้จึงเป็นงานสำคัญของวัดโดยทั่วไป

นับตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าและตัดหวายลูกนิมิตทั้งของพระอารามหลวงและวัดราษฎร์ในท้องถิ่นต่าง ๆ ตามที่มีผู้กราบบังคมทูลพระกรุณาเชิญเสด็จพระราชดำเนิน และมีพระบรมราชวินิจฉัยว่ามีความเหมาะสม การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าและฝังลูกนิมิตนี้มีเฉพาะพิธียกช่อฟ้าหรือฝังลูกนิมิตบ้าง มีทั้งสองพิธีในคราวเดียวกันบ้าง และบางครั้งมีพิธีเททองหล่อพระประธานด้วย

ลำดับการพิธียกช่อฟ้า เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงปิดทอง ทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงผูกผ้าสีชมพู ทรงคล้องมาลัยที่ช่อฟ้าแล้ว จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงจับ

สายสูตรเชิญช่อฟ้าขึ้นประดิษฐานที่ยอดหน้าบันพระอุโบสถ หรืออุโบสถ พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา ชาวพนักงานประโคมฆ้องชัย สังข์ แตร บัณเฑาะว์และดุริยางค์ ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็นแม่กองอำนวยการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อการปฏิสังขรณ์แล้วเสร็จได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีงาน พระราชพิธียกช่อฟ้าพระอุโบสถและฉลองพระอารามในคราวนั้นด้วย

ส่วนพิธีฝังลูกนิมิตนั้นมีลำดับพิธีคล้ายคลึงกับพิธียกช่อฟ้า คือ เมื่อทรงพระสุหร่าย ทรงเจิม ทรงปิดทองลูกนิมิตแล้ว จึงทรงตัดสาแหรกลูกนิมิตเป็นเสร็จพิธี

การเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าและฝังลูกนิมิตนี้ มีพระราชกรณียกิจที่ทรงปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ คือ เมื่อเสร็จสิ้นพิธีแล้วจะทรงพระกรุณาเยี่ยมราษฎรที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทรับเสด็จอย่างเนืองแน่นโดยทั่วถึงด้วย

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๑ รัฐพิธีวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า

ณ มุมที่สวยที่สุดแห่งหนึ่งของเกาะรัตนโกสินทร์ มีโลหะปราสาทวัดราชนัดดาวรวิหาร เป็นภูมิทัศน์อันงดงาม เบื้องหน้า คือ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ สถานที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ ๓ แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบราชสันตติวงศ์ต่อจากสมเด็จพระบรมชนกนาถ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๓๖๗ ทรงครองสิริราชสมบัติยืนนานถึง ๒๗ ปี

ตลอดรัชสมัยแห่งการครองราชย์ได้ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจทนุบำรุงบ้านเมืองให้เจริญมั่นคงทุกด้านโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ด้านศาสนา และการบูรณะวัดสำคัญให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมล้ำค่าของแผ่นดินสืบมาจนปัจจุบัน

ในโอกาสมหามงคลวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพบรรจบครบ ๒๐๐ ปี เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ คณะกรรมการจัดงานเฉลิมพระเกียรติได้ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต สร้างพระบรมราชานุสาวรีย์ พร้อมกับสร้างพลับพลารับพระราชอาคันตุกะ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๓ การนี้ลานที่ประดิษฐานพระบรมราชานุสาวรีย์ และเป็นที่ตั้งพลับพลารับแขกเมืองได้รับพระราชทานนามว่า ***"ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์"*** และกำหนดให้วันที่ ๓๑ มีนาคม เป็นวันมหาเจษฎาบดินทร์และเป็นงานรัฐพิธี

ต่อมาเมื่อได้ถวายพระราชสมัญญาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า พระมหาเจษฎาราชเจ้า จึงได้เปลี่ยนการขานนามใหม่ว่า ***"วันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหาเจษฎาราชเจ้า"*** เป็นวันสำคัญของชาติเพื่อประกอบงานรัฐพิธีถวายสักการะพระบรมราชานุสาวรีย์ ณ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์

และในวันนี้ของทุกปี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทน คือ ทรงวางพุ่มดอกไม้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถถวายราชสักการะเป็นราชประเพณีสืบมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๒ พระราชพิธี วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์

พระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าแห่งพระบรมราชวงศ์จักรีที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นนี้ แต่เดิมเคยประดิษฐานอยู่ ณ พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชอนุสรณ์คำนึงถึงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ผู้ทรงสถาปนาพระบรมราชวงศ์จักรี ในวันที่ ๖ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระบรมรูปมาประดิษฐานที่ปราสาทพระเทพบิดร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อประกอบพิธีถวายบังคมในวันที่ ๖ เมษายน ตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๖๑ เป็นต้นมา และพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและพสกนิกรเข้านมัสการพระแก้วมรกตและถวายบังคมพระบรมรูปด้วย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เรียกวันนี้ว่า ***"วันจักรี"***

ในรัชกาลที่ ๗ หลังจากโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้าและพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นพระปฐมบรมราชานุสรณ์ในการสมโภชพระนคร ครบ ๑๕๐ ปีแล้ว กำหนดการพระราชพิธีนอกจากจะทรงถวายบังคมพระบรมรูปในปราสาทพระเทพบิดร ได้เสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมพระบรมรูปรัชกาลที่ ๑ ณ เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เรียกวันนี้ว่า ***"วันที่ระลึกมหาจักรี"***

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กำหนดการพระราชพิธีตามแบบแผนเช่นเดียวกับในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า

เจ้าอยู่หัว คือ เสด็จพระราชดำเนินไปถวายเครื่องราชสักการะพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนนมัสการพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และเสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ปราสาทพระเทพบิดร

ในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๒๕ รัฐบาลได้ถวายพระราชสมัญญา ***"มหาราช"*** เพื่อเฉลิมพระเกียรติ และได้เรียกงานพระราชพิธีในวันที่ ๖ เมษายนว่า ***"วันพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชและวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์"***

ทั้งนี้ ในส่วนของราชการได้กำหนดให้ถวายบังคมพระบรมรูปรัชกาลที่ ๑ ณ เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าโดยพร้อมเพรียงกัน วันนี้จึงเป็นวันที่ชาวไทยจะได้มีโอกาสแสดงความจงรักภักดีและร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ต่อสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๓ พระราชพิธีสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี และพระราชพิธีสมโภชหลักเมือง

เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างกรุงเทพมหานครเป็นพระนครแห่งใหม่แล้ว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพิธีและพระราชพิธีตามราชประเพณีโบราณโดยลำดับ คือ พิธียกเสาหลักเมือง และพระราชพิธีสมโภชวัดพระศรีรัตนศาสดารามที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเพื่อประดิษฐานพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร

สมัยรัชกาลที่ ๕ เป็นเวลาที่การสถาปนาพระนครบรรจบครบ ๑๐๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๔๒๕ ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และสมโภชเฉลิมฉลองเป็นงานใหญ่ พร้อมกับสมโภชพระนคร และสิ่งที่เป็นพระราชดำริใหม่ คือ การที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวบรวมผลิตผลจากการเพาะปลูก สินค้าซื้อขายของราษฎร เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นงานหัตถกรรมมาตั้งแสดงให้ชมเรียกว่า ***"เอกซฮิบิเชน"***

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๗ กรุงเทพมหานครมีอายุครบ ๑๕๐ ปี ในพุทธศักราช ๒๔๗๕ นอกจากการปฏิสังขรณ์พระบรมมหาราชวัง และวัดพระศรีรัตนศาสดารามตามราชประเพณีแล้ว ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้าและพระบรมรูปรัชกาลที่ ๑ เป็นปฐมบรมราชานุสรณ์

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดงานสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี เมื่อพุทธศักราช ๒๕๒๕ การนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเป็น

แม่กองอำนวยการการบูรณปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามและพระบรมมหาราชวัง จนแล้วเสร็จทันการสมโภชในเดือนเมษายน พุทธศักราช ๒๕๒๕

พระราชพิธีวันที่ ๔ เมษายน มีการพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย วันที่ ๕ เมษายน เป็นการพระราชพิธีถวายราชสักการะบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ ท้องสนามหลวง เมื่อประธานคณะกรรมการอำนวยการจัดงานสมโภชกราบบังคมทูลพระกรุณาเฉลิมพระเกียรติถวายพระราชสมัญญามหาราชพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกแล้ว เสด็จพระราชดำเนินไปยังมณฑลพิธีบวงสรวง รองราชเลขาธิการอ่านราชสดุดี ตอนบ่ายเสด็จพระราชดำเนินไปทรงยกช่อฟ้าพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระราชทานเทียนชนวนไปจุดดอกไม้เพลิงถวายเป็นพุทธบูชาในการฉลองวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันที่ ๖ เมษายน เสด็จพระราชดำเนินไปทรงถวายบังคมพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รองราชเลขาธิการอ่านอาศิรวาทปฐมราชสดุดี วันรุ่งขึ้นมีพระราชพิธีบวงสรวงพระสยามเทวาธิราช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญพระสยามเทวาธิราชออกให้ประชาชนเข้าถวายสักการะเป็นการพิเศษด้วย วันที่ ๒๑ เมษายน เสด็จพระราชดำเนินไปในพระราชพิธีสมโภชหลักเมือง ทรงบำเพ็ญ พระราชกุศลบวงสรวงพระเทพารักษ์ เพื่อความเป็นสิริสวัสดิพิพัฒนมงคลแก่พระมหานครรัตนโกสินทร์สืบไป

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๔ พระราชพิธีสงกรานต์

สังคมไทยแต่โบราณมีวิธีนับวันเดือนปีทางจันทรคติ การเปลี่ยนศักราชในแต่ละปีจึงถือวันที่พระอาทิตย์ยกเข้าสู่ราศีเมษราวกลางเดือนเมษายนเป็นวันปีใหม่หรือวันเถลิงศก มีประเพณีปฏิบัติเนื่องด้วยความรื่นเริงยินดีทั้งในส่วนของราษฎรและของหลวงเรียกว่าพิธีสงกรานต์

พิธีสงกรานต์ในส่วนที่เป็นพระราชพิธีในสมัยอยุธยามีพระราชพิธีเผด็จศกหรือพิธีตรุษสิ้นปีท้ายปีเก่าต่อกับพิธีสงกรานต์ หรือพระราชพิธีเถลิงศกคู่กัน รวม ๓ วัน เมื่อถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เรียกพระราชพิธีนี้ว่า ***"การพระราชกุศลสงกรานต์"*** การพระราชพิธีสงกรานต์ในการเถลิงศกนี้ ในสมัยรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้กำหนดธรรมเนียมปฏิบัติเป็นแบบแผนเพิ่มขึ้น คือ แต่เดิมมีพิธีเสกน้ำสรงมุรธาภิเษก ก่อพระเจดีย์ทราย ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ทรงถวายไตรจีวร และภัตตาหารเพล แก่พระสงฆ์ ซึ่งมักเป็นข้าวแช่ตามเทศกาล ส่วนธรรมเนียมที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เพิ่มขึ้นใหม่ คือ การสรงน้ำพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากรและสมโภชเวียนเทียน ทรงสดับปกรณ์พระอัฐิเจ้านายในหอพระนาก ทรงสรงน้ำและทรงสักการะพระพุทธปฏิมาที่หอพระราชกรมานุสร หอพระราชพงศานุสร พระวิหารยอด ต้นนิโครธ ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวมพระราชพิธีซึ่งจัดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันไว้ในคราวเดียวกัน และกำหนดให้วันที่ ๑ เมษายน เป็นวันเถลิงศกตามที่เปลี่ยนแปลงมาแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๕

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีสงกรานต์ให้เหมาะสมกับกาลสมัย แต่ยังคงรักษาความสำคัญของราชประเพณีโบราณอันดีงามไว้โดยครบถ้วน

ในระยะแรกมีกำหนดทรงบำเพ็ญพระราชกุศลตั้งแต่วันที่ ๑๓ ถึงวันที่ ๑๖ เมษายน รวม ๔ วัน ปัจจุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้รวมพระราชพิธีเข้าไว้ด้วยกัน สำหรับปฏิบัติพระราชกิจ ในวันที่ ๑๕ เมษายนเพียงวันเดียว ณ พระมหามณเฑียรในพระบรมมหาราชวังทรงสรงน้ำพระพุทธรูปสำคัญ ณ หอพระสุลาลัยพิมาน ทรงบูชาพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณทรงสักการะและทรงสรงน้ำพระบรมอัฐิซึ่งประดิษฐานในหอพระธาตุมณเฑียร แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมและทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

ต่อมาตอนบ่ายทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม คือ ทรงพระราชอุทิศเครื่องราชสักการะพระราชทานให้กระทรวงมหาดไทยเชิญไปถวายเป็นพุทธบูชา ณ เจดียสถานต่าง ๆ ทรงพระสุหร่ายสรงน้ำพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระพุทธเลิศหล้านภาลัย แล้วเสด็จไปสรงน้ำปูชนียวัตถุพุทธเจดีย์สถานสำคัญในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสักการะ และทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระอัฐิสมเด็จพระบวรราชเจ้า พระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวในหอพระนาก เป็นเสร็จการพระราชพิธี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๕ พระราชพิธีรับและสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญ

การเฉลิมพระนามาภิไธยพระเจ้าแผ่นดินแต่ครั้งโบราณว่า ***"พระเจ้าช้างเผือก"*** เพราะทรงได้ช้างเผือกหลายเชือกในรัชกาลนั้น มาจากความเชื่อที่ว่า ***"ช้างเผือก"*** เป็นพระราชพาหนะคู่พระบารมี เชิดชูพระเกียรติยศและพระบรมเดชานุภาพ การได้ช้างเผือกจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญเป็นแบบแผนธรรมเนียมสืบเนื่องมา

เนื่องจากช้างเผือกเป็นของหายาก เป็นสิริมงคลสำหรับบ้านเมือง ในสมัยรัชกาลที่ ๖ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตราพระราชบัญญัติรักษาช้างป่า พุทธศักราช ๒๔๖๔ กำหนดประเภทของช้างที่มีลักษณะพิเศษตามตำราไว้ ๓ ประเภทเรียกว่า ***"ช้างสำคัญ" "ช้างสีประหลาด"*** และ ***"ช้างเนียม"*** คือ ***"ช้างสำคัญ"*** มีมงคลลักษณะครบ ๗ ประการ ได้แก่ ตาขาว เพดานขาว เล็บขาว ขนขาว พื้นหนังขาว หรือสีคล้ายหม้อใหม่ ขนหางขาว อัณฑโกศขาว หรือสีคล้ายหม้อใหม่ หากมีมงคลลักษณะเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งใน ๗ อย่างนี้ เรียกว่า ***"ช้างสีประหลาด"*** ส่วน ***"ช้างเนียม"*** มีลักษณะแตกต่างออกไปคือ พื้นหนังสีดำ งาดังรูปปลีกล้วยเล็บดำ

พระราชบัญญัติ รักษาช้างป่าฉบับนี้ ยังกำหนดสิ่งซึ่งเป็นจารีตประเพณีโบราณไว้ด้วยว่า ผู้ใดมีช้างลักษณะพิเศษทั้ง ๓ ประเภท จึงต้องแจ้งเจ้าหน้าที่นำความกราบบังคมทูลให้ทรงทราบ หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจดูลักษณะช้างตามตำราคชลักษณ์ว่าเป็นช้างเผือกชั้นใดชัดเจนแล้ว จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางช้างสำคัญตามลำดับขั้นตอน คือ ก่อนประกอบพระราชพิธี พระหมอเฒ่า หรือผู้ชำนาญการดูแลช้าง สอนทำพิธีจับเชิง เพื่อให้ควาญไปฝึกสอนช้างให้รู้จักหมอบ จบ คือ ทำความเคารพ ยืนบนแท่นเสาตะลุงเบญพาดพร้อมด้วยเครื่องผูกมัดเพื่อให้ยืนโรงในพระราชพิธีได้โดยเรียบร้อย ส่วนพระราชพิธีสมโภชแต่ก่อนมีการสมโภช ณ จังหวัดที่ได้ช้างและตามเมืองที่ผ่าน ครั้นถึงกรุงเทพมหานคร

มีพิธีสมโภชใหญ่

ในรัชกาลปัจจุบัน มีช้างเผือกที่มีพระราชพิธีสมโภชขึ้นระวางแล้วมาสู่พระบารมีแล้ว ๑๐ ช้าง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดงาน ดังนี้ วันแรก คือ พิธีถวายช้าง และจารึกนามช้างสำคัญในอ้อยแดง เมื่อกระบวนแห่ช้างสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย กระบวนหน้า กระบวนอิสริยยศและกระบวนหลังนำช้างสำคัญยืนแท่นในโรงพระราชพิธีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานน้ำ พระพุทธมนต์ อ้อยแดง ซึ่งจารึกนาม และเครื่องคชาภรณ์ คือ เครื่องแต่งตัวช้างสำคัญ ได้แก่ ผ้าปกหลัง ปกกระพอง พานหน้า เครื่องผูกหุ้มทอง สายสร้อยคอ ห้อยเสมาทอง พู่หู ชนัก ประโคม และสำอาง เป็นต้น

จากนั้นพราหมณ์อ่านฉันท์ดุษฎีสังเวยกล่อมช้าง ศิลปินขับไม้ประกอบซอสามสาย สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระราชนิพนธ์ฉันท์ดุษฎีสังเวย กล่อมช้าง โดยทรงรักษารูปแบบธรรมเนียมคำประพันธ์ตามโบราณราชประเพณี และปรับเปลี่ยน ให้เหมาะสมกับสภาพบ้านเมือง เช่น บทลาไพร ชมเมือง และสอนช้าง เป็นต้น พระราชพิธี ในวันต่อมา คือ การนำช้างสำคัญอาบน้ำและตักบาตรพระสงฆ์ จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกุศลพระราชทานภัตตาหารแก่พระสงฆ์ พราหมณ์ เบิกแว่นเวียน เทียนสมโภช พระราชครูพราหมณ์เจิมและป้อนน้ำมะพร้าวอ่อนเป็นเสร็จพิธี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๖ พระราชพิธีฉัตรมงคล

ดอกไม้ที่นำมาประดิดประดอยร้อยเป็นตาข่ายบ้าง เป็นอุบะมาลัยบ้างแขวนบูชาที่พระทวารและประตูวังนี้ คือส่วนหนึ่งของการสมโภชเครื่องราชูปโภคซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของพนักงานรักษาพระราชฐานชั้นในมาแต่โบราณ

เมื่อถึงรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริว่า นานาประเทศที่มีพระเจ้าแผ่นดินปกครอง ถือว่าวันบรมราชาภิเษกเป็นมหามงคลสมัย ควรมีการนักขัตฤกษ์ จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชกุศลสมโภชพระมหาเศวตฉัตรเป็นสวัสดิมงคลแก่ราชสมบัติ พระราชทานชื่อว่า ***"ฉัตรมงคล"*** ครั้งนั้นวันบรมราชาภิเษกตรงกับสมัยที่เจ้าพนักงานเคยสมโภชเครื่องสิริราชูปโภคในเดือนหก พระราชดำริใหม่ จึงสอดคล้องกับธรรมเนียมแต่เดิม

สมัยรัชกาลที่ ๕ วันบรมราชาภิเษกตรงกับเดือน ๑๒ แต่พระราชพิธีฉัตรมงคลในระยะแรกยังคงทำในเดือน ๖ ตามธรรมเนียมเดิม จนถึงพุทธศักราช ๒๔๑๗ เมื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้าแล้ว จึงเปลี่ยนไปทำในเดือน ๑๒ และมีธรรมเนียมใหม่สำหรับพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการผู้ที่ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า ถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ พระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาท ซึ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อัญเชิญมาประดิษฐาน ณ ปราสาทพระเทพบิดร และทรงพระราชดำริให้รวมการบำเพ็ญพระราชกุศลถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลก่อนติดต่อกัน ในพระราชพิธีนี้ เรียกว่า ***"พระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีฉัตรมงคล"*** แต่ในสมัยรัชกาลที่ ๘ เรียกว่า ***"พระราชกุศลทักษิณานุปทานและพระราชพิธีรัชมงคล"*** เนื่องจากยังมิได้ทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงรับบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดการพระราชพิธีฉัตรมงคล ดังนี้

พระราชพิธีวันแรก วันที่ ๓ พฤษภาคม เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ทรงพระราชอุทิศถวายแด่สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

วันต่อมา เวลาบ่ายเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ และเครื่องราชกกุธภัณฑ์ พราหมณ์อ่านประกาศพระราชพิธีฉัตรมงคล พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์แล้วเสด็จพระราชดำเนินกลับ

พระราชพิธีในวันที่สาม ตรงกับวันที่ ๕ พฤษภาคม เวลาเช้าเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ และรับพระราชทานฉัน หลังจากนั้นทรงจุดธูปเทียนบูชา เครื่องราชกกุธภัณฑ์ แล้วเริ่มการเวียนเทียนสมโภช เสร็จแล้วทรงพระสุหร่ายนพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ พระแสงสำคัญและพระราชลัญจกรประจำรัชกาล

เวลาบ่าย เสด็จออกมหาสมาคมในการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปถวายบังคมพระบรมรูปสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ณ ปราสาทพระเทพบิดร

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๗ พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

พืชพรรณธัญญาหารซึ่งมีอยู่อุดมสมบูรณ์ทุกฤดูกาลบนผืนแผ่นดินไทย นอกจากเป็นผลิตผลจากน้ำพักน้ำแรงและความพากเพียรของเกษตรกรแล้ว นับแต่โบราณมาพระเจ้าแผ่นดินได้ทรงทนุบำรุง ทั้งด้วยการจัดหาที่ทำกิน แหล่งน้ำ สร้างเสริมขวัญกำลังใจด้วยการประกอบพระราชพิธีอันเป็นสิริมงคลเป็นประจำทุกปี เช่น เมื่อจะเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกในเดือนหก โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการซึ่งเป็นพิธีของพราหมณ์ เรียกว่า ***"พระราชพิธีไพศาลจรดพระนังคัล"*** หรือ ***"พระราชพิธีจรดพระนังคัล"*** มีเจ้าพระยาพลเทพ เกษตราธิบดีเป็นผู้แทนพระองค์ไปทำพิธีแรกนา เรียกว่า ***"พระยาแรกนา"***

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เพิ่มพิธีสงฆ์ในการจรดพระนังคัลแรกนาขวัญนี้ด้วย เรียกว่า ***"พืชมงคล"*** ประกอบพระราชพิธี ณ โรงพลับพลาท้องสนามหลวง ส่วนการจรดพระนังคัล แยกทำ ณ โรงพิธีทุ่งส้มป่อยนาหลวง พระราชดำริใหม่ที่สำคัญยิ่ง คือการเสด็จพระราชดำเนินไปในการเจริญพระพุทธมนต์ ทรงตั้งสัตยาธิษฐาน ตั้งพระราชหฤทัยบำรุงให้ราษฎรอยู่เย็นเป็นสุขโดยถ้วนหน้า

การพระราชพิธีพืชมงคลและการจรดพระนังคัลนี้ได้เป็นแบบแผนสำหรับปฏิบัติสืบมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ และรัชกาลที่ ๗ มีหมายกำหนดการเรียก พระราชพิธีนี้รวมกันว่า ***"พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ"***

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในพุทธศักราช ๒๔๗๕ มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับพระราชพิธีนี้บ้าง เช่น เรียกว่า ***"พระราชพิธีแรกนาขวัญ"*** ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ประกอบพิธีเจริญพระพุทธมนต์ที่พระนั่งอภิเศกดุสิต ต่อมาทำที่ศาลาสหทัยสมาคม ส่วนการแรกนาทำที่ทุ่งพญาไท และในพุทธศักราช ๒๔๘๓ ได้ยกเลิกการแรกนา และเปลี่ยนจากพระราชพิธี

พืชมงคลเป็น ***"รัฐพิธีพืชมงคล"*** ทำพิธีที่ท้องสนามหลวง รัฐพิธีพืชมงคลในสมัยรัชกาลที่ ๘ นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นคราวแรก

ในรัชกาลปัจจุบัน ระยะแรกโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการพระราชพิธีพืชมงคล ตามแบบเดิม จนถึงพุทธศักราช ๒๕๐๓ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ฟื้นฟูพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เพื่อรักษาประเพณีอันเป็นมิ่งขวัญ แก่เกษตรกรรวมเรียกว่า ***"พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ"*** เช่นแต่ก่อน พระราชพิธีวันแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงอธิษฐานเพื่อความสมบูรณ์แห่งพืชผล พระมหาราชครูอ่าน ประกาศพระราชพิธี พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ทรงหลั่งน้ำสังข์ ทรงเจิมผู้ทำหน้าที่พระยาแรกนา และเทพี

วันที่สอง เสด็จพระราชดำเนินในการพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ พลับพลา ท้องสนามหลวง เมื่อพระยาแรกนาและเทพีทำพิธีไถหว่านแล้วเสร็จ พราหมณ์เสี่ยงของกิน ๗ สิ่งตั้งเลี้ยงพระโค ได้แก่ ข้าวเปลือก ข้าวโพด ถั่ว งา เหล้า น้ำ หญ้า พระโคกินสิ่งใด คำทำนายล้วนเป็นสิริมงคลทั้งสิ้น และพันธุ์ข้าวที่นำไปไถหว่านในพระราชพิธีนี้ เป็นพันธุ์ข้าว ทรงปลูกพระราชทานจากแปลงนาสาธิตสวนจิตรลดา ถือกันว่าเป็นพันธุ์ข้าวมงคล ภาพที่ราษฎรพากันไปเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวเมื่อเสร็จสิ้นการพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ในแต่ละปี เพื่อนำไปใส่ในไร่นาของตน จึงเป็นภาพที่น่าประทับใจยิ่งว่า พระราชพิธีนี้ยังคงมี ความสำคัญต่อขวัญและกำลังใจแก่ผู้มีอาชีพเป็นเกษตรกรไปนานเท่านาน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๘ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวิสาขบูชา

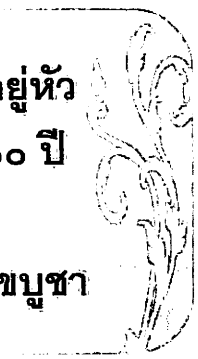

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ที่มาของการวิสาขบูชาในหนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือน ทรงอ้างพระอรรถกถาจารย์เจ้ากำหนดไว้ว่า พระพุทธเจ้าได้ประสูติและตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาน และเสด็จปรินิพานในวันพระจันทร์เสวยฤกษ์วิศาขะ วันกำหนดฤกษ์จึงเป็นวันนักขัตฤกษ์ ซึ่งชนทั้งปวงผู้นับถือพระพุทธศาสนาได้กระทำบูชาพระรัตนตรัยเป็นการระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า ทรงพระราชนิวิฉัยว่า ตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้มาประดิษฐานในแผ่นดินสยามแล้ว คนทั้งปวงได้ทำการบูชานั้นมาแต่เดิม หรือไม่ได้ทำก็ไม่ปรากฏในที่แห่งใด มีเพียงความอ้างถึงในวรรณคดีเรื่องตำรับนางนพมาศหรือตำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์และทรงตั้งข้อสังเกตว่าในกรุงเก่าไม่มีหลักฐานปรากฏในที่ใดว่ามีการวิสาขบูชาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกอบพิธีวิสาขบูชาเช่นที่เคยมีมาแต่โบราณ ทรงพระราชดำริว่าเป็นการพระราชกุศลที่จะได้อานิสงส์มาก โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการรักษาอุโบสถศีล ถวายบิณฑบาต ปล่อยสัตว์ มีพระธรรมเทศนาในพระอาราม ในตอนค่ำให้บูชาพระรัตนตรัยด้วยเครื่องบูชา ประทีป โคมตั้งโคมแขวน และร้อยดอกไม้มาแขวนเป็นพุทธบูชาในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๔ โปรดให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ผู้น้อย ทำโคมตราตำแหน่งมาตั้ง หรือแขวนตามศาลาราย และพระระเบียง ส่วนของหลวงใช้ตราหลวงแขวนที่ประตูพระอุโบสถทุกแห่ง

ในรัชกาลปัจจุบันการแขวนโคมวิสาขบูชาเป็นพุทธบูชาในวัดพระศรีรัตนศาสดารามนี้ยังคงมีสืบมา และยังมีราชประเพณีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สืบทอดไว้ตามพระราชดำริที่เริ่มมีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ การพระราชทานพัดยศตามชั้นเปรียญแก่ภิกษุ สามเณร ที่สอบพระปริยัติธรรมได้ ๖ ประโยค ๙ ประโยค เรียกว่าการตั้งเปรียญ ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำเดือน ๖ ก่อนพิธีวิสาขบูชา ๑ วัน

ทรงประเคนผ้าไตร พัดยศ ตามชั้นเปรียญแด่พระภิกษุสามเณรตามลำดับประโยค แล้ว พระราชทานเงินรางวัลแก่ผู้ชนะการประกวดหนังสือสอนพระพุทธศาสนาสำหรับเด็ก ซึ่งราชบัณฑิตยสถานจัดประกวดตามพระราชดำริมาแต่ในสมัยรัชกาลที่ ๗ เช่นกัน

การพระราชพิธีในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖ เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงสวดบูชาพระรัตนตรัยแล้ว เสด็จพระราชดำเนิน ประทักษิณรอบพระอุโบสถ ๓ รอบ แล้วเสด็จขึ้นสู่พระอุโบสถ ทรงโปรย ดอกไม้ที่ธรรมาสน์ศิลา ทรงจุดเทียนดูหนังสือ พระราชาคณะถวายศีล และพระธรรมเทศนา กัณฑ์หนึ่ง จบแล้วทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอดิเรก เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การพระราชกุศลวิสาขบูชานี้ บางปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไป ทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ณ ปูชนียสถานสำคัญ เช่น วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดพิษณุโลก วัดมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช พระธาตุหริภุญไชย จังหวัดลำพูน พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม เป็นต้น

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๔๙ พระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

วันที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาพระอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ขึ้นเป็น เจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายในตามโบราณราชประเพณี ด้วยมีพระราชดำริว่าสมเด็จพระโสทรเชษฐภคินี ทรงมีคุณานุคุณ ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจแทนพระองค์ด้วยความจงรักภักดีและเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเสมอมา

การสถาปนาพระอิสริยศักดิ์ เฉลิมพระเกียรติยศพระบรมวงศ์ ผู้ทรงทำประโยชน์ต่อแผ่นดิน และต่อพระราชวงศ์ให้ ***"ทรงกรม"*** นั้น เป็นราชประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ประกอบด้วยพิธีอภิเษก หมายถึงพิธีพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ และพิธีรับพระสุพรรณบัฏต่อพระหัตถ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีการตั้งกรมเนื่องในเวลาที่มีงานมงคลราชพิธี เช่น งานเฉลิมพระชนมายุ และมีพระราชดำริเพิ่มเติมให้สถาปนาพระอิสริยศักดิ์ขึ้นทรงกรมตามนามเมือง เพื่อเป็นเกียรติแก่เมืองต่าง ๆ ในราชอาณาจักร ซึ่งการตั้งพระนามกรมตามนามเมืองนี้เป็นราชประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบต่อมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน

เมื่อสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเจริญพระชนมายุ ๖ รอบ ในปี ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้มีพระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยศักดิ์และบำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระชนมายุ ๖ รอบ ขึ้น โดยในวันที่ ๒๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๓๘ มีการพระราชพิธีจารึกพระราชลัญจกรทองคำประจำรัชกาล และจารึกพระสุพรรณบัฏ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ในวันที่ ๖ พฤษภาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา บำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระชนมายุ ๖ รอบ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระที่นั่งไพศาลทักษิณ จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในการพระราชพิธีสถาปนาพระอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราชโองการสถาปนา พระอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ขึ้นเป็นเจ้าฟ้าต่างกรมฝ่ายในมีพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า ***สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์*** เมื่ออาลักษณ์อ่านประกาศจบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ที่พระเศียร พระราชทานใบมะตูม ทรงเจิมที่พระนลาฏ และพระราชทานพระสุพรรณบัฏ ซึ่งบรรจุในหีบทองคำลงยามีอักษรพระปรมาภิไธย ภปร. ประดับเพชร สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระธรรมเทศนา สมเด็จเจ้าฟ้า ฯ กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม เครื่องกัณฑ์เทศน์ ถวายพระสงฆ์ ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เป็นเสร็จการพระราชพิธี

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๐ พระราชพิธีสมมงคลในรัชกาลปัจจุบัน

ราชประเพณีพระมหากษัตริย์ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายสมเด็จพระบรมราชบูรพการี และสมเด็จพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในอดีตมีมาแล้วแต่โบราณ เช่น ในวาระที่พระชนมพรรษาเวียนมาเท่ากัน หรือพระชนมพรรษามากกว่า พระมหากษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งในรัชกาลที่ล่วงไปแล้วบ้าง ในโอกาสวันดำรงสิริราชสมบัติเวียนมาเสมอกันบ้าง และมีพระราชนิยมเรียกต่างกันไป เช่น ถ้าเป็นโอกาสที่เวียนมาเป็นครั้งแรกเรียกว่า ***"พระราชพิธีสมมงคล"*** หรือ ***"พระราชพิธีสมภาคา"*** หากเป็นโอกาสเวียนมาเป็นคำรบสองเรียกว่า ***"พระราชพิธีทวิภาคา"*** หรือ ***พระราชพิธีทวีธา"***

การทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีแนวปฏิบัติที่เป็นธรรมเนียมแบบแผนมาแต่ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ มีการทักษิณานุปทาน คือพระราชอุทิศส่วนกุศลถวาย และยังมีความหมายโดยรวม คือ การสมโภชสิริราชสมบัติเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ประเทศชาติและประชาชนด้วย

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องด้วยวาระมงคลพระชนมายุเวียนมาบรรจบเสมอด้วยพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในอดีตดังนี้ พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลเสมอด้วยสมเด็จพระบรมอัยกาธิราช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระชนมายุ ๕๗ ปี ๓๓ วัน เมื่อวันที่ ๗ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๒๘ พระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุ ๖๔ พรรษา เสมอด้วยสมเด็จพระบรมปิตามหัยกาธิราช พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสมอพระชนมวาร ๒๓,๒๖๐ วัน เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๔ และเมื่อวันที่ ๒๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนม

พรรษาได้ ๒๖,๔๖๙ วัน เป็นสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบรมปัยกาธิราช จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

การพระราชพิธีในวันนี้เจ้าพนักงานพระราชพิธีได้เชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ พระพุทธรูปประจำพระชนมวาร และพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ออกประดิษฐาน เพื่อทรงถวายราชสักการะและถวายบังคม อนึ่ง ในพระราชพิธีนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างพัดที่ระลึกพระราชพิธีเท่าจำนวนปีทรงครองสิริราชสมบัติและพระชนมายุในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช สมเด็จพระบรมปัยกาธิราช เพื่อทรงประเคนแด่สมเด็จพระสังฆราช สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ ที่มาเจริญพระพุทธมนต์และสวดมาติกา สดับปกรณ์

นอกจากส่วนที่เป็นการพระราชพิธีแล้ว ในโอกาสอันเป็นมหามงคลนี้รัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ ได้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลจัดงานเฉลิมพระเกียรติด้วย เช่น ดำเนินการปฏิสังขรณ์วัดสุวรรณดาราม พระอารามหลวงที่สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกทรงสถาปนาไว้ ณ นิวาสสถานเดิมที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกและจดหมายเหตุพระราชพิธีสมมงคลพระชนมายุเท่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญสองรัชสมัยคู่กัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๑ พระราชพิธีรัชดาภิเษก

นับแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ล่วงมาถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปีรวม ๙ พระองค์ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๓๖ ทรงริเริ่มให้มีพระราชพิธีรัชดาภิเษกขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อความเป็นสิริมงคลของบ้านเมือง โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้เรียกพระราชพิธีนี้ว่า **"พระราชพิธีรชฎาภิเษก"**

ผ่านมาจนถึงพุทธศักราช ๒๕๑๔ ซึ่งเป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จดำรงสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี รัฐบาลและประชาชนพร้อมใจกันขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตจัดงานเฉลิมฉลองขึ้นในวันที่ ๘ ถึง ๑๐ มิถุนายน ส่วนการพระราชพิธีนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้นในวันที่ ๙ และ ๑๐ มิถุนายน

ก่อนการพระราชพิธี ๑ วัน ในวันที่ ๘ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีสวนสนามแสดงแสนยานุภาพ ของกองทัพไทย

ต่อมาในวันที่ ๙ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกมหาสมาคม ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร เพื่อทรงรับคำถวายพระพรชัยมงคลจากพระบรมวงศานุวงศ์ คณะรัฐมนตรี ข้าราชการและสมาชิกรัฐสภา ในช่วงเย็นวันเดียวกันเสด็จพระราชดำเนินไปในการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายพระบรมอัฐิสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดช

วิกรม พระบรมราชชนก และพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันที่ระลึกคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรเมนทร มหาอานันทมหิดล ซึ่งเป็นพระราชพิธีที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

เวลา ๑๑.๓๐ น. ของวันที่ ๑๐ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เสด็จออก ณ ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้คณะทูตานุทูตเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก พร้อมพระสงฆ์ ๘๐ รูป เจริญพระพุทธมนต์คาถาถวายพระพร ในช่วงค่ำวันเดียวกัน เสด็จพระราชดำเนินไปยังทำเนียบรัฐบาล ในงานสโมสรสันนิบาต ที่รัฐบาลจัดขึ้นเพื่อถวายพระพรชัยมงคล

ในโอกาสมหามงคลนี้ รัฐบาลได้จัดสร้างสิ่งอันเป็นอนุสรณ์เพื่อเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น เหรียญรัชดาภิเษก มีลักษณะเป็นเหรียญเงิน ด้านหน้า มีพระบรมฉายาลักษณ์และพระปรมาภิไธย ด้านหลังเป็นรูปพระราชลัญจกรประจำพระองค์ และถนนเฉลิมพระเกียรติ นาม ***"รัชดาภิเษก"*** ที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงวางศิลาฤกษ์ในวันที่ ๘ มิถุนายน เป็นต้น ซึ่งถนนสายนี้ได้เป็นเส้นทางสัญจรที่อำนวยความสะดวกให้ชาวกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๒ พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก

พุทธศักราช ๒๔๕๐ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นับเป็นปีที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๔๐ ปี เสมอด้วยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งกรุงศรีอยุธยา ครั้งนั้นโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดงาน ***"พระราชพิธีรัชมงคล"*** ขึ้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อถวายราชสักการะสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า ในปีถัดมา พุทธศักราช ๒๔๕๑ เป็นปีที่ทรงครองราชย์ยืนยาวกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในอดีต นับเป็นปีที่ ๔๑ แห่งรัชกาล โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีเฉลิมฉลองอันยิ่งใหญ่ขึ้นเป็นครั้งแรก พระราชทานนามว่า ***"พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก"***

ในรัชกาลปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติเป็นเวลา ๔๒ ปี ๒๒ วัน เสมอด้วยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๑ และวันที่ ๒ กรกฎาคม นับเป็นปีที่ ๔๓ แห่งรัชกาลที่ทรงครองราชย์ยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในประวัติศาสตร์ชาติไทย ในโอกาสนี้ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดงานพระราชพิธีรัชมงคล และพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกขึ้นในคราวเดียวกัน เป็นเวลา ๓ วัน

วันแรกคือ วันที่ ๒ กรกฎาคม เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในการพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปถวายสักการะพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร และพระพุทธรูปสำคัญ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยถวายราชสักการะพระพุทธรูปปางประจำรัชกาล สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชแห่งกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ณ หอพระราชกรมานุสร และหอพระราชพงศานุสร

ต่อมาในวันที่ ๓ กรกฎาคม มีพระราชพิธีสมโภชสิริราชสมบัติรัชมังคลาภิเษก ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมาชัยวัฒน์ทุกรัชกาล แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังบริเวณมุขเด็จ ทรงจุดธูปเทียนบูชา และทรงบวงสรวงสังเวยพระสยามเทวาธิราช เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ถวายพระพรจบ ทรงถวายภัตตาหารและย่ามที่ระลึกงานพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก จากนั้นโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้คณะพราหมณ์เบิกแว่นเวียนเทียน สมโภชพระนพปฎลมหาเศวตฉัตร เครื่องราชกกุธภัณฑ์ ดวงพระบรมราชสมภพ และพระสุพรรณบัฏ เป็นการสมโภชสิริราชสมบัติรัชมังคลาภิเษก

วันที่ ๕ กรกฎาคม เสด็จพระราชดำเนินโดยรถไฟพระที่นั่ง ไปในการพระราชพิธีบวงสรวงสังเวยสมเด็จพระมหากษัตริย์ในอดีต ณ พลับพลาตรีมุข พระราชวังโบราณ และที่พระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระเจ้าอู่ทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระราชพิธีรัชมังคลาภิเษกอันยิ่งใหญ่ที่จัดขึ้นในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ในอดีตครั้งนี้ เป็นโอกาสสำคัญยิ่งที่พสกนิกรชาวไทย ได้แสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ผู้ทรงทุ่มเทพระวรกายปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อความไพบูลย์แห่งราชอาณาจักรไทยมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๓ พระราชพิธีกาญจนาภิเษก

พุทธศักราช ๒๕๓๙ เป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ซึ่งยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ชาติไทย ในโอกาสนี้ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดงานเฉลิมฉลองขึ้นและพระราชทานชื่อว่า ***"การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี"*** ส่วนการพระราชพิธีนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานชื่อว่า ***"พระราชพิธีกาญจนาภิเษก"***

พระราชพิธีกาญจนาภิเษกเป็นพระราชพิธีที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรก กำหนดให้มีขึ้นในวันที่ ๘ - ๑๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ ประกอบด้วยพระราชพิธีสำคัญ คือ วันที่ ๘ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในการพระราชพิธีเฉลิมพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล และพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ทรงนมัสการพระพุทธรูปประจำพระชนมวารของพระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าและพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชชนก และสมเด็จพระบรมราชชนนี จากนั้นทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศเฉลิมพระปรมาภิไธยสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช ซึ่งโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ออกพระนามอย่างสังเขปว่า ***พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร***

วันรุ่งขึ้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระที่นั่งกาญจนาภิเษก มณฑลพิธีท้องสนามหลวง ในการพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยธิราชเจ้า จากนั้นเสด็จออกมหาสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล

ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินในการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ณ ท้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ทรงประเคน

สัญญาบัตร พัดยศ ผ้าไตร และถวายพัดรองที่ระลึกแด่พระสงฆ์ จากนั้นทรงจุดธูปเทียน เครื่องทองน้อยบูชาเทพยดารักษานพปฏลมหาเศวตฉัตร และเครื่องราชกกุธภัณฑ์ พราหมณ์ และโหรหลวงเบิกแว่นเวียนเทียน เมื่อเวียนเทียนครบ ๓ รอบแล้ว ทรงพระสุหร่ายเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ พระราชลัญจรประจำรัชกาลและพระราชลัญจกรประจำพระองค์ เป็นเสร็จการพระราชพิธี

ในโอกาสมหามงคลนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินในพิธีสวนสนามแสดงแสนยานุภาพของกองทัพไทย ที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติอย่างยิ่งใหญ่ ในวันที่ ๒๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๙

นอกจากนี้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐินโดยกระบวนพยุหยาตราทางชลมารค ณ วัดอรุณราชวราราม ในวันที่ ๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๙ ประทับเรือพระที่นั่งนารายณ์ทรงสุบรรณ รัชกาลที่ ๙ ซึ่งกองทัพเรือและกรมศิลปากรได้จัดสร้างถวาย

การฉลองสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปีนี้ ภาครัฐและเอกชน รวมทั้งประชาชนทุกหมู่เหล่า ได้ร่วมกันจัดงานกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอย่างยิ่งใหญ่ และทั้งหมดล้วนเป็นภาพสะท้อนชัดเจน อันแสดงถึงความจงรักภักดีของพสกนิกรชาวไทยทั่วทั้งแผ่นดิน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๔ พิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน

เมื่อ ๓๕ ปีก่อนในเดือนสิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ ที่บ้านเหล้ากอหก กิ่งอำเภอนาแห้ว อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แห่งนี้คือสถานที่ที่ผู้กำกับการตำรวจตระเวนชายแดนเขต ๔ พร้อมด้วยส่วนราชการด้านการศึกษาในท้องถิ่น ร่วมมือกันทดลองฝึกอบรมชาวบ้านทุกเพศทุกวัย ทุกอาชีพที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๑๕ คน โดยใช้หลักสูตรพิเศษ ซึ่งปรับจากวิธีการฝึกอบรมลูกเสือ คือ การมีวินัย เสียสละ และสามัคคีตามคำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือ เรียกการฝึกอบรมนี้ว่า ***"การฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้าน"*** ปรากฏว่าได้ผลดีมากจึงขยายการฝึกอบรมในจังหวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นทั่วประเทศ

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎร พลเรือน ตำรวจ ทหาร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในวันที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ ได้ทอดพระเนตรกิจการลูกเสือชาวบ้านและมีพระราชดำริว่า มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อชุมชน สังคม และความมั่นคงของชาติ จึงทรงรับกิจการนี้ไว้ในพระบรมราชานุเคราะห์ พร้อมทั้งพระราชทาน พระราชทรัพย์แก่กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อเป็นทุนสนับสนุนและพัฒนากิจการลูกเสือชาวบ้านด้วย

ลูกเสือชาวบ้านไม่มีเครื่องแบบโดยเฉพาะ มีเพียงผ้าพันคอและห่วงผ้าพันคอพระราชทาน ผ้าพันคอเป็นผืนผ้าสามเหลี่ยมสีแดงเลือดหมู ขอบสีดำ ที่ชายสามเหลี่ยมด้านหลังมีรูปแผนที่ประเทศไทยสีน้ำเงินบนพื้นสี่เหลี่ยมสีเหลือง ที่สำคัญยิ่งคือ กิจกรรมของลูกเสือชาวบ้านไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับการเมือง เน้นความมีระเบียบวินัย ฝึกฝนตนเองให้มีคุณธรรม มีความเสียสละ สามัคคี สร้างความมั่นคงแก่ส่วนรวมเท่านั้น ดังความในพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า ***"การฝึกให้ประชาชนได้รู้จักวิธีการของลูกเสือ คือ ความเสียสละ และความร่วมมือกันทำสิ่งที่คนเราจะต้องทำ คือสร้างความมั่นคง ความเจริญให้แก่ตนเองก่อน ต่อจากนั้นก็นำ***

ความเจริญมั่นคงปลอดภัยแก่หมู่ของตนถึงเรียกว่า ลูกเสือชาวบ้าน ไม่มีความคิดอื่นแอบแฝง ในด้านที่จะเป็นการเมืองหรือจะให้เป็นกำลังเพื่อต่อสู้อะไร ถ้าเรียกว่าเป็นกำลังหรือพลังก็เป็นพลังที่จะร่วมแรงกันสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ตนเอง"

นับแต่วันที่ ๓๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๖ เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระราชอุตสาหะเสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ มีลำดับพิธีดังนี้ เมื่อเสด็จพระราชดำเนินมาถึงพลับพลาพิธี ลูกเสือชาวบ้านร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ผู้ว่าราชการจังหวัดกราบบังคมทูลรายงานกิจการของลูกเสือชาวบ้าน และเบิกผู้แทนรุ่นเข้ารับพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้าน ธงชาติและพระบรมฉายาลักษณ์

จากนั้นลูกเสือชาวบ้านแสดงรหัสและกล่าวคำปฏิญาณตนจบแล้วร้องเพลงลูกเสือชาวบ้านภายหลังเปลี่ยนเป็นร้องเพลงสดุดีมหาราชา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชดำรัสแล้ว ลูกเสือชาวบ้านร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี หลังจากเสร็จพิธีจะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรและมีพระราชดำรัสกับผู้มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทอย่างใกล้ชิด

พิธีพระราชทานธงประจำรุ่นลูกเสือชาวบ้านนี้ ในบางครั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ผู้แทนพระองค์ไปปฏิบัติพระราชกิจแทน ซึ่งลูกเสือชาวบ้านทุกรุ่น ทุกท้องที่ต่างสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเสมอมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๕ พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร

พุทธศักราช ๒๔๒๙ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมกำหนด ให้มีการสถาปนาตำแหน่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ขึ้นเป็นครั้งแรก

ในครั้งนั้นทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ ขึ้นเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร เรียกชื่อพระราชพิธีว่า **"พระราชพิธีมหาพิไชยมงคลสรงสนาน เฉลิมพระปรมาภิไธย"** ต่อมาในพุทธศักราช ๒๔๓๗ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมสถาปนาสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ เป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เรียกพระราชพิธีนี้ว่า พระราชพิธีประกาศสถาปนา **"สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร"**

ในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ มีพระชนมายุ ๒๐ พรรษา ในพุทธศักราช ๒๕๑๕ คณะรัฐบาลได้กราบบังคมทูลพระกรุณา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอพระราชทานให้ทรงสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ให้ดำรงพระอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ตามโบราณขัตติยราชประเพณี

พระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย เริ่มวันแรกในวันที่ ๒๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ตั้งการพระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏและพระราชลัญจกร ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่อมา

ในวันที่ ๒๗ ธันวาคม มีการพระราชพิธีศรีสัจจปานกาลเสกน้ำพระพิพัฒน์สัตยา ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และพระราชพิธีบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ถวายสักการะพระสยามเทวาธิราช ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ และสดัปกรณ์พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

วันที่ ๒๘ ธันวาคม โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดพระราชพิธีสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธยสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อ่านประกาศกระแสพระบรมราชโองการสถาปนาเฉลิมพระนามาภิไธย สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าวชิราลงกรณ ดำรงพระราชอิสริยยศ ***"สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร"*** จากนั้นทรงหลั่งน้ำพระมหาสังข์ทักษิณาวัฏ พระราชทานพระสุพรรณบัฏพระนามาภิไธย พระราชลัญจกรพระอนุราชมงกุฎ พระแสงฝักทองเกลี้ยง เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และเครื่องราชอิสริยยศแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร ต่อมาเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในการพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒนาสัตยา สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีพระราชดำรัสถวายสัตย์ปฏิญาณ มีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า ***"ข้าพระพุทธเจ้า ผู้เป็นมกุฎราชกุมาร จะรักษาเกียรติยศและอิสริยศักดิ์ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานไว้เสมอด้วยเหนือชีวิต จะภักดีต่อชาติบ้านเมือง จะซื่อสัตย์ต่อประชาชน จะปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างโดยเต็มกำลังสติปัญญาความสามารถ และโดยความเสียสละ เพื่อความเจริญ ความสงบสุข และความมั่นคงไพบูลย์ของประเทศชาติไทยจนตราบเท่าชีวิตร่างกายจะหาไม่"***

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๖ พระราชพิธีสถาปนา พระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี

การสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ชั้นสูงสุดแก่พระราชธิดาชั้นสมเด็จเจ้าฟ้าขึ้นเป็นสยามบรมราชกุมารี ในอดีตไม่เคยมีมาแต่ก่อน ล่วงมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้สถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ขึ้นจึงนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ชาติไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ทรงได้รับความสำเร็จในการศึกษาอย่างงดงาม ทรงบำเพ็ญพระองค์ให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ได้สนองพระเดชพระคุณในพระราชภารกิจที่ทรงมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และทรงเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติแห่งขัตติยราชกุมารีทุกประการ

ดังนั้นในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕๐ พรรษา ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดการพระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ ขึ้นโดยมีพระราชพิธีสำคัญ คือ

วันที่ ๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ มีพระราชพิธีจารึกพระสุพรรณบัฏพระนามาภิไธย ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

วันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ มีพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาและพระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยศักดิ์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเสด็จออกมหาสมาคมในการพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้อาลักษณ์อ่านประกาศพระบรมราชโองการสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรเทพรัตนสุดา กิติวัฒนาดุลโสภาคย์ เฉลิมพระนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า ***"สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี"***

จากนั้นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหน้าพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำพระมหาสังข์ทักษิณาวัฏที่พระเศียร พระราชทานใบมะตูม ทรงเจิมพระนลาฏ แล้วจึงพระราชทานพระสุพรรณบัฏพระนามาภิไธย เครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์ หีบพระศรีทองคำลงยา และเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศ ทอดถวายบนโต๊ะหน้าพระวิสูตร

พระราชพิธีสถาปนาพระราชอิสริยยศและพระราชอิสริยศักดิ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในครั้งนั้น ได้สร้างความปลื้มปีติแก่พสกนิกรโดยทั่ว ด้วยทรงเป็นมิ่งขวัญของปวงชนชาวไทยเสมอมา และจวบจนวันนี้พระองค์ได้ทรงทุ่มเทปฏิบัติพระราชกรณียกิจนานัปการ เพื่อสืบสานพระราชปณิธานของสมเด็จพระบรมชนกนาถและสมเด็จพระบรมราชชนนีได้อย่างงดงาม สมดังพระราชดำรัสที่ได้พระราชทานไว้ความตอนหนึ่งว่า ***"ข้าพเจ้าขอตั้งความปรารถนาต่อที่ประชุมนี้ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างให้สมกับตำแหน่งฐานะ โดยเต็มกำลัง สติ ปัญญา ความสามารถ เพื่อให้สำเร็จประโยชน์สุขอันไพบูลย์ และความเจริญวัฒนาแก่ประเทศชาติ และ ประชาราษฎร์ทั้งมวล"***

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๗ พระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๘ มิถุนายน ๒๕๔๙

พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นปีมหามงคลที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ยาวนานกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในประวัติศาสตร์ชาติไทย การเฉลิมฉลองในโอกาสนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง ดังนั้นคณะรัฐบาลจึงได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานชื่อการจัดงานและชื่อพระราชพิธี ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานชื่อว่า ***"การจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี"*** และ ***"พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี"***

ในส่วนการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดขึ้นรวม ๕ วัน คือในวันที่ ๘ ถึง ๑๐ มิถุนายน และ ๑๒ ถึง ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙

วันแรกตรงกับวันพฤหัสบดีที่ ๘ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายสมเด็จพระบรมราชบูรพการีแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง

การนี้เจ้าพนักงานได้เชิญพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชทุกรัชกาล พร้อมด้วยพระโกศพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชินี และสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๗ สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรม พระบรมราชชนก และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประดิษฐานบนพระราชบัลลังก์ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร แวดล้อมด้วยเครื่องบรมราชอิสริยราชูปโภค ต้นไม้ทอง เงิน และเชิญพระพุทธรูปประจำพระชนมวารของพระบรมอัฐิขึ้นประดิษฐาน ณ พระที่นั่งบุษบกมาลามหาพิมาน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธรูปประจำพระชนมวารของพระบรมอัฐิ แล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะถวายบังคมพระบรมอัฐิ ทรงประเคนพัดรองที่ระลึกแด่สมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะ รวม ๒๖ รูป จากนั้นพระสงฆ์ ๒๕ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบแล้วทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม พระราชาคณะถวายพระธรรมเทศนากัณฑ์ ๑ ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม กัณฑ์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้าไตรพระสงฆ์สดับกรณ์พระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมราชบูรพการี ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เป็นเสร็จการพระราชพิธี

พระราชกุศลทักษิณานุปทานในการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปีนี้ จึงเป็นการแสดงพระกตัญญูกตเวทิตาคุณแด่สมเด็จพระบรมราชบูรพการี ผู้ทรงปกเกล้าปกกระหม่อมคุ้มครองให้แผ่นดินไทยร่มเย็นเป็นสุขเสมอมา

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๘ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช และเสด็จออกมหาสมาคม ๙ มิถุนายน ๒๕๔๙

ภาพที่เห็นนี้คือบรรยากาศยามดึกของคืนวันที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ บริเวณพระลาน พระราชวังดุสิต และหลังจากนี้อีกเพียงกี่ชั่วโมง เมื่อถึงรุ่งเช้าสถานที่แห่งนี้เต็มไปด้วยคนไทยหลายแสนคนที่พร้อมใจกันสวมเสื้อสีเหลืองมารอเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความจงรักภักดี

เวลาเช้าของวันที่ ๙ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินในการพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ พลับพลาพิธี พระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการบูชาพระพุทธปฏิมากรปางประจำรัชกาลสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราช ทรงประเคนพัดรองที่ระลึกแด่สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ ๑๐ รูป สมเด็จพระราชาคณะถวายศีล จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งชุมสาย ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชแล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระราชครูวามเทพมุนีอ่านประกาศบวงสรวง ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรม แด่สมเด็จพระราชาคณะและพระราชาคณะ ทรงหลั่งทักษิโณทก พระสงฆ์ถวายอนุโมทนาถวยพระพรชัยมงคลคาถาพิเศษ ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา

เมื่อเสร็จการพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกมหาสมาคม ณ สีหบัชร พระที่นั่งอนันตสมาคมรับการถวายพระพรชัยมงคล

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามกุฎราชกุมารเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา กราบบังคมทูลพระกรุณาถวายพระพรชัยมงคลแทนคณะรัฐมนตรี ข้าราชการทหารพลเรือน และราษฎรทุกหมู่เหล่า แทนสมาชิกรัฐสภา และแทนข้าราชการตุลาการ ตามลำดับ

จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสตอบท่ามกลางมหาสมาคม ดังนี้

"ข้าพเจ้ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้มาอยู่ในท่ามกลางมหาสมาคม พร้อมพรั่งด้วยบุคคลจากทุกสถาบันในชาติ ตลอดจนประชาชนชาวไทย ขอขอบใจในคำอวยพรและการเฉลิมฉลองยิ่งใหญ่ ที่ทุกคนตั้งใจจัดให้ข้าพเจ้าเป็นพิเศษ ทั้งรัฐบาลได้จัดงานครั้งนี้ได้เรียบร้อยและงดงาม น้ำใจไมตรีของประชาชนชาวไทยที่ร่วมกันแสดงออกทั่วประเทศ รวมทั้งที่พร้อมเพรียงกันมาในวันนี้ น่าปลาบปลื้มใจมาก เพราะแต่ละคนได้แสดงออกและตั้งใจมาด้วยความหวังดีจากใจจริง จึงขอขอบใจทุก ๆ คน จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกคน ทุกฝ่าย ทำให้ข้าพเจ้าเห็นแล้วมีกำลังใจมากขึ้น นึกถึงคุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรัก ความสามัคคี ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษาและพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันไปได้ตลอดรอดฝั่ง

ประการแรก คือ การที่ทุกคนคิด พูด ทำด้วยความเมตตา มุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ประการที่สอง คือ การที่แต่ละคนต่างช่วยกันเกื้อกูลกัน ประสานงาน ประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และกับประเทศชาติ ประการที่สาม คือ การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต ในกฎกติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน ประการที่สี่ คือ การที่ต่างคนต่างพยายามทำความคิดความเห็นของตนให้ถูกต้อง เที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล หากความคิด จิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ลงรอยเดียวกันในทางที่ดี ที่เจริญนี้ยังมีพร้อมมูลอยู่ในกายในใจของคนไทย ก็มั่นใจได้ว่า ประเทศชาติไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้

จึงขอให้ท่านทั้งหลายในมหาสมาคมนี้ ทั้งประชาชนชาวไทยทุกหมู่เหล่า ได้รักษาจิตใจและคุณธรรมนี้ไว้ให้เหนียวแน่น และถ่ายทอดความคิดจิตใจนี้กันต่อไป อย่าให้ขาดสาย เพื่อให้ประเทศชาติของเราดำรงยืนยงอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขทั้งในปัจจุบันและในภายหน้า

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสากล จงคุ้มครองรักษาประเทศไทย ให้ปลอดพ้นจากอันตรายทุกสิ่ง และอำนวยความสุข ความเจริญ สวัสดีให้เกิดมีแก่ประชาชนชาวไทยทั่วกัน" กระแสพระราชดำรัสในวันนั้น คือหลักธรรมอันทรง

คุณค่าที่ได้พระราชทานให้คนไทยทุกคนได้น้อมนำไปเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของตนเองและแผ่นดิน

บรรยากาศในงาน มโหระทึก ประโคมแตร ทหารกองเกียรติยศ ๓ เหล่าทัพ ถวายความเคารพ ยิงสลุต เสียงประชาชนตะโกน ทรงพระเจริญ นาทีนี้คือภาพแห่งความปลื้มปีติในหัวใจไทยทุกดวงที่ร้อยรวมเป็นหนึ่งเดียว เป็นภาพที่ประทับในดวงใจชาวไทยชั่วกาลนาน

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน" ตอนที่ ๕๙ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ๑๐ มิถุนายน ๒๕๔๙

พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี วันที่สามตรงกับวันที่ ๑๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ การพระราชพิธีในวันนี้ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาถึงพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงประเคนสัญญาบัตร พัดยศ แด่พระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ใหม่ ๖๙ รูป เมื่อทรงหลั่งทักษิโณทก และพระสงฆ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรกแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประเคนพัดรองที่ระลึกแด่สมเด็จพระราชาคณะประธานสงฆ์ จากนั้น โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงประเคนพัดรองที่ระลึก แด่สมเด็จพระราชาคณะและพระราชาคณะจนครบ ๙๙ รูป ทรงศีล พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมแล้ว ทรงหลั่งทักษิโณทก สมเด็จพระราชาคณะนำถวายพระพรชัยมงคลคาถาพิเศษ ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา จากนั้นทรงจุดธูปเทียนเครื่องทองน้อยบูชาเทพยดารักษานพปฏลมหาเศวตฉัตรราชกกุธภัณฑ์ แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พราหมณ์และโหรหลวงเบิกแว่นเวียนเทียนสมโภชฉลองสิริราชสมบัติ

เมื่อเวียนเทียนครบ ๓ รอบแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ พระราชครูวามเทพมุนี เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายน้ำเทพมนตร์ แทนสรงมูรธาภิเษก น้ำเทพมนตร์ซึ่งทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายในวันนี้ ผู้แทนองค์การศาสนาพราหมณ์ฮินดูในประเทศไทย ได้อัญเชิญจากแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ๕ สาย ในประเทศอินเดีย และน้ำที่พลีกรรมจากแม่น้ำในประเทศ ๕ สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำนครนายก แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำเพชรบุรี นำมาประกอบพิธี ณ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ หลังจากถวายน้ำเทพมนตร์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถแล้ว

พระราชครูวามเทพมุนีได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายใบสมิต คือ ช่อใบไม้ ๓ ชนิด ได้แก่ ใบมะม่วง ๒๕ ใบ หมายถึง ขจัดภยันตราย ใบทอง ๓๒ ใบ หมายถึง ขจัดอุปทวันตราย และใบตะขบ ๙๖ ใบ หมายถึง ขจัดโรคันตราย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับปัดพระองค์แล้ว พระครูพราหมณ์นำกลับมาประกอบพิธี ณ เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ตามโบราณราชประเพณี จากนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระสุหร่ายเบญจราชกกุธภัณฑ์ พระราชลัญจกรประจำรัชกาล และพระราชลัญจกรประจำพระองค์เป็นเสร็จการพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี วันที่สาม

บทสารคดีเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ชุด "มงคลแห่งแผ่นดิน"

ตอนที่ ๖๐ พระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ ทรงร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

ในมหามงคลสมัยแห่งงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙ พระราชกรณียกิจสำคัญที่ทรงเจริญทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศได้เป็นที่ประจักษ์ว่าได้อำนวยประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนชาวไทยให้อยู่ร่วมกับสังคมโลกด้วยความร่มเย็นเป็นสุขต่อเนื่องมา ในโอกาสนี้พระประมุขและพระราชวงศ์ประเทศต่าง ๆ เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในวันที่ ๑๒ และวันที่ ๑๓ มิถุนายน

ในตอนบ่ายของวันที่ ๑๒ มิถุนายน เวลา ๑๓.๓๐ น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จออก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม พระราชวังดุสิต ทรงรับพระประมุขและพระราชวงศ์ รวม ๒๕ ประเทศ

ภาพอันงดงามเมื่อมีพระราชปฏิสันถารกับพระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศทุกพระองค์ซึ่งทรงถือว่าเป็นมิตรอันสนิทนี้เป็นภาพที่ประทับใจอย่างยิ่งโดยเฉพาะเมื่อพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ฉายพระบรมฉายาลักษณ์ร่วมกัน เป็นพระบรมฉายาลักษณ์ประวัติศาสตร์ที่เผยแพร่ไปทั่วโลก โอกาสนี้ได้มีพระราชดำรัสขอบพระทัยพระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินมางานนี้

ในตอนเย็นวันเดียวกันมีงานรับรองพระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ ณ ราชนาวิกสภา เพื่อทอดพระเนตรขบวนเรือพระราชพิธี ซึ่งจัดรูปขบวนเช่นเดียวกับขบวนพยุหยาตราทางชลมารคเรือพระราชพิธีเคลื่อนขบวนจากท่าวาสุกรีตามจังหวะฝีพายและบทเห่เรือก้องกังวาน

ผ่านหน้าพระที่นั่งไปถึงวัดอรุณราชวรารามจึงสุดสิ้นขบวนเมื่อเวลาพลบค่ำพอดี จากนั้นเสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีเปิดนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติ ณ หอประชุมกองทัพเรือ

วันรุ่งขึ้น วันที่ ๑๓ มิถุนายน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดงานถวายพระกระยาหารค่ำแด่ประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศ ณ พระที่นั่งบรมราชสถิตย มโหฬาร ในหมู่พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เพื่อแสดงออกถึงความปลื้มปีติในพระราชไมตรีที่มีต่อกันมายาวนาน โอกาสนี้ได้มีพระราชดำรัสขอบพระทัยในไมตรีจิตมิตรภาพของพระประมุขและพระราชวงศ์ต่างประเทศที่เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมงานในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างพระราชวงศ์ให้มั่นคง เจริญงอกงามและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากนั้นสมเด็จพระราชาธิบดีแห่งเนการาบรูไนดารุสซาลาม ในฐานะทรงมีอาวุโสการครองราชย์สูงสุด ได้มีพระราชดำรัสในพระนามพระประมุขและผู้แทนพระองค์ทั้ง ๒๕ ประเทศ เฉลิมพระเกียรติและถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

พระราชดำรัสในค่ำคืนนั้นแสดงให้เห็นถึงมิตรภาพอันงดงาม และความชื่นชมยกย่องของนานาประเทศ ดังที่ได้ถวายพระเกียรติแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าทรงเป็น ***"มิตรที่รักและพึงเคารพอย่างที่สุดของพวกเรา"***

ภาพพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ซึ่งมีต่อเนื่องกันตั้งแต่วันแรก จนถึงวันสุดท้าย รวมทั้งพสกนิกรชาวไทยทุกหมู่เหล่าที่ได้มีส่วนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทถวายพระพรชัยมงคล ตลอดงานเป็นภาพแห่งความจงรักภักดีที่จักบันทึกไว้ชั่วกาลนาน เหนืออื่นใดคือภาพสะท้อนอันแจ่มชัดว่า ตลอดเวลา ๖๐ ปีแห่งการครองราชย์ คือ ๖๐ ปีที่แสงแห่งราชธรรมได้ส่องสว่างเป็นมงคลแห่งแผ่นดินสืบไป

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี
จัดพิมพ์เผยแพร่

